

ΗΠΕΙΡΟΤΙΚΑ

ΧΡΟΝΙΚΑ

**ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΞΥΓΓΡΑΜΜΑ
ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ
ΠΡΟΝΟΙΑ, ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΞΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΒΛΑΧΟΥ**

**ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ, ΔΕ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΟΤΩΝ
ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ ΒΙΖΟΥΚΙΔΟΥ
ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩ,
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΝΑΓΝΟΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ ΚΟΝΤΟΠΑΝΟΥ
ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ**

**ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ
ΕΝ ΤΗ ΙΕΡΑ, ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙ**

**ΕΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ
1929**

ΝΕΟΣ ΚΟΥΒΑΡΑΣ

ΗΤΟΙ

ΧΡΟΝΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ ΙΔΙΑ
ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ, ΕΙΣ ΜΟΝΑΣ ΑΥΤΗΣ ΚΑΙ ΤΑΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΑΥΤΗΣ

ΥΠΟ

ΑΘΗΝΑΓΟΡΑ

Μητροπολίτου Παραμυθίας και Πάργης.

*Τῇ ἱερᾷ οἰκῇ τῶν ἐξ Ἑπείρου
καταγομένων προγόνων ἡμῶν.*

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ ἐπιχειρῶν νὰ γράψῃ τὴν ἱστορίαν τῶν Ἰωαννίνων ἀπ' ἀρχῆς μέχρι πρὸ ἐνὸς ἔτι αἰῶνος ἀνά πᾶσαν στιγμὴν ἀναγκάζεται νὰ καταθέτῃ τὸν κάλαμον ἐλλείψει βοηθημάτων. Σκότιος ψηλαφητὸν καλύπτει τὸν ἱστορικὸν ὀρίζοντα τῆς πολυῦμνῆτου πόλεως. Ποῦ καὶ ποῦ ἐλάχιστοι μόνον ἀναλαμπαί, ὡς τὸ χρονικὸν τοῦ Πρόκλου, ῥίπτουσι πρὸς καιρὸν ἀμυδρὸν φῶς ἐπὶ τοῦ ἱστορικοῦ ἐρέθους, ὅπερ μετ' ὀλίγον ἐπανέρχεται καὶ πάλιν σκοτεινότερον. Πρῶτος ἐκ πάντων τῶν λογίων Ἑπειρωτῶν ὁ Ἀραβαντινὸς ἐφιλοτιμήθη νὰ ῥίψῃ φῶς εἰς τὴν ἱστορικὴν ταύτην σκοτίαν διὰ τῆς χρονογραφίας αὐτοῦ· ἡ προσπάθειά του εὐγενῆς, ἀλλὰ καὶ λίαν δυσχερῆς· ἐν πολλοῖς ἐπέτυχεν, ἀλλ' ἐν πλείστοις ἠστόχησε περιπεσῶν εἰς πλείστας ὄσας ἀνακριθείας· ἀτυχῶς ὁ Ἀραβαντινὸς εἰς οὐδεμίαν πηγὴν, ἐξ ἧς ἤντλησε, ἔκρινε καλὸν νὰ παραπέμψῃ τοὺς ἀναγνώστας, ὡς δὲ πειθόμεθα ἐκ πολλῶν ἡμῶν παρατηρήσεων αἱ πηγαὶ δὲν ἦσαν πάντοτε διαυγεῖς· εἶναι ὅθεν ἀνάγκη νὰ μελετηθῶσιν ἐπιμελῶς καὶ ἐξηκριβωμένως πᾶσαι ἐκεῖναι αἱ ἄγνωστοι τέως ἀλλὰ πολύτιμοι ἱστορικαὶ πηγαὶ τοῦ τόπου μας τοῦτέστιν αἱ διάφοροι ἐπιγραφαί, ἐπιστολαί, «ἐνθυμήσεις» καὶ «ἐνδείξεις» καὶ «σημειώσεις», τὰς ὁποίας ἀπὸ αἰῶνων ἠγούμενοι καὶ μοναχοὶ ὀλιγογράμματοι μὲν πεφωτισμένοι ὅμως ἀπεθησαύρισαν εἰς τὰ διάφορα λειτουργικὰ τῶν μονῶν καὶ ἐκκλησιῶν βιβλία, ἐπιτελοῦντες οὕτως ἀσυνειδήτως ἔργον ἱστορικῶν χρονογράφων.

Δὲν ἤρκεσθημεν ἐν τούτοις νὰ παραθέσωμεν ἀπλῶς πάσας ταύτας τὰς ὄντως πολυτίμους ἐνθυμήσεις καὶ λοιπὰς μαρτυρίας, ἀλλ' ἐκρίναμεν σκόπιμον νὰ συνοδεύσωμεν αὐτὰς καὶ διὰ ἡμετέρων σημειώσεων ἐπεξηγηματικῶν καὶ συμπληρωματικῶν, ποῦ μὲν συνιόμων καὶ ἀπερίττων, ποῦ

δὲ ἐκτεταμένων ἐν τοῖς σπουδαιότεροις ζητήμασιν, ὅπως ἐπὶ τῇ βάσει πάντοτε τῶν πηγῶν καθορίσωμεν τὴν πραγματικὴν θέσιν ἐνὸς ἐκάστου γεγονότος καὶ δώσωμεν οὕτως ἀφορμὴν ἄλλοις ν' ἀποβῶσι σοφώτεροι ἐρευνηταὶ τῆς πατρῴας ἱστορίας.

Ἡ ΜΟΝΗ ΤΩΝ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ

«Ἀνεκαινίσθη ὁ Θεῖος οὗτος καὶ πάνσεμπος ναὸς τοῦ ἐν ἁγίοις π(α)τρ(ὸ)ς ἡμῶν Νικολάου Ἀρχιεπισκόπου Μύρων τῆς Λικίας τοῦ Θαυματουργοῦ διὰ σινδρομῆς τε παρὰ τοῦ τιμιωτάτου ἱερέως κυρῶ Μιχαήλ καὶ Οἰκονόμου τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Ἰωαννίνων τοῦ Φιλανθρωπικοῦ ΣΩ (6800=1292 μ.Χ.) ἔτι δὲ μετὰ παρέλευσιν χρόνων :: CM :: Ἀνεκαινίσθη τὸ δεύτερον πάλιν οὗτος ὁ Θεῖος) Ναὸς διὰ τε θύλων τὸν ὄροφον καὶ ἀνηστορήθη διὰ σινδρομῆς κόπου τε καὶ ἐξόδου ὑπὸ τοῦ ἐν ἱερομονάχοις κυρῶ Ἰωάσαφ τοῦ Φιλανθρωπικοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ Φοιτητῶν ἐπὶ ἔτει ΖωΝ Ἰνδ. α' (7050=1542)»¹.

«† Ἀνηγέρθησαν οἱ τρεῖς οὗτοι εἰςαρτικοὶ ἐκ βάθρων διὰ τε θύλων καὶ ἀνιστορήθησαν ὑπὸ τοῦ ἐν ἱερομονάχοις κυρῶ Ἰωάσαφ τοῦ Φιλανθρωπικοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ Φοιτητῶν ἐπὶ ἔτει ΖφΞΗ»² (7068=1560).

Ἡ πρώτη ἐπιγραφή εἶναι ἡ ἀρχαιότερα ὄλων τῶν ἐπιγραφῶν τὰς ὁποίας ἠδυνήθημεν νὰ εὑρωμεν καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι καὶ αὕτη ἐγράφη πολὺ μεταγενεστέρως τὸ 1542, ἀλλ' ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ εἰδικὴν πραγματείαν δημοσιεύσας περὶ τοῦ ναοῦ τούτου Α. Συγγόπουλος, ἔφορος Βυζαντινῶν ἀρχαιοτήτων, ὁ συντάξας τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην κατὰ τὸ 1542 Ἰωάσαφ Φιλανθρωπινὸς πολὺ πιθανὸν θὰ εἶχεν ὑπ' ὄψιν τοῦ παλαιότεραν ἐκεῖ ὑπάρχουσαν ἐπιγραφὴν³.

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης δείκνυται ὅτι ὁ ἐν τῇ Νήσῳ τῶν Ἰωαννίνων Ναὸς τοῦ Ἀγίου Νικολάου τοῦ Σπανοῦ καὶ ἡ Μονὴ ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Οἰκονόμου τῶν Ἰωαννίνων Μιχαήλ τοῦ Φιλανθρωπικοῦ. Ὁ Μιχαήλ οὗτος, κατὰ ἄλλην ἐπιγραφὴν κατὰ τὴν Β. πλευρὰν τοῦ Νάρθηκος ἐντὸς ἀβαθοῦς κόγχης, ὅπου εὐρίσκονται αἱ προσωπογραφίαι πέντε ἐκ τῶν ἱδρυτῶν τῆς Μονῆς τῶν Φιλανθρωπινῶν, ἦτο Μέγας Οἰκονόμος καὶ ὑποψήφιος τῆς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων.

Ὁ ἀείμνηστος Ματθαῖος Παρανίκας εἰς τὸ πολύτιμον ἔργον του «Σχεδιάσμα περὶ τῆς ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Ἔθνει καταστάσεως τῶν γραμ-

¹) Ἐπιγραφή ὑπεράνω τῆς θύρας τοῦ κυρίως ναοῦ τοῦ Ἀγίου Νικολάου τοῦ Σπανοῦ.

²) Ἐπιγραφή ὑπεράνω τῆς νοτίας θύρας τοῦ Νάρθηκος.

³) «Ἡπειρωτικά Χρονικά» ἔτος πρῶτον, τεῦχος δεύτερον σελ. 133.

μάτων μετὰ τὴν ἄλωσην λέγει ὅτι «ἐν τῇ κατὰ τὴν Νῆσον τῶν Ἰωαννίνων Μονῇ τοῦ Σπανοῦ ἀπὸ τοῦ 1282 (ἀντὶ 1292) Μιχαὴλ ὁ Φιλανθρωπινὸς Οἰκονόμος συνέστησε Σχολήν, (Φροντιστήριον) διευθυνόμενον ὑπὸ τῆς ἐκλάμπρου γενεᾶς τῶν Φιλανθρωπινῶν, οἵτινες ἐχρημάτισαν κτίτορες καὶ προνομιούχοι κατὰ σειρὰν ἡγούμενοι τῆς Μονῆς ταύτης καὶ διδάσκαλοι συγχρόνως¹.

Περὶ τῆς λαμπρᾶς Βυζαντινῆς οἰκογενείας τῶν Φιλανθρωπινῶν δημοσιεύομεν ἰδιαιτέραν μελέτην ἐν τῇ Ἐπετηρίδι τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν τοῦ προσεχοῦς ἔτους. Τῆς οἰκογενείας ταύτης τῶν Φιλανθρωπινῶν εὐκλεῆς κλάδος εἶνε ὃ ἐν Ἰωαννίνοις ἀποκατασταθεὶς μετὰ τὴν ἄλωση πιθανῶς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων, ἀντιπροσώπους τοῦ ὁποῦ γινώσκουμεν οὐ μόνον κληρικούς ἀλλὰ καὶ λαϊκούς, ὡς τὸν Γεώργιον καὶ Μανουὴλ τοὺς Φιλανθρωπινούς, διατελέσαντας Πρωτοασκηρίτας τοῦ Τυράννου τῶν Ἰωαννίνων Θωμᾶ τοῦ Πρεαλίμπου, ὑπὸ τοῦ ὁποῦ ὁ Μανουὴλ κατεδιώχθη ἀπηνῶς καὶ ἐβλήθη εἰς τὰ δεσμὰ ἐκ τῶν ὁποῦ ἀπηλλάγη διὰ τὴν εὖρη τὸν διὰ δηλητηρίου θάνατον.

Περὶ τῆς Μονῆς τῶν Φιλανθρωπινῶν καὶ τῶν ὠραίων εἰκόνων αὐτῆς ἔγραψεν, ἐκτὸς τοῦ κ. Ξυγγοπούλου, ὁ Δ. Εὐαγγελίδης ἔφορος καὶ αὐτὸς τῶν Ἀρχαιοτήτων, ὁ Ἀδαμάντιος Ἀδαμαντίου Βυζαντινολόγος καὶ ὁ ἔφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων Ἀλέξανδρος Φιλαδελφούς².

Περὶ τοῦ πρώτου κτήτορος τῆς Μονῆς ἐγράφησαν ἱκανὰ ἐν τῇ μελέτῃ ἡμῶν περὶ τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἰωαννίνων³), περὶ δὲ τοῦ τελευταίου Ἰωάσαφ ἐκτὸς τῶν ἤδη γνωστῶν μαθαίνομεν εἰσέτι ὅτι ἀπὸ τοῦ 1576 μέχρι τοῦ 1579 διετέλει ἐφημέριος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῆς ἐν Βενετίᾳ Ὀρθοδόξου Κοινότητος τῶν Γραικῶν⁴) καὶ ὅτι τὸ ἔτος 1581 κατέθετο ἐν τῷ νομισματοκοπέῳ τῆς Ἐνετίας ὑπὲρ τῆς Μονῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ ὑπάρχοντος Φροντιστηρίου ἐπάξιον κληροδότημα⁵), καὶ ὅτι

¹) Ὁ Μ. Παρανίκας παραπέμπει εἰς τὴν 275 σελίδα τοῦ Β' τόμου τῆς χρονολογίας τῆς Ἠπειροῦ τοῦ Π. Ἀραβαντινοῦ παραβλητέον καὶ τὰ ἐν σελίδι 221 τῆς αὐτῆς χρονολογίας, ὅπου ὀρθῶς ὡς ἔτος συστάσεως τίθεται τὸ 1292 καὶ ὄχι τὸ 1282 ὡς γράφει ὁ Παρανίκας. Καὶ ὁ Λαμπρίδης δέχεται οὐχὶ ὀρθῶς τὸ 1282 (Περὶ τῶν ἐν Ἠπειρῷ Ἀγαθοεργημάτων σελ. 47, 79 καὶ ἀλλαχοῦ). Ἐπίσης καὶ ὁ Γεώργιος καὶ Δημήτριος Χασιώτης τῷ 1282 δέχονται ὁ Σπυρίδων ὁμοῦς Λάμπρος ὡς ἔτος τῆς κτίσεως τῆς Μονῆς καὶ ιδρύσεως ἐν αὐτῇ Σχολῆς δέχεται τὸ 1292 (Ν. Ἑλληνομνήμων τόμ. ΙΑ' τεῦχος Α'—Β' σελ. 6 καὶ τομ. ΙΓ' τεῦχος Γ' σελ. 279--282).

²) «Ἠπειρωτικὰ Χρονικά» ἔτος πρῶτον τεῦχος δεύτερον σελ. 134· Ν. Ἑλληνομνήμων τόμ. ΙΑ', τεῦχος Γ' σελ. 316, 380· Μ. Πρωτοσυγκέλλου Ἀθηναγόρα Ἠπειρωτικαὶ σελίδες τεῦχος Α' Θανάσης Βάγιας βιβλίον δεύτερον σελ. 135.

³) «Ἠπειρωτικὰ Χρονικά» τόμ. Γ'.

⁴) Ἰωάννου Βελοῦδου Ἑλλήνων Ὀρθοδόξων Ἀποικία ἐν Βενετίᾳ σελ. 70.

⁵) Ἰωάννου Λαμπρίδου. Περὶ τῶν ἐν Ἠπειρῷ Ἀγαθοεργημάτων σελ. 44.

κατὰ τὸ 1550 ἐπεσκεύασε τὴν ἐν Ζαγορίῳ Μονὴν τῆς Στούπαινας ¹⁾.

1412

Μονὴ Ἀγίας Παρασκευῆς

Ἐπιγραφή τῆς Μονῆς Μονοδένδρι.

«Ὁ Πάνσεπτος Μιχαὴλ Βωηδῶν» ὁ Θεριανὸς κτίτωρ... Ὁ υἱὸς αὐτοῦ
Γεώργιος... Θεόδωρος **CVNEVNOC AVTOV** ²

Περὶ τῆς ἄνω ἐπιγραφῆς ὁ Δ. Σάρρος ἀναφέρει τὰ ἑξῆς: Ἐπὶ τοῦ
ὑπερθύρου τῆς Μονῆς ἐντὸς τοῦ κυρίως Ναοῦ ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή:

«Ἀνηγέρθη καὶ ἀνιστορήθη ὁ ναὸς (;) οὗτος τῆς Ἀγίας μεγαλομάρ-
τυρος καὶ τροπαιούχου Παρασκευῆς δι' ἐξόδων καὶ πληρώσεως τοῦ εὐγε-
νεστάτου κυρίου Μιχαὴλ Βωηδῶντα τοῦ Θερεανοῦ, ὁ... καὶ τῆς γενναίας
ἀδελφότητος αὐτοῦ καὶ πάντων ὄλων τῶν Βεζητιζηνῶν κληρονόμων κτη-
τόρων μικρῶν τε καὶ μειζόνων ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ πανυψηλοτάτου
Δεσπότη ἡμῶν Καρόλου τοῦ Δουκὸς ἐν ἔτει ,ξπκ (1412) παρεδρεύοντος
ἐντίμου Ἡμανουὴλ ἱερέως τοῦ Φεγκόρου».

Ἐπίσης ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή:

Ἀνεκαινίσθη ἡ παροῦσα ἱστορία διὰ συνδρομῆς Ματθαίου ἱερομ.
καὶ Κυρίλλου ἱερομ. ἐν ἔτει αχωθ ³⁾.

1525

Μονὴ καὶ Σχολὴ Ἀγίου Νικολάου τοῦ Στρατηγοπούλου (Ντήλιου).

«† Ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ Θεῦ μακάριος μοναχὸς ὁ κατὰ κόσμον
τζεχούλης ἔτους ζλγ (=7033=1525) ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ η. ἡμέρα Σαββάτο»

«† Ἐκυμυθῦ ὁ δοῦλος τοῦ Θεῦ ματθαῖος μοναχὸς ὁ κατὰ κόσμον
μηχαὴλ Πλέσας ζλγ μαΐου ικ ἡμέρα πέμτη».

«† Ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ Θεῦ μανασῆς ἱερεὺς ὁ κατὰ κόσμον
πλέσας ἔτους ζνα (=7051=1453) ἀπρίλη κζ ἡμέρα πέμτη».

«† Ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ Θεῦ βάρναβας μὴν νοεῦρις δ' ἡμέρα
Σαββάτο ἔτους ζνβ (=7052=1544)».

«† Ἐκυμυθῦ ὁ δοῦλος τοῦ Θεῦ νίφον ἱερεὺς ὁ κατὰ κόσμον με-
ταξάς. Ἐν αὐτῇ τῇ εἰμέρα, ἐκοιμήθη, καὶ ὁ Γεράσιμος ὁ τζαχούλης ὁ
θῦος του παπο κυρ νίφον ἔτους ζνδ (=7054=1546) ἀπριλίου εἰς τὰς
ἑξ ἡμέρα τρίτι».

«† Ἐκοιμήθη ὁ δοῦλος τοῦ Θεῦ ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος χειμά-
ρας κῦρ σωφρόνιος ὁ καὶ μαθητὴς χρηματίσας τοῦ ἱερομονάχου θ' κῦρ

¹) Ἰωάννου Λαμπρίδου. Περιγραφή τῆς πόλεως Ἰωαννίνων σελ. 64.

²) Κατάστιχον ἱερῆς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων· Ἰ. Λαμπρίδου Ζαγοριανά, μέρος
πρῶτον Ἀθήναι 1904, σελ. 28 καὶ 49.

³) Δ. Σάρρος. Παλαιογραφικὸς Ἔρανος σελ. 102.55.

μανασή. Ἐθάπτη δὲ ἐν τῷ ναὸ τοῦ μεγάλου μου νικολάου τοῦ στρατι-
γοπούλου εἰς τὸ νάρθηκα πλησίον τοῦ αὐτοῦ γέροντος ἐπὶ ἔτους ζξβ
(=7062=1554)· κατὰ μήνα φεβρουάριος ιγ' ἡμέρα ζγ' ὄρα πρότι τῆς
νίκτου· δευτέρα ἑβδομάδα τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς»¹.

1543.

«Ἡ ἐν τῇ παρουσίᾳ Μονῆ Ἁγίου Νικολάου ἐκτὸς τοῦ Νάρθη-
κος πρὸ τῆς θύρας ἐπιγραφὴ πολλοὶ καὶ πολλάκις ἀνέλαβον νὰ τὴν ἀνα-
γνώσωσι ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἠδυνήθη νὰ τὴν ἀναγνώσῃ οὐδεὶς· ἀλλὰ τὸ
1895 8βρίου 30 ἐπειτεύθη ἡ ἀνάγνωσις αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Κυρίου Κων-
σταντίνου Τσιγαρᾶ καὶ ἐμοῦ τοῦ ὑπαλλήλου τῆς παρουσίας Μονῆς ἐπὶ
πολλὴν ὥραν κοπιᾶσαντες. Ἀνέβημεν διὰ κλίμακος καὶ μετὰ κηροῦ ἀνημ-
μένου καὶ τὴν ἀνεγνώσαμεν· πρὸς γνῶσιν λοιπῶν καὶ ἄλλων τὴν παρα-
θέτω πρὸ ποδῶν αὐτολεξεῖ.

Οὗτος ὁ Πάνσεπτος ναὸς Παμμάκαρος Μυρέων Ἁγίου Νικολάου τε
κλεινοῦ Ἀρχιερέως, ἐξωγραφῆθη, εὐκλεῶς στιλπνῶς καὶ ἐπιστημόνως
παρ' ἱερῶν δυσὶν ἀνδρῶν ἢ ἔξοδος παρ' ὀσιωτάτου Νήφωνος καὶ Κυ-
ρίου Σωφρονίου τοῦ μνημονεύεσθαι αἰεὶ ἱεροῦ Πολυχρονίου καὶ ἅμα σὺν
τούτοις καὶ ἡ ἐκλεκτὴ συνοδία· ἐπὶ ἔτους μέχρι τρέχοντος χίλια ἐπτάκις
μετὰ καὶ πρῶτο γ μικρῶ σὺν τοῖς πεντακοσίοις». (;). Τὴν ἀκριβῆ ἀλή-
θειαν τοῦ ἔτους ἐγκαταλείπω εἰς δεινότερους ἐμοῦ ὁ γράφων ταῦτα
Ἰωάννης Ἄνα. Γιανόπουλος ἐκ χωρίου Κοβιλιάνης χρηματίσας ἐπὶ διε-
τίαν τῇ παρουσίᾳ Μονῆ ὑπάλληλος ἅμα καὶ μαθητής²).

¹) Μ. Ἠρωτοσυγγέλου Ἀθηναγόρα, Ἠπειρωτικαὶ Σελίδες τεύχος Β' Ἱστορικαὶ
Ἐπανορθώσεις, Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας 1923.

ΙΖ'. Κῶδιξ τῆς Ἐκκλησίας Ἀρχιμανδρείου περιλαμβάνων Ἀναγνώσματα ἐκ τῶν
Πράξεων καὶ ἐπιστολῶν τοῦ ἀποστόλου Παύλου. Τούτους Κώδικας τοῦ Ἀρχιμανδρείου
ἔχει περιγράψει ὁ μακαρίτης Λάμπρος καὶ ἀντιγράφει τὰς ἐν αὐτοῖς ἐνθυμήσεις.
Ἄτυχῶς δὲν ἔχομεν ὑπ' ὄψιν ἡμῶν τὸ σχετικὸν τεύχος τοῦ Ν. Ἑλληνομνήμονος·
φαίνεται ὅμως ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν Κωδίκων τούτων προέρχονται ἀπὸ τὰς Μονὰς τῆς
Νήσου, τῶν ὁποίων οἱ χειρόγραφοι Κώδικες διεσπάρησαν τῆδε κάκεισε ἄγνωστον
πότε. Ὁ Pierre Batiffol εἰς τὸ «Les Manuscrits Grecs de Bérag d' Albanie et
le Codex Purpureus» ἐν σελ. 11 λέγει ὅτι εὑρεν ἐν Βερατίῳ ἐκτὸς ἄλλων χειρογρά-
φων καὶ Δίπτυχον μωλωπισμένον χαρτῶν ἔχον νῦν 67 φύλλα καὶ ὅτι τὸ Βιβλίον
τοῦτο τῶν Διπτύχων ἦτο τῆς Μονῆς τῶν Φιλανθρωπινῶν, ὡς τὸ δεικνύει καὶ ὁ τίτλος
«Ἀρχὴ τῶν διπτύχων τῆς Μονῆς τοῦ Φιλανθρώπου» καὶ μὲ διεβεβαίωσαν, λέγει, ὅτι
ἦτο τοῦ Φιλανθρώπου τῶν Ἰωαννίνων. (Σάθα Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη Τόμ. Γ'. σελ.
1872 XCVII). Εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ ἐν Λονδίῳ Βρεττανικοῦ Μουσείου Additional
24369 9213a ὑπάρχει Κῶδιξ Νομοκάνονος, ὅστις φέρει τὴν ἐξῆς σημείωσιν· «Ἐτοῦ-
τος ὁ ἱερὸς καὶ βασιλικὸς νόμος ὑπάρχει του αἰεροῦ παντελεῆμονος τοῦ ἐν τη νίσσῳ τον
Ἰωαννίνων πλησίον του προδρόμου τῆς λήμνης καὶ ὅποιος το ἀπεξον νὰ εχει τὸν
ἔγιον παντελεῆμον διάδικο. Ευχεστε καὶ μοι καταραστε διὰ τὸν κύριον» (Ν. Ἑλληνομ.
Τ. Γ' τχ. Α' σλ. 196).

²) Εἰς τὸ πρῶτον ἄγραφον φύλλον Μηναιίου Δεκεμβρίου τῆς αὐτῆς Μονῆς Ἁγίου

Περὶ τῆς Μονῆς καὶ Σχολῆς τοῦ Στρατηγοπούλου ἐδημοσιεύσαμεν εἰς τὸ Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τοῦ 1923, ἐξ οὗ καὶ ἀνετυπώσαμεν εἰς ἰδιαίτερον τεῦχος μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἱστορικαὶ Ἐπανορθώσεις. Ἡ ἐν τῷ φρουρίῳ τῶν Ἰωαννίνων Σχολὴ τῶν Δεσποτῶν».

Αἱ ὡς ἄνω ἐνθυμήσεις, αἱ ὅποια εἶνε πολῦτιμοι διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν Ἰωαννίνων, μᾶς διαφώτισαν τελείως ὥστε νὰ εὐρωμεν τὴν Σχολὴν ταύτην, τὴν κειμένην τόσον πλησίον τῆς ἄλλης Σχολῆς τῶν φιλανθρωπινῶν καὶ διὰ τὴν ὅποιαν τὰ αὐτὰ ἐγκώμια καὶ τοὺς ἐπαίνους πρέπει νὰ πλέξωμεν, διότι ἀπεδείχθη ἐν παντὶ ἐφάμιλλος ἐκείνης ¹.

Πῶς συνέβη ὁμως ὥστε ἡ Μονὴ ἢ Ἐπώνυμος τόσον τόπον τόσον περιφανοῦς οἰκογενείας νὰ ἀποβάλλῃ τὸ ἐνδοξον ὀνομάτης—Μονὴ Στρατηγοπούλου—, νὰ προσλάβῃ δὲ ὄνομα κοινὸν καὶ ἄσημον καὶ νὰ γνωρίζεται ὡς Μονὴ Ἀγίου Νικολάου τοῦ Ντίλλιου; Ἀτυχῶς καὶ ἐδῶ συνέβη ὅ,τι καὶ εἰς τὴν γείτονα αὐτῆς Μονὴν τῶν Φιλανθρωπινῶν, ἧτις μεταδαπτίσθη εἰς Μονὴν Ἀγίου Νικολάου τοῦ Σπανοῦ, εἴτε ἀπὸ τὸν νέον ἀνακαινιστὴν αὐτῆς ἢ καὶ ἀπὸ τινὰ τῶν διδασκάλων αὐτῆς φέροντα τὸ ὄνομα Σπανός ² ἢ ἀπὸ ἡγούμενόν τινα ἄγνωστον. Γινώσκομεν ὅτι ἔζη ἐν Βενετία Ἰωαννίτης ἔμπορος λεγόμενος Γεώργιος Ντίλλιος ³, ὅστις διὰ βιβλίων ἐπλούτισε τὴν ὑπὸ τοῦ Μανουὴλ Γκιούμα ἰδρυθεῖσαν φερώνυμον ἐν Ἰωαννίνοις Σχολὴν· πιθανώτατα ὁ φιλόμουσος οὗτος Ἰωαννίτης νὰ ἐπεσκεύασε καὶ ποικιλοτρόπως νὰ εὐηργέτησε τὴν παλαιωθεῖσαν ἤδη τοῦ Στρατηγοπούλου Μονήν, καὶ ὁ λαός, ὡς συνήθως συμβαίνει,

Νικολάου Ντίλλιου. Μ. Πρωτοσυγκέλλου Ἀθηναγόρα. Ἡπειρωτικαὶ Σελίδες, Τεῦχος Β'. Ἱστορικαὶ Ἐπανορθώσεις. Ἀθήναι 1923. Ἀνατύποις ἐκ τοῦ Δελτίου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς ἑταιρείας 1923. σελ. 563. Νέος Ἑλληνομνήμων. Τομ. ΙΑ'. Τεῦχος Γ'. σελ. 317.

¹ Ἡπειρωτικὰ χρονικὰ ἔτος Πρῶτον Τεῦχος Δεύτερον σελ. 142.

² Καὶ περὶ τῆς Σχολῆς ταύτης ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι οὐδόλως ἐκ τῶν ἀναγραφόμενων ἐνθυμήσεων ἐξάγομεν τὸ θετικὸν συμπέρασμα περὶ ὑπάρξεως ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ Σχολείου ὡς ἤδη εἶπομεν καὶ περὶ τῆς Μονῆς Φιλανθρωπινῶν· καὶ λέγεται μὲν ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Χιμάρας Σωφρόνιος ὡς χρηματίσας μαθητῆς τοῦ ἱερομονάχου παπᾶ Κῦρ Μανασσῆ, ἀλλ' εὐθὺς ἀμέσως ὁ Μανασσῆς χαρακτηρίζεται ὡς Γέροντας τοῦ Ἐπισκόπου, ὥστε καὶ τὸ μαθητῆς ἐνταῦθα κεῖται ὡς καὶ τὸ φοιτητῆς εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ὑποτακτικῶς. Συνεπῶς καὶ τὰ περὶ τῆς Σχολῆς ταύτης τοῦ Στρατηγοπούλου ἀναγράφομεν κατὰ συνθήκην.

³ Τοιοῦτον λόγιον Ἰωαννίτην ἔχομεν τὸν Ἀλέξιον Τζέτζην τὸν ἐπικαλούμενον Σπανόν, ὅστις πιθανῶς νὰ ἐχρημάτισε διδάσκαλος ἐν τῇ Σχολῇ. Λαμπρὰν πραγματείαν περὶ αὐτοῦ ἐδημοσίευσε ὁ Καθηγητῆς Κ. Ι. Δυοβουνιώτης εἰς τὸ τρίτον τεῦχος τῶν Ἡπειρωτικῶν Χρονικῶν ἔτος πρῶτον.

⁴ Ἰωάννου Βελοῦδου Ἑλλήνων ὀρθοδόξων. Ἀποικία ἐν Βενετία 1872. Τοῦ αὐτοῦ Venezia le sue Zagune, volume primo.

ἀποβλέπων εἰς τὸν νέον ἀνακαινιστὴν ἐπωνόμασε τὴν Μονὴν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, λησμονήσας σὺν τῷ χρόνῳ τὸν πρῶτον αὐτῆς κτήτορα· καὶ ἐλησμόνησεν ἀληθῶς παντελῶς αὐτοὺς ἀφοῦ καὶ ὁ Ἰωαννίτης Λαμπρίδης ὁ γράψας δλόκληρα βιβλία περὶ τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῆς Ἡπείρου θεωρεῖ τὸν Ντίλιον ὡς τὸν πρῶτον κτήτορα τῆς Μονῆς «κτίσαντα τὴν φερώνυμον καὶ μέχρι τοῦδε σωζομένην ἐν τῇ Νήσῳ Μονήν» ¹⁾.

1544.

Θεόδωρος Καλοῖωάννου Ἡγούμενος. Ἐπιφάνιος καὶ Γεώργιος Ἡγούμενος

«† Ἦλθα καὶ γὰρ ὁ θεόδωρος τοῦ καλοῖωάννου τοῦ ἡγουμένου ἐπὶ ἔτους ζνβ'. ινδ'. ζ'. ἡλίου κύκλος κζ'. σελήνης κύκλος γ'. εἰς τοῦ πνευματικοῦ τοῦ κυρ μανασσῆ Ἡγουμενευόντων, νίφωνος, καὶ σοφρονίου τῶν ἱερομοναχῶν εἰς τὸ κελίον τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου τοῦ μεγάλου.

μῆν, Ἰουνίου εἰς τὰς ΙΘ' Ἰνδικτιῶνος ἡ ἡμέρα Ε' τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἰούδα» καὶ κατωτέρω «ἐπὶ ἔτος ζνβ' Ἰνδ. βας ἡλίου κύκλος κδ' σελήνης κύκλος γ'. μηνὶ Ἰουνίου ΙΘ'. Ἰνδ. η» ²⁾.

«Ἐτοῦτο το βηβλίον ηνε τοῦ ἁγίου νηκολαου και οποιος να το περονεξεσε και να το διαβάσι να εχη τη καταρα τοῦ χριστου και τῆς Παναγιας του αγηου νηκολαου και ησιτερα του αγηου ἀποστολου και τον αγηον ολιον ³⁾.

Διὰ τῶν προηγουμένων ἐνθυμήσεων τοῦ ΙΖ' Κώδικος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἀρχιμανδρείου ἐγνωρίσαμεν σειρὰν ὄλην ἱερῶν ἀνδρῶν ὡς τὸν Μακάριον Τσεχούλην, τὸν Ματθαῖον Πλέσσαν, τὸν Μανασσῆν Πλέσαν, τὸν Βαρνάβαν, τὸν Νήφωνα Μεταξᾶν, τὸν Γεράσιμον Τσεχούλην θεῖον τοῦ Νήφωνος καὶ τὸν ἐπίσκοπον χειμάρας Σωφρόνιον, οἵτινες, κατὰ τοὺς δυσχειμέρους ἐκείνους καιροὺς τοῦ ἔθνους ἡμῶν τοῦ πολυπαθοῦς, ἀνεδείχθησαν φωστῆρες φαινοὶ καὶ παρήγοροι, φωτίζοντες καὶ ποδηγετοῦντες τοὺς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ δουλείας καὶ ἀμαθείας ταλαιπωρουμένους πατέρας ἡμῶν.

Διὰ τῆς ἄλλης ταύτης ἐνθυμήσεως τοῦ ΙΗ'. Κώδικος τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας γνωρίζομεν καὶ ἕτερον Ἰωαννίτην κοσμικὸν πλέον αὐτόν, τὸν γενάρην ἢ συγγενῆ μιᾶς ἐκ τῶν εὐεργετικωτέρων οἰκογενειῶν τῶν Ἰωαν-

¹⁾ Περὶ τῶν ἐν Ἡπείροις Ἀγαθοεργημάτων σελ. 80.

²⁾ Μ. Πρωτοσυγκέλλου Ἀθηναγόρα, Ἡπειρωτικαὶ σελίδες τεύχος Β'. Ἱστορικαὶ Ἐπανορθώσεις Δελτίον Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς ἑταιρείας. ΙΗ'. Κώδιξ ἐκκλησίας Ἀρχιμανδρείου Μηναιῶν Ἰουνίου.

³⁾ Νέος Ἑλληνομνήμων τόμος Ι'. σελὶς 413.

νίνων, τὸν Θεόδωρον Καλοϊωάννην τὸν Ἡγούμενον. Περὶ τοῦ Θεοδώρου τούτου Ἡγουμένου ἄλλοθεν οὐδεμίαν ἄλλην πληροφορίαν ἔχομεν· γνωρίζομεν ὅμως κατὰ τὴν 17 ἑκατονταετηρίδα τοὺς «χρησιμωτάτους», «τιμιωτάτους», «εὐγενεστάτους», καὶ «φιλομουσοτάτους» μεγαλεμπόρους ἀδελφοὺς Ἐπιφάνιον τὸν Ἡγούμενον καὶ Γεώργιον τὸν Ἡγούμενον διαμένοντας ἐν Βενετία καὶ διατελοῦντας ἐπίσημα μέλη τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος, τῆς ὁποίας ὁ Ἐπιφάνιος τὸ 1621, 1628, 1638, 1640 καὶ 1645 ἐχρημάτισεν ἐπιμελητῆς ¹.

Τόσον ὁ Ἐπιφάνιος, ὅσον καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Γεώργιος ὑπῆρξαν ἀληθεῖς τοῦ ἔθνους ἡμῶν εὐεργέται καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐν Βενετία ὀρθοδόξου ναοῦ κηδεμόνες καὶ ζηλωταὶ ἀπὸ τοῦ 1621—1646· ἦτο δὲ ὁ Ἐπιφάνιος καὶ ἀριστὸς καλλιγράφος ἐκδοὺς ἰδίους ἀναλώμασι τὴν τότε σπανίζουσαν Γραμματικὴν τοῦ Λασκάρεως πρὸς ὠφέλειαν τῆς νεολαίας ², πρὸς τὴν ὁποίαν ἀπευθύνει ὠραίαν προσφώνησιν διατρανοῦσαν τὴν θερμοτάτην ἀγάπην αὐτοῦ «πρὸς τὸ ἔξοχον γένος μας, τὸ ὁποῖον δι' ἀμέλειαν καὶ ἀγνωσίαν πολλῶν, παρ' ὀλίγον εὐρίσκεται ὑστερημένον ἀπὸ τὸν μέγαν θησαυρὸν τῆς σοφίας καὶ ἀπὸ πολλοὺς διὰ τὴν ἀμάθειαν καταφρονεμένον ³. Ὁ Ἐπιφάνιος ἐπίσης ὑπεχρέωσε Ματθαῖον τὸν Σιγάλαν νὰ δημοσιεύσῃ τὴν ἐξήγησιν τῆς θείας λειτουργίας τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ, ἀνφοδόμησε τὸ 1647 τὴν ἐν Ἰωαννίνοις μονὴν τῆς Περιβλέπτου ⁴ καὶ κατὰ τὸ 1648 ἔτος τοῦ θανάτου του ἵδρυσεν τὰς δύο αὐτοῦ Σχολὰς τῶν Ἀθηναίων καὶ Ἰωαννίνων ⁵. Ἀμφότεροι οἱ ἀδελφοὶ ἦσαν συνδεδεμένοι πρὸς τοὺς σοφοὺς τῆς ἐποχῆς των. Πρὸς τὸν Γεώργιον «ἄνδρα εὐσεβῆ καὶ ἐλλόγιμον» τὸ 1602 Μάξιμος ὁ Μαργούνιος ἀφιέρωσε τὸ βιβλίον του «Brevis tractatus de consiliis atque Praeceptis evangelicis», καὶ ὁ Ἀντώνιος Πινέλλης τὰ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Μαργουνίου εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν μεταφρασθέντα Συναξάρια. Ὁ αὐτὸς Γεώργιος εὐρίσκετο εἰς ἀλληλογραφίαν μὲ τὸν Γεώργιον Κορέσιον καὶ Leonard Franzese, ὅστις γράφων αὐτῷ τὸν προσφωνεῖ «Λογιώτατον» ⁶. Ἀμφότεροι οἱ Ἀδελφοὶ οὗτοι ἀναμένουσιν τὸν βιογράφων αὐτῶν διότι σχεδὸν διατελοῦσιν ἄγνωστοι πρὸς ἡμᾶς, ἀφοῦ ὁ Παρανίκας, Λαμπρίδης,

¹) Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια τ. κθ'. σελ. 413. Ἰ. Βελούδου Ἑλλήνων ὀρθοδόξων Ἀποικία ἐν Βενετία.

²) Ποικίλη Στοά 1884 σελ. 378. Legrand Bibliog. Hellén. du dix septième siècle Τόμ. Α'. σελ. 13.403, Τόμ. Γ'. σελ. 157. Τόμ. Ε'. σελ. 208.

³) Ἰω. Βελούδου Ἑλλήνων ὀρθοδόξων ἀποικία ἐν Βενετία σελ. 125.

⁴) Ἐνθα ἀνωτέρω σελ. 182. Νέος Ἑλληνομνήμων τόμ. ΙΓ'. τεύχ. Γ' σελ. 284 Ἰ. Βελούδου. Αἱ ἐν Βενετία Ἑλληνικαὶ Ἀποικίαι σελ. 121. Ζερλέντη Ἀργυρὸς ὁ Βερναρδῆς. Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια ἔτος κθ'. σελ. 413.

⁵) Ἰ. Λαμπρίδου, Περὶ τῶν ἐν Ἠπειρῷ Ἀγαθοεργημάτων σελ. 11.

Β. Μυστακίδης, καὶ εἴ τις ἕτερος τὸν Ἐπιφάνιον ἐσφαλμένως ἀναγράφουσιν ὡς χρηματίσαντα ἐφημέριον, ἱερέα δηλαδή τῆς ἐν Βενετία ἐκκλησίας τῶν Γραικῶν, ἀπατηθέντες ὑπὸ Παΐσιου τοῦ Μικροῦ, ὅστις εἰς τὸν ἔπαινον τῶν Ἰωαννίνων καλεῖ τὸν Ἐπιφάνιον μοναχόν, παρεξηγήσας καὶ αὐτὸς τὸ ἐπίθετον αὐτοῦ Ἑγούμενος ¹.

Βυζαντιναὶ Μοναὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἰωαννίνων.

Ἡ ἀρχαιοτάτη Βυζαντινὴ Μονὴ τῶν Ἰωαννίνων ὑπάρχουσα πρὶν εἶσθαι κτισθῆ ἢ πόλις καὶ μετὰ τὴν κτίσιν αὐτῆς γενομένη Μητρόπολις εἶνε ἡ Μονὴ τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ ἀκριβῶς ἐκεῖ ὅπου σήμερον ἐν τῷ φρουρίῳ ἐγείρεται τὸ τζαμί τοῦ Ἀσλάν Πασᾶ ².

Ἄλλη ἀρχαία Μονὴ Βυζαντινὴ εἶνε ἡ τοῦ Ἀρχιμανδρείου γνωστὴ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Δεσποτῶν ἔχουσα τὴν ὑπεροχὴν ἐφ' ὅλων τῶν ἄλλων Μονῶν, διότι ἐν αὐτῇ διέμενεν ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἑγούμενος. Πάντες οἱ ἡγούμενοι τῶν Μονῶν δὲν ἦσαν καὶ Ἀρχιμανδρίται. Τὸ Ἀρχιμανδριτᾶτον τὸ εἶχε ἡ ἐξέχουσα μεταξὺ αὐτῶν ἐπιχορηγούμενον ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Οὕτω ὁ Πατριάρχης Μανουὴλ τὸ 1222 ἐξέδωκεν ἔγγραφον δι' οὗ ἀπέδιδε τὸ Ἀρχιμανδριτᾶτον εἰς τὴν Πάτριμφ μονὴν τοῦ Ἁγίου Παύλου ³.

Ἔτεραι γνωσταὶ Βυζαντιναὶ Μοναὶ εἶνε ἡ τοῦ Ταξιάρχου ἐν Βελταίστα καὶ ἡ τοῦ Ὄρους (νῦν Τζόρας) ⁴, καθὼς καὶ ἡ τῆς Κατρίτσης πιθανῶς Βυζαντιναὶ Μοναὶ ἦσαν καὶ ἡ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς (Ναμασκιάλ) καὶ ἡ τῆς Περιβλέπτου.

1554

Μονὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Κάτω Βήσης τοῦ Ζαγορίου ⁵.

Ἐν τινι παραφύλλῳ παλαιοῦ ἐντύπου Εὐαγγελίου «Ἀφιερῶθη τὸ παρὸν θεῖον καὶ ἱερὸν Εὐαγγέλιον ἐν τῇ εἰς τὴν Βεζήτζα ἁγία μονῇ τῆς πανυπεράγνου καὶ κυρίας ἡμῶν Θεοτόκου παρὰ τοῦ ἐν ἱερεῦσι εὐλαβεστάτου ἱερέως παπᾶ κὺρ Δημητρίου τοῦ Πρωτόπαπα διὰ μνημόσυνον

¹) Μ. Παράνικα, Σχεδιάσμα σελ. 63. Παρνασσός 1886 σελ. 57.

²) Βασιλικὴ Χρυσόβουλλον Ἄνδρ. Παλαιολόγου ἐν χρονογραφίᾳ Ἑπείρου.

Σημ. «*Ηπ. Χρ.*», Ἡ γνώμη τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Παραμυθίας τοποθετοῦντος τὴν Μονὴν τῶν Ταξιαρχῶν εἰς τὴν θέσιν ὅπου ὑπάρχει σήμερον τὸ τζαμί τοῦ Ἀσλάν Πασᾶ δὲν φαίνεται πιθανή, καθόσον καὶ πρὸς τὴν παράδοσιν ἀντιτίθεται καὶ ἐπ' οὐδενὸς σοβαροῦ ἱστορικοῦ δεδομένου στηρίζεται.

³) Miklosich et Müller Acta Δ. σελ. 295.

⁴) Χρυσόβουλου Ἄνδρ. Παλαιολόγου ἐνθα ἀνωτέρω. Περὶ τῆς Μονῆς τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ καὶ εἰτα Μητροπόλεως Ἰωαννίνων ἐγράψαμεν ἐν τῇ ἐφημερίδι Ἑπείρος 1925 27 Μαΐου καὶ ἐξῆς.

⁵) Δ. Μ. Σάρρου, «*Παλαιογραφικὸς Ἑρᾶνος*» σελ. 103 κέ.

αἰώνιον αὐτοῦ καὶ τῶν μακαρίων αὐτοῦ γεννητόρων, καὶ εἴτις βουληθεῖν ἀφελεῖν καὶ ἀποξενῶσαι τοῦτο ἐκ τῆς εἰρημένης μονῆς ἐχέτω τὰς ἀράς τῶν τι ἡ' θεοφόρων πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ συναθροισθέντων καὶ τὴν πάναγον Θεοτόκον ἀντίδικον ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι Ἀφιερώθη ἐπὶ ἔτους ζξβ (=1554) κατὰ μῆνα φεβρ.».

Καὶ κάτωθεν δι' ἀμαθοῦς χειρός :

«Ευρεθι ἐν χωρῇ Βεζητζα ἐν μονῆς τ(ῆς) υπ(εραγίας) ὑπεραγνοι δέσπηνης ημῶν : καὶ πρὸς ἐλθὼν δι ημ(ας) Ἰω(αννης) Φανᾶς καὶ Θερηανὸς ὁ ἀδελφος αὐτοῦ : καὶ ἔδωσαν ασπρα . . . βρησκὴν τά(ι) τ(ῆς) Παναγιας τὸ κεφάλειον του να βρήσκετε εἰς τ(ον) αἰωνα καὶ εἴτις τὰ ζημῶση το ἀναθεμα κληρονομησε εση ετους ζρς (=1598) μινη Αυγουστο εἰς ΙΕ κε ητης τα ζημιοσι το κερὸν βακελιον να εχι δι. . . » Ἐν τῷ Τέμπλω «ζομξ' ἔτη Χριστοῦ ἀψλθ 1739 χιρ Εὐσταθίου κε Νικολάου Ἀνεσκαλήσθη καὶ ἱστορίθη ὁ θῆος οὗτος Τέμπλος της οἰπεραγίας δεσπίνης ημης Θεοτόκου καὶ ἀηπαρθένου Μαρίας ἀρχει ἡ ἱερα τεύοντας δὲ του πανηροτατου καὶ λογιωτάτου μητροπολητου κυρίω κυρ Γρηγορίου . . . Ἡωαννηνον . . . τον τημητοτατον αρχῶντων κυριου κυρ Κωνσταντή καὶ ευλαβεστατον ἱερεων (δι' ἄλλης χειρός) Πανταζῆ ἱερέως καὶ Πρωτόπαπα καὶ παπα Κύραζο».

Ἐπῆρχε καὶ ἄλλη ἐπιγραφή :

«Ἀνηγέρθη ἐκ βαράθρων καὶ ἀνιστορήθη ὁ θεῖος οὗτος καὶ πάνσπτος ναὸς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου δι' ἐξόδου καὶ συνδρομῆς τῶν εὐγενεστάτων ἀρχόντων τῆς αὐτῆς χώρας : Μίσιον, Κωνσταντίνου, Ἐξάρχου Μιχογερολάζου, Θεοδώρου Θεοδωροθέου ἀρχιερατεύοντος Ἰωαννίνων κυρίου Ἱεροθέου ἐν ἔτει ἀψη ἐφήμερου κυρίου Παπαδήμου καὶ Παπαπάντος. Ἐτελειώθη Φεβρ.η' 1.

1597

Παπα-Δημήτρης Ψαλλίδας

«Ἐν μηνὶ Ἰανουαρίῳ εἰς τὰς ΙΕ' ἐκημήθη ὁ ἱερεὺς παπα Δημήτρης ὁ ψαλλίδας Ιρε»².

Περὶ τῆς οἰκογενείας Ψαλλίδα καὶ κατωτέρω (ἔτος 1775) γενήσεται μνεία ἐν τῇ ἀναγραφῇ διαφόρων σημειώσεων ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. ιθ'. Καταστίχου τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀρχιμανδρείου, ἐν τῇ ὁποία μετὰ τόσης στοργῆς διεφυλάχθησαν τόσα πολύτιμα χειρόγραφα καὶ λειτουργικὰ ἀρχαῖα βιβλία.

¹) Δ. Μ. Σάρρου «Παλαιογραφικὸς Ἔρανος» σελ. 103, 55.

²) Ἐν τινι ἀρχαίῳ Τυπικῷ τῆς Ἐκκλησίας Ἀρχιμανδρείου.

1584

Μονὴ Ἁγίας Παρασκευῆς Ἰωαννίνων (Ναμαζγκιάχ).

«1584 εὐρέθη ἡ ἰκονα τῆς θεοτοκου ἑλεούσα εἰς τὸ κάστρο καὶ μια καλογραφα Παρθενία μοναχῆ οπου εκαθονταν εἰς το καμπαναρίω του κάστρου Ἰοπία μετα επιμεληας ἐπαρθη ἀπὸ τὴν μονὴν τῆς Ἁγίας Παρασκευης οταν εκαμαν οι αγαρηνη τὴν εκκλησιαν ναματζαχη κε ἡ ριθησα παρθενια εφοτισθη δια αποκαλυψεως νὰ την αφιερωση εἰς το νησι εἰς την μονὴν του αγιου Νικολαου επονομαζομένου γκουματων»¹.

Τὴν εἶδησιν ταύτην ἀναφέρει καὶ ὁ Ἀραβαντινὸς ἐν τῇ χρονογραφίᾳ του², ἀλλ' ἀναγράφει αὐτὴν εἰς τὸ ἔτος 1484 προφανῶς περιπίπτων εἰς σφάλμα. Ἐκ τῆς σημειώσεως ἡμῶν καταδεικνυται ὅτι τὸ Ναμάζ γκιάχ δὲν ἦτο πρότερον ἐκκλησία, ὡς λέγει ὁ Ἀραβαντινός, ἀλλὰ Μονὴ ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς.

1597

Κατάληψις ὑπὸ τῶν Τούρκων τῆς Μητροπόλεως.

«1597 Ἔτους ζ.ρ.ε επαρθη ἡ Μητροπολις τῶν Ἰωαννίνων ὑπὸ συνδρομης τοῦ τρισκαταρατου Μουσταφα τζιαουση καὶ τὸ αὐτὸν ετον ἔστησε μοναρε και δια πρεσβειων των παμμεγίστων Ταξιαρχῶν ἐκρεμίστηκε και ἐσυντριφτηκε εἰς λεπτα μερη και αρχιερατεύοντος του πανιερωτατου Μητροπολιτου κυρ Νεοφυτου τοῦ κατὰ κόσμον Στέφανος καὶ ἐβάλλθη ὁ Κυρ Ματθαιος ο Κλανοβιτης και εγινε ποιμην του Οικουμενικοῦ θρονου»³.

Πληροφορία πολύτιμος διότι δ' αὐτῆς τὸ πρῶτον μανθάνομεν πότε ἡ κλεινὴ τῶν Ἰωαννίνων Μητρόπολις κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ὁ Ταξίαρχης Μιχαὴλ κατὰ τὴν παράδοσιν ἐπιβεβαιουμένην καὶ ὑπὸ ἱστορικῆς μαρτυρίας ἦτο πολιοῦχος καὶ προστάτης τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων, πρὶν ἔτι κτισθῆ ἡ πόλις, καθόσον ἐπὶ τοῦ χώρου αὐτῆς ἔκειτο πρὸ ἀμνημονεύων χρόνων Μονὴ ἐπ' ὀνόματι Ἀρχιστρατήγου.

Τὴν Μονὴν τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ ἀναφέρει καὶ τὸ μικρὸν χρονικὸν τῶν Ἰωαννίνων⁴. Ὄταν Ἰωαννῖται ἐζήτησαν ἀπὸ τὸν Σουλτὰν Μουράτ νὰ παραδοθῶσιν «οὗτος ἔστειλεν εὐθὺς μετὰ τῶν πρέσβεων 18

¹) Ψαλτήριον τῆς Μονῆς τοῦ ἀγίου Παντελεήμονος ἐν τῇ Νήσῳ εἰς τὸ τελευταῖον φύλλον Μ. Πρωτοσυγκέλλου Ἄθηναγόρα ἡμερῆς «Ἡπειρος» 17 ὀβρίου 1924.

²) Χρονογραφία τῆς Ἡλείρου β'. σελ. 221.

³) Χειρόγραφον σημείωμα ἐν ἐντύπῳ τριφθίῳ τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῶν Φιλανθρωπικῶν δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ Δημ. Σάρρου ἐν Δελτίῳ Ἱστορ. καὶ Ἐθν. Ἑταιρίας Τόμος Ε'. σελ. 568=Νέος Ἑλληνομνήμων τόμος Ζ τεύχος Β'-Γ'. σελ. 183. Καὶ πληρέστερον ἀναδημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ κ. Δ. Σάρρου ἐν Ἡπειρωτικοῖς Χρονικοῖς Γ' ἔτει σελ. 183.

⁴) Ἡπειρωτικά· ἐκδοσις Βόννης σελ. 244.

τούρκους νὰ παραλάβουν τὸ κάστρον καὶ νὰ στήσουν διὰ παντὸς εἰς Ἰωάννινα τὴν κατοικίαν των· οὗτοι δὲ ἐμβάντες εἰς τὸ κάστρον ἐζήτησαν νὰ ῥίξουν εἰς χαρὰν κανόνια, ἔπειτα νὰ χαλάσουν τὴν κειμένην ἐν τοῖς πύργοις τοῦ Κάστρου Ἐκκλησίαν τοῦ Ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ, ἔπειτα ἐξελθόντες ὑπῆγαν καὶ ἔκτισαν ὁσπίτια εἰς τὸ μέρος τῆς πόλεως τὸ ὀνομαζόμενον τῶρα τουρκοκράλουκον». Τὸν ναὸν τοῦ Ἀρχιστρατήγου ἀναφέρει καὶ ὁ ἱστορικὸς Χάμμερ διηγούμενος τὴν παράδοσιν τῶν Ἰωαννίνων ¹.

Ἄλλ' ἢ σημείωσις τῆς Μονῆς τῶν Φιλανθρωπινῶν εἶναι καὶ κατὰ τοῦτο ἀξία προσοχῆς διότι δι' αὐτῆς διευκρινίζεται καὶ ἕτερον ζήτημα: τὸ τῆς ἐκδιώξεως ἐκ τοῦ φρουρίου τῶν χριστιανῶν κατοίκων αὐτοῦ. Ὁ Ἀραβαντινὸς ἐκθέτων, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πληροφοριῶν τουρκοφίλου συγγραφέως, τὴν ὑπὸ τοῦ θερμοουργοῦ καὶ φιλοπάτριδος Ἱεράρχου Διονυσίου τοῦ Φιλοσόφου ἐπιχειρηθεῖσαν κατάληψιν τῶν Ἰωαννίνων ἰσχυρίζεται ὅτι «ἐξεδόθη τότε ἔντονος διαταγῇ τοῦ Σουλτάνου δι' ἧς οἱ Ἰωαννῖται χριστιανοὶ κατηναγκάζοντο ἵνα ἐγκαταλείψωσι τὰ ἐν τῷ φρουρίῳ παλάτια καὶ οἰκήματά των καὶ ἐνοικησθῶσιν ἔξω τοῦ φρουρίου καὶ ὅτι ἡ διαταγῇ αὕτη ἐφηρμόσθη κατὰ τὸν Αὐγούστον τοῦ 1613 καὶ ἐκτὸς ὀλίγων τινῶν οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ ἐνοικοῦντες χριστιανοὶ ἀπεδιώχθησαν, καὶ κατ' εὐσπλαγχνίαν ἐχορηγήθη εἰς πάντας τοὺς ἐνδεεῖς οἰκόπεδόν τι στενόχωρον, εἰς τὴν Σαράβαν, μέρος τότε ἄθλιον καὶ ἀκατοίκητον, ὅπου ἔκτισεν ἕκαστος πενιχρόν τι οἶκημα, καὶ ἔξω ἐκτοτε οἱ δυστυχεῖς ἐκεῖνοι ἐν ἀθλιότητι καὶ ἐξουθενήσει. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1618 μηνὶ Ἰουνίῳ ἀπεδιώχθησαν καὶ οἱ ἐν τῇ πρώτῃ ἀποδιώξει ἀφεθέντες χριστιανοί. Τοιοῦτοτρόπως δὲ οἱ Ἰωαννῖται, οἱ ὅποιοι μέχρι τοῦ 1612 ἔξω ἐν εἰρήνῃ καὶ ἡσυχίᾳ νεμόμενοι τὰ ἀξια λόγου προνόμια ὅσα τοῖς παρεχώρησεν ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις., ἐπέπρωτο ἵνα τὰ ἀποστερηθῶσιν διὰ παντὸς ἕνεκα τῆς ἀποστασίας τοῦ Σκυλοσόφου ². Εἰς τὰς πληροφορίες ταύτας τοῦ Ἀραβαντινοῦ παρατηροῦμεν ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἦσαν πάντοτε Τοῦρκοι καὶ δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ λάβῃ χώραν ἡ ἀποστασία τοῦ Διονυσίου, ἵνα ἀφαιρέσωσι παρὰ τῶν Ἰωαννιτῶν τὰ δῆθεν προνόμια αὐτῶν· ἀφοῦ γινώσκομεν ὅτι οἱ νέοι κυρίαρχοι τῆς πόλεως εὐθὺς ἅμα τῇ καταλήψει αὐτῆς κατέρριψαν τὰ τεῖχη τῆς καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἤρπασαν τὰς θυγατέρας τῆς καὶ ποικιλαχῶς κατεπίσαν τοὺς ἀτυχεῖς Ἰωαννίτας παρὰ τῶν ὁποίων ἤρπασαν καὶ πρότερον μὲν ἄλλας ἐκκλησίας καὶ μονὰς, ὡς π. χ. τὴν τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1597 αὐτὴν ταύτην τὴν μητροπολιτικὴν ἐκκλησίαν, τὸ ἱερώτερον προγονικὸν αὐτῶν προσκύνημα· οὐδ'

¹) Histoire de l'Empire Ottoman par J. de Hammer, τ. Β' 1400-1453, σ. 282.

²) Χρονογραφία Ἠλείου. Α'. Σελ. 220, 224 σημ. Α'.

ἀληθεύει τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Ἀραβαντινοῦ, ὅτι τὸ 1618 ἐξεδιώχθησαν παντελῶς ἐκ τοῦ Κάστρου οἱ ἐναπομείναντες χριστιανοί· ἀφοῦ μετὰ ἓνα αἰῶνα εὐρίσκομεν ὀλόκληρον συνοικισμόν χριστιανικὸν ἐγκατεστημένον ἐν τῷ φρουρίῳ, ὡς ἀναγινώσκομεν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 19 Καταστίχῳ τῶν ἱερέων τῆς ἐκκλησίας Ἀρχιμανδρείου κατὰ τὸ ἔτος 1775 καὶ 1781. Ζωγράφω, Στατήρῳ, Χαΐδῳ, Βλάχα, Κώστα, Τρίψα, Ἰωάννην Βλάγο, Ἰωάννην Συρακιώτην Χριστόδουλον, Σουσάνα, Μαλάμω Κιοσιέ, Κύρκω, Θεοχάρη, Διαμαντῇ Μπακάλη, Χαΐδῳ τοῦ Κάψια, Μαρία Βλάχα, Χαΐδῳ, Ζαφείρῳ Θανάση Παπουτσῇ, Σταμῳ, Βασιλικῇ ἀδελφῇ Γιώτῃ Μπακάλη, Χριστόδουλον Παπουτσῇ, Μερκούρη Μάστορα, Στοσιανήν, Ἀσπρην, Ζωίτσα καὶ Σούλτον ἀντιπροσωπεύοντας πάντας τούτους ἐν τῷ κάστρῳ ἰσαριθμούς οἰκογενείας ἐκ τῶν ἄλλων, οἱ ὅποιοι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἶναι ἐγγεγραμμένοι εἰς τὸ ἐν λόγῳ κατάστιχον.

Οὐδ' ἦτο ἄφρον καὶ παρανενοημένον τὸ κίνημα τοῦ φιλοπάτριδος ἱεράρχου Διονυσίου ὡς ὁ Ἀραβαντινὸς καὶ οἱ τοῦτον ἀκολουθοῦντες ἐνόμισαν, ἀλλὰ μελετωμένη προσπάθεια τοῦ Ἠπειρωτικοῦ λαοῦ καὶ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ ἀρχηγῶν, οἱ ὅποιοι αἰείποτε ὠνειροπόλησαν καὶ πάση θυσίᾳ εἰργάσθησαν ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἀπολυτρώσεως.

Ἄλλ' ὁ Ἀραβαντινὸς περιπίπτει καὶ εἰς ἕτερον σφάλμα χρονολογικὸν αὐτό, θέτων τὴν ἀποστασίαν τοῦ Διονυσίου κατὰ τὸ ἔτος 1612. Ἐν χαρῶν Κώδικι περιλαμβάνονται Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου ὁμιλίας εἰς τὰς Κυριακὰς τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ καὶ λόγον Στηλιτευτικὸν κατὰ Διονυσίου καὶ τῶν συναποστατησάντων αὐτῷ εἰς Ἰωάννινα σημειοῦνται ἐν τέλει τὰ ἑξῆς «αχια Σεπτεμβρ. 24 ἐν Ἰωαννίνοις ἐγκλείστῳ μοι ὄντι ταυτὶ γέγραπται»¹.

1612

Χωρίον Πορατζάνος.

Ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἡ ἐκκλησία μας εἰς τὴν χώρα μας σὶτὸ Πορατζάνος², ὁ ἅγιος Νικόλαος ἦταν μικρῆ καὶ ἦταν καὶ παρακλίσι, ὁ ἅγιος Θεόδωρος καὶ μὲ πολλοὺς κόπους καὶ μὲ χαράτζια διὰ τοὺς ἀγαρηνοὺς τὴν ἀνάστησαν καὶ πάλιν μετὰ ταῦτα ἐρχόνταναν οἱ ἀγαρηνοὶ καὶ ἐχάλασαν τὸν ἄρθικα καὶ ἐπέρασαν χωρὶς ἄρθικα χρόνους πολλοὺς καὶ πάλιν μετὰ πολλὰ ἔξοδα ἔφτιασαν τὸν ἄρθικα καὶ ἐζωγράφησαν ἐν πρώ-

¹) Δ. Σάρρου «Παλαιογραφικὸς Ἔρανος» σελ. 77. Σημ. «Ἠπ. Χρ.». Τὸν «Στηλιτευτικὸν» λόγον τοῦ Μαξίμου τοῦ Πελοποννησίου κατὰ τοῦ Διονυσίου ἐδημοσίευσεν ἤδη ἐν ταῖς «Ἠπειρωτικοῖς Χρονικοῖς» ἔτει Γ' σελ. 169-210 ὁ κ. Δημ. Σάρρος μετὰ εἰσαγωγῆς, ἐν ἧ παραθέτει καὶ τὴν σχετικὴν βιβλιογραφίαν καὶ τὰς ἱστορικὰς πηγὰς.

²) Τὸ ὄνομα τοῦ χωρίου τούτου διεσώθη μέχρι σήμερον εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀῶου γέφυραν παρὰ τὴν Κόνιτσαν τὴν καλουμένην «Γεφύρι τοῦ Μπουραζάνι».

τοῖς τὸν ἄρθικα καὶ ὕστερα τὸ ἅγιο βῆμα καὶ διὰ τὰ μὴν εἶνε τίποτα κλισιαστικὸ διὰ τὰ δώσουν τὸ χάρτζι τῶν ζωγράφων καὶ ἔβαλεν ὁ Παπᾶ Μανθέος ὁ πνευματικὸς καὶ ἔγραψαν πρόθεσι τὸ κάθε ὄνομα πρὸς ἄσπρα ἑκατό· καὶ ἔγραψε ὄνόματα σαράντα ἕξ· ὕστερα μὲ χρόνους ἐχειροτονήθηκα ἐγὼ ὁ ταπεινὸς νικόλαος ἱερεὺς ἀπὸ χυᾶ αχίθ καὶ ἐγινε πάλιν συνδρομὴ καὶ τὴν ἀποστόρισαν (ἔτελείωσαν δηλ. τὸ ζωγράφημα) καθὼς εἶναι ἐγράφη καὶ ἦταν παλαιὰ εἰκονίσματα· δεσποτικά ὁ ἅγιος νικόλαος, ὁ ἅγιος ἀθανάσιος, ἡ βράπτισι, ὁ ἅγιος γεώργιος, ἡ μεταμόρφωσι, ὁ ἅγιος δημήτριος· δύο σταυροὶ μικροὶ τὸ κλειστὸ τὸ κόνισμα μὲ τὴν (δυσανάγνωστον) καὶ ἐορτὴν κατὰ προσπίλωσι(;) ἡ πεντηκοστὴ ἦταν ἡ ἀνάστασι καὶ ὁ εὐαγγελισμὸς καὶ οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι ἦταν καὶ χαρτίον ἓνα εὐαγγέλιο χερῖσι, ἀνθολόγι ἓνα παρακλητικὴ μία, πεντηκοστάρι ἓνα, ἓνα παλαιὸ τριώδι, ἓνας θυμιατός, ποιῆρι ἓνα τσακισμένο· αὐτὰ ἡῦρα ὄντας ἐχειροτονήθηκα ἐγὼ ὁ παπᾶ Νικόλαος καὶ μετὰ ταῦτα ἐγράφη ὁ Νίκος ὁ γραμματικὸς ὄνόματα δι' ἄσπρα ἔνεακόσια καὶ ἱστορήθη καὶ τὸ κάτω μέρος τῆς ἐκκλησίας· καὶ τὸν τοῖχον τὸν ἄλλον τὸν ἱστόρησε ὁ νι... μπέρκου καὶ ὁ μιχάλης καὶ ἔγραψαν ὄνόματα τέσσαρα δι' ἄσπρα ὄκτακόσια καὶ ἔγραψαν ὄνόματα· ἔδωσε μία γυναῖκα ἄσπρα διακόσια καὶ ἔφτιασε τὰ χαρτιά τὰ παλαιὰ καὶ ἔγραψαν ὄνόματα... καὶ τὸν ἄλλον τοῖχον τὸν ἱστόρησαν δι' ἄσπρα ὄκτακόσια καὶ ἔγραψαν ὄνόματα... ἔγραψαν καὶ ὁ παπᾶ γεώργης τοῦ παπᾶ δημήτρη τὸ ὄνομα τοῦ γεωργίου ἱερέως· ἔγραψεν καὶ ἡ θυγατέρα τοῦ μιχάλη συγκλητικὴ μοναχὴ καὶ ἔφερε δύο πόλους καὶ ἓνα τετραβάγγελο χερῖσι· ἔγραψαν καὶ δύο γυναῖκες καὶ ἐπῆρα τὸ τυπικὸ· ἤφερε καὶ ὁ ἀλέξης τοῦ κατζικᾶ μηναιὸν Ἰανουαρίου καὶ Φεβρουαρίου· καὶ ἔγραψε ὄνόματα... καὶ ἔφερε καὶ ὁ γεώργης τοῦ δήμου τοῦ ναστασίου τὸ τριώδι· καὶ ἔγραψεν ὄνόματα... ἔφευρεν ὁ παπᾶ νικόλαος μηναιὸν ἀπριλίου καὶ μαΐου καὶ ἔγραψεν ὄνόματα... καὶ οὕτω ἔγραψαν ἄρκετοὶ φέρουν ἕκαστος καὶ ἓν ἐκ τῶν ἀναγκαιούτων τῆς ἐκκλησίας.

Εἰς τὰς 1684 μαΐου 25 ἠθελήσαμεν ἡμεῖς οἱ μπουραζανίτες τὰ ἀνακαινίσωμεν τὴν ἐκκλησίαν μας τοῦ ἁγίου νικολάου καὶ μὴν ἔχοντας δύναμιν ἄρκετὴν ἐζητήσαμεν ἀπὸ τὸν ἄρχοντα κύρ μπαλάνο ἕξ Ἰωαννίνων βοήθειαν ὁ ὁποῖος μᾶς ἔδωσε βοήθειαν ἀσλάνια 40 ἡγουν σαράντα· μὲ τοῦτον τὸν τρόπον τὰ μνημονεύονται παρρησία τὰ κάτωθι ὄνόματα ἕως ὅπου ἤθελε στηθῆ ὁ ἅγιος ναὸς οὗτος· Νικολάου δέσπως καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν· ζαμπέτας καὶ ἀσήμως καὶ ὁποῖος ἱερεὺς δὲν ἤθελε τὰ μνημονεύσῃ κάθε σάββατο καὶ κυριακὴ καὶ κάθε ἐορτῆν...»¹.

¹) Τὴν ὡς ἄνω μακρὰν ἐνθύμησιν τὴν τόσον συγκινητικὴν ἀντεγράψαμεν λαβόντες ἐκ τινος φυλλαδίου, τὸ ὁποῖον εὑρομεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Κονίτισης κατὰ τὴν με-

1620

Μονή Ἀγίου Μηνᾶ ἐν Μονοδενδρίῳ ἄλλοτε, νῦν δὲ παρεκκλήσιον.

Ἐν τῷ ὑπερθύρῳ τοῦ κυρίως Ναοῦ:

«ὑπὸ χειρὸς Μιχαὴλ Ζωγράφου μετὰ τοῦ υἱοῦ Κωνσταντίνου ἐκ κόμης Λυνοτόσι ἐλαχίστου καὶ ἀμαρτωλοῦ. Ἐτελειώθη κατὰ μῆνα Νοέμβριον εἰς τὰς δ'. ἔγραφα ἐπὶ ἔτους ζρκη (=1620).

Ἐν δὲ τῷ ὑπερθύρῳ τοῦ γυναικωνίτου:

«Ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων καὶ ἀνιστορήθη ἡ τρούλλα αὕτη διὰ συνδρομῆς τοῦ εὐγενεσιᾶτου ἄρχοντος κυρίου ἱεροθέου. Ἦγουμενεύοντος Δημητρίου καὶ Στίλου τῶν ἱερέων ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1734 ἀψλδ'. ἐν μηνὶ Μαίῳ».

Σημ. Δ. Σάρρου. Ὁ ἄνω Ζωγράφος Μιχαὴλ κατὰ τὸ 1619 ἀνιστόρησεν τὰς εἰκόνας τοῦ ἁγίου Νικολάου Μέσης Βήσσης ¹.

1630

Καταστροφή ἐκκλησίας Ἀγ. Νικολάου τοῦ Λουτροῦ ὑπὸ Ρετζέπ ἀγά.

«Ἀπὸ Ἀδάμ ζ' 138· ἐπὶ ἔτους τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Χριστοῦ 1630 ἐν μηνὶ Φεβρουαρίῳ 19 ἡμέρα Πέμπτη ἦρθεν ὁ υἱὸς τοῦ Ρετζέπ ἀγά καὶ ἔχαλασε τὸν Ἅγιον Νικολαὸν στο λουτρο μαχαλε αἰωνία του του η κολασίς και αναθεμα του τρις αμην, αμην, αμην» ².

Τὸ γεγονός τοῦτο ἀναφέρει καὶ ὁ Ἀραβαντινός ³, ἀλλ' ἐσφαλμένως τῷ 1647. «Κατὰ τὸ ἔτος 1647, λέγει, ὁ τότε προσφάτως ἀνεγερθεὶς ἐν τῇ συνοικίᾳ τοῦ λουτροῦ ναὸς τοῦ Ἀγίου Νικολάου κατηδαφίσθη κατὰ διαταγὴν Ἰωαννίτου τινὸς ὀθωμανοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ρετζέπ ἀγά, ὅστις ἐστάλη τότε, ὡς εἰκάζεται, τοποτηρητῆς εἰς τὴν Διοίκησιν τῶν Ἰωαννίνων». Πόθεν ὁ Ἀραβαντινός εἰκάζει ὅτι ὁ ὀθωμανὸς οὗτος ἐστάλη ὡς

τάβασίν μας ἐκεῖ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀγίου Ἰωαννίνων κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1922. Πόσοι τοιοῦτοι θησαυροὶ ἐνθυμήσεων κρύπτονται εἰς τὰς ἐκκλησίας τῶν χωρίων! Οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ διδάσκαλοι πόσα ἠδύναντο, ἐὰν ἤθελον, νὰ κατορθώσωσιν.

¹) Ὁ ἐλλογιμώτατος καὶ φίλτατος καθηγητῆς κύριος Δημήτριος Σάρρος ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ «Παλαιογραφικῷ Ἑράνῳ» του ἔκ τινος Τριφδίου ἐντύπου ἀντιγράφας χρονικά τινα σημειώματα, ἐν Δελτίῳ Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας Τ. Ε'. λ. 578. Καὶ Ν. Ἑλληνομνήμονος Τ. Ζ'. σελ. 183 καὶ 213 καὶ εἰς ἰδιαίτερον τεύχος σελ. 55 (103).

Ἡ αὕτη ἐπιγραφή ἐδημοσιεύθη καὶ ἐν Ἐπετηρίδι Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν ἔτος Β. σελίς 329 ὡς ἐξῆς: «ὑπὸ χειρὸς Μιχαὴλ Ζωγράφου μετὰ τοῦ υἱοῦ Κωνσταντίνου ἐκ τῆς κόμης Λυνοτόσι ἐλαχίστου καὶ ἀμαρτωλοῦ. Ἐτελειώθη κατὰ μῆνα Νοέμβριος ΙΕ'. ζνϚ'. (;) 1547, ἔγραφα ἐπὶ ἔτους ζρκη (1620).

²) Ἐν τινι μηναίῳ τοῦ μηνὸς Ἰουλίου τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου Νικολάου τῶν Κοπάνων ἐκδοθέντι Ἐνετίησιν τῷ ἀφξῆ ἐν τῷ πρώτῳ ἀγγράφῳ σελ. β'.

³) Χρονογραφία Ἡλείου Β' σελ. 223.

τοποτηρητῆς ἀγνοοῦμεν· ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἡμεῖς ἐξάγομεν ἐκ τοῦ σημειώματος εἶναι ὅτι ὁ Ρετζέπ ἀγᾶς τοῦ ὁποίου ὁ υἱὸς κατέστρεψε τὸν ναὸν ἦτο κάτοικος Ἰωαννίνων γνωστὸς εἰς τὸν τόπον· βεβαίως ἡ χρονολογία τοῦ ἡμετέρου σημειώματος εἶναι ἡ ἀληθής.

1647

Ἐκκλησία Ἀρχιμανδρείου καὶ ὁ Μητροπολίτης Καλλίνικος.

«Μαΐου 1. Ἐπήραμε τα μεριδια απο το δεσποτι κυρ Καληνικον αριγιαλια 80 κε ητα μεριδια εξω και τα πηρε ὁ παπα Πανος και ο Ιος τοῦ κονομου ο Ιωανης τοῦ παπα Κηριακου».

1647

«Αναπαφθηκε ο οικονομος Παπακυριακος»¹.

1650

«Ἐπὶ ἔτους 1650 εγηρεβεν ο Καληνικος τον ευφημεριου του αρχιμανδριου ρεαληα εκατο και ἔκαμαν δυνατα και δεν τα εδηκαν ηνάπ (πεῖσμα) καὶ ἔκλεισε την εκκλησιαν τὴν Κυριακὴν του τυφλου και ἔστω εἰς εἶδησιν τους μεταγενεστερους».

Ὁ Δεσπότης Καλλίνικος τῆς σημειώσεως εἶναι ὁ ἐκ Λουζατίου κόμης Δελθίνου καταγόμενος ὁ τρεῖς ἐν Ἰωαννίνοις ἀρχιερατεύσας καὶ λαβὼν ἔπειτα προεδρικῶς τὴν Δρυινοῦπολιν.

1652

Κτήματα Μονῆς Καστρίτσας

«1652 φανερονο τα χωραφια τοῦ μοναστηριου οπου ευρισκοντε εἰς Πρακουμαδι εἰς Παρκιὸ καὶ κρατουν μερικα καθος χινη το νερο απο βεργα και τα αλλα σπο το τερβενι και κατω εως τη λιμνη εἰς τον ποταμο λεβαδια—χωραφια—κε θιβαρι εως εἰς την Μπονικοβα εἰς τὸ Παρκιτικο το πλαγιολο και εἰς τον καμπον απο τον δρομον και εως τον Μιτικα εἰς το παλαιοχανον κατα το μερος του βουνοῦ δεν ἔχει αλλος εχει και αλλα ανταμομενα με τον κατζικα και κουτζουλιὸ εχει μυλον και χωραφι εἰς τη Γοριτσα και τα Φραστανα τζιφλικι του και αμπελια εἰς τους Καλατζιαδες Δοσιθεος»².

Τὴν τόσον πλουσίαν ἄλλοτε Μονὴν ταύτην ἐπεσκέφθημεν κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1925 μετὰ τῶν φίλων Γ. Χατζῆ καὶ Σωτ. Μ. Ζούμπου, καὶ ἐπιμελῶς ἐξητάσαμεν τὰ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ σφζόμενα λειτουργικὰ βιβλία ἐξ ὧν ἱκανὰς σημειώσεις ἀπεταμιεύσαμεν. Ὁ Ναὸς εἶναι Βυζαντινός· τὸ

¹) Ἐν μηναίῳ Ἀπριλίου τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Νικολάου τῶν Κοπάνων συνεκδεδομένῳ μετ' ἄλλων μηναιῶν.

²) Μηναιῶν Σεπτεμβρίου ἐνετίησιν α.χ.μ.η. τῆς Μονῆς Καστρίτζης εἰς τὸ τελευταῖον ἀγραφον φύλλον.

τέμπλον του σπανίας τέχνης· πολλαὶ δὲ τῶν εἰκόνων του κάλλισται. Ἡ Μονὴ σήμερον εἶνε ἔρημος· εὐτυχῶς ἐσχάτως ἐκηρύχθη ἀρχαιολογικὸς τόπος.

1662

Μονὴ Δουγκαίου ;

«1662. † ἐκυμηθῆ ο παπα κυρ Δοσιθεος εἰς την μοσκοβια εν μηνι γεναριος 12 και εκαμε ταξηδειον ως μοσκοβηα εἰς Κουσταντινουπολιν εἰς Βλαχίαν εἰς Μπουγδανίαν ετη 25 χρονους οπου εκαμε κοπους και μοχθους δηα το μοναστηρι και εβγαλε Χρυσοβουλο του μοναστηριου ηταν ανθρωπος φρονιμος ηγαπημενος ηταν απο τον κοσμον ολον. Εονια του η μνημη αυτου και εγραφα ως μνημη».

Ἡ ἐνθύμησις αὕτη ἀναγράφεται ἐν τινι λειτουργικῷ βιβλίῳ τῆς Μονῆς Καστριτζῆς, ἀλλ' ἀσφαλῶς ἀναφέρεται εἰς ἄλλην Μονὴν τῶν Ροζινῶν ἢ Δουγκαίου ἢ ἑτέραν ἐν Μετεώροις ¹ ἢ ἐν Ἐλασσῶνι.

1667

Πανώλης.

Καταπονεμαῖνον κερὸν καὶ κατασκοτινὸν ηταν δηστιχια μεγαλη εἰς τον κόσμον ασθενια και θανατικο μεγαλο οπου εβρισκονταν χοριά και χορες . . κε παπαδες και δεν τους επροφτεναν και ζοντανι να τους θαύτουν και τους τραβουσαν στα χαντάκια και τους ἐπλάκοναν ἀπάνο τους και ἀπ' τῆ βρόμα οπου ηταν ἀπεθνησκαν και ζοντανι ἀπο τὸ φοβον τους ².

Ἡ ἀνω ἐνθύμησις εἶναι ἀχρονολόγητος· ὁ Ἀραβαντινὸς ἀναφέρει κατὰ τὸ ἔτος 1667 ἐνσκήψασαν πανώλην ἐν Ἰωαννίνοις· πιθανῶς νὰ πρόκειται περὶ τῆς αὐτῆς πανώλους ³. Ἀλλὰ καὶ τὸ 1762 ἀναφέρεται πανώλης εἰς Ἰωάννινα ⁴.

1668

Μονὴ Προφήτου Ἡλιοῦ ἐν Βίτση Ζαγορίου.

Ἔτος κτίσεως 1668.

Ἐν τῇ Μονῇ ὑπάρχει ἐκτὸς ἄλλων καὶ εἰκὼν τοῦ Ἁγίου Σεραφεῖμ ἱεροῦ Ἰωάννου Καπεσοβίτου 1802.

Κατὰ Ἰανουάριον 1837 Ἡγούμενος ἦν ὁ Ἀμβρόσιος. Κατὰ τὸ 1790 Ἀπρ. 10 Ἡγούμενος ἦν ὁ Σεραφεῖμ καὶ 1794.

Ἐν τῇ Μονῇ ὑπάρχει ἡ χεὶρ τοῦ Ἁγίου Σώζοντος μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «λείψανον τοῦ Ἁγίου Σώζοντος, ὅπερ κατὰ τὸ 1133 Δεκεμβρίου

¹) Νέος Ἐλληνομνήμων τόμ. ΙΑ' Τεῦχος Α'—Β' σελ. 32.34.

²) Ἐν τινι ἀγράφῳ φύλλῳ λειτουργικοῦ βιβλίου τῆς μονῆς Παληωφῆς.

³) Χρονογραφία τῆς Ἡπείρου τόμ. Β'. σελ. 224.

⁴) Ν. Ἐλληνομνήμων τόμ. Ζ'. Τεῦχ. 13—5 σελ. 230.

20 παρὰ Ραφαὴλ ἐπισκόπου Δρυϊνουπόλεως καὶ Ἀργυροκάστρου ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ ἐκ κώμης Βεΐτσα»¹.

1680

Μονὴ Βουτσᾶς Γρεβεντιῶν Κοίμησις τῆς Θεοτόκου.

Ἐπιγραφή: «Ἠγέρθη ἐκ βάθρων ὁ θεῖος οὗτος καὶ πάνσεπτος ναὸς τῆς Μεταναστάσεως Κυρίας Θεοτόκου ἠγέρθη δι' ἀναλώματος τοῦ Εὐσεβεστάτου καὶ ἀοιδίμου Βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου, ἀνεκαινίσθη καὶ ἱστορήθη παρὰ τινος ἐλαχίστου τῶν ἱστοριογράφων ἐν τῆς ἄνωθεν κειμένης κώμης Γρεβενίτι Ἀθανασίου ἱερέως καὶ τῶν αὐτοῦ ἱερομονάχων Κυρίου Νικοδήμου καὶ Κυρίου Ἀνανίου, Δανιὴλ ἱεροδιακόνου Ἀρχιερατεύοντος τοῦ Πανιερωτάτου Αὐθέντου καὶ Δεσπότη καὶ Μητροπολίτου τῆς Ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Ἰωαννίνων Κυρίου Κυρίου Κλήμεντος ἐν ἔτει ΑΧΠ».

Σφραγίς ἀρχαία τῆς Μονῆς σήμερον μὴ ὑπάρχουσα ἀντίτυπον μόνον ταύτης περισωζόμενον ἐπὶ χάρτου γράφον: «ἡ Παναγία ἡ Πωγωνιάτισσα» χρονολογία δυσανάγνωστος φαίνεται «670».

1900 Ἡγούμενος Π" Ἀγαθάγγελος². Ἡ ἄνω ἐπιγραφή ἐδημοσιεύθη ἐν Ἐπετηρίδι Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν³. Περὶ τῆς Μονῆς ταύτης ἔγραψεν ἐκτενῆ μελέτην ὁ Ἀρχ. Εὐστ. Σκάρπας⁴.

1682

Κακοχειμωνιά.

«Διὰ τὸ πολὴν κακοχειμονιά ποῦ ἔγινε εἰς τὰ Ἰωάννινα καὶ τὸ χιόνι τὸ πολὺ ποῦ ἔριξε ἔκλεισαν ὅλες οἱ στρατές καὶ δὲν ἤμπορῆ ἄνθρωπος νὰ περάσῃ ἀπὸ πουθενά, κανεὶς δὲ τὸ θυμᾶται τόσον πολὺ χιόνι νὰ ἔπεσε ποτέ». Αὐτὰ γράφει ἐξ Ἰωαννίνων τῇ 22 φεβρ. 1682 ὁ Μιχαὴλ Γλυκὺς τὸν ἐν Βενετίᾳ πατέρα του Νικόλαον Γλυκύν⁵.

Τὴν κακοχειμωνιὰν αὐτὴν ἀγνοοῦμεν ἐξ ἄλλων σημειώσεων καὶ ὁ Ἀραβαντινὸς τὴν ἀγνοεῖ.

1697

Μονὴ Ἁγίου Νικολάου Σκαμνέλι καὶ Ἁγίας Παρασκευῆς.

Ἐπιγραφή «1697 ἔτος κτίσεως τῆς ἐκκλησίας» ἔξωθεν τοῦ κιβωτίου

¹) Ἀντεγράφησαν ἐκ Καταστίχου τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων «ὑπογραφή περιουσίας Μονῆς Ζαγορίου Φεβρ. 1900.» Περὶ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ἱεροῦ λειψάνου καὶ τῆς Μονῆς βλέπε Δ. Σάρρου Παλαιογραφικὸν ἔργον ὅπου κάλλιστα φαίνεται ὅτι ἡ χρονολογία εἶνε 1733 καὶ ὄχι 1133.

²) Ἐκ τοῦ Καταστίχου τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως.

³) Ἔτος Β' σελ. 329.

⁴) Ἡπειρωτικὴ Ἠχώ (ἐφημερίς Ἰωαννίνων 1926).

⁵) Τὸ ὑπ. ἀρ. 7844 ἔγγραφο τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας.

Ἄγιων Λειψάνων «χειρ ἀργυρᾶ τοῦ ἁγίου Νεομάρτυρος Νικολάου ἐκ Μετσόβου 1825» «χειρ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς ἀργυρᾶ» καὶ κάτωθεν «Δι' ἐξόδων Νικηφόρου ἱερομονάχου ἐκ μονῆς τῆς ἁγίας ἐνδόξου Παρθενομάρτυρος Παρασκευῆς πλησίον Σκαμνέλι 1756», ἄλλα λείψανα ὁστᾶ ἐκ τοῦ καρποῦ τῆς χειρὸς τοῦ ἁγίου Χαλαλάμπους μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς «Διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου τοῦ ἐν ἱερομονάχοις Πανοσιωτάτου Κυρίου Κυρίου Εὐθυμίου ἐκ τῆς Μονῆς ἁγίας Παρασκευῆς Σκαμνέλι ἐπονήθη δὲ παρὰ Χριστοδούλου Φώτου ἐξ Ἰωαννίνων 1733. Ἐπὶ Εὐαγγελίου ἀργυροῦ ἐπικεχρωμένου ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους «ἀφιερῶθη τὸ θεῖον καὶ ἕρδον Εὐαγγέλιον εἰς Μοναστήριον ἁγίας Παρασκευῆς Σκαμνέλι Πορφυρίου ἱερομονάχου καὶ Πολυχρόνου καὶ Δημητρίου, Θεοδώρου ἱερομονάχου Παρθενίου μοναχοῦ, Γρηγορίου ἱερομονάχου ἔτος 1697 Πούλιος ΓΑΝC».

1684 Πλήμμυρα τῆς λίμνης.

Ἀπὸ Χ γεννήσεως καὶ εἰς τοὺς 1685 ἔγινε πολλὴ βροχὴ εἰς τοὺς δύο χρόνους καὶ ἐπλήθυνε τὸ νερὸ τῆς λίμνης καὶ ἐβῆκεν καὶ ἐπνίξε ὁσπίτια τόσον ὅπου καὶ μέσα εἰς τὴ Μητρόπολιν ἕως μία σπιθαμὴ τὸ βάθος τοῦ νεροῦ¹⁾.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὡς ἄνω ἐνθυμήσεως ὁ Ἀραβαντινὸς ἀνέγραψε τὴν πλήμμυρην ταύτην ἐν τῇ Χρονογραφίᾳ του²⁾.

1721 Μονὴ Διγγιάδων ἢ Βησσαρίωνος.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐξεδόθη Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν γράμμα ἐπικυροῦν τὰ προνόμοια τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου εἰς τὸ χωρίον Ἰλιγγιάδες. Ἐν τῷ γράμματι τούτῳ ἀναφέρεται ὅτι: «Τὴν πρώτην κάταρξιν καὶ πῆξιν ἔλαβε παρὰ τοῦ ὁσιωτάτου διδασκάλου κὺρ Βησσαρίωνος» καὶ ἀσυδοσίᾳ καὶ ἐλευθερίᾳ ἐν παντὶ ὥστε νὰ μὴ δίδῃ τίποτε τῷ κατὰ καιρὸν Μητροπολίτῃ Ἰωαννίνων ὡς καὶ τὰ ἄλλα μοναστήρια. Ἀπλῶς δὲ νὰ μνημονεύεται τὸ ὄνομά του, ὁ δὲ Μητροπολίτης Ἰωαννίνων Ἰάκωβος ἐπεκύρωσε τὴν ἀσυδοσίαν καὶ φιλότησιν ταύτην καὶ ἤδη ὁ Πατριάρχης ἐπικυροῖ τὴν ἀσυδοσίαν». Τὸ γράμμα ὑπογράφεται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰωαννίνου Ἱεροθέου. Τὸ πρωτότυπον εὑρηται παρὰ τῷ Καθηγητῇ Κυρίῳ Χ. Σούλῃ. Παρ' αὐτῷ εὑρηται καὶ ἕτερον Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν γράμμα τοῦ Πατριάρχου Ἀθανασίου (1709—1711) περὶ τῆς αὐτῆς Μονῆς, εἰς ἣν

¹⁾ Ἐκ τοῦ Καταστίχου τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως. I. Λαμπρίδου Ζαγοριακὰ Μέρους Πρῶτον σελ. 49.

²⁾ Μηναιὸν Ἰουνίου τῆς ἐκκλησίας ἁγίου Νικολάου Κοπάνων.

³⁾ Χρονογραφία Ἠλείου τόμ. Β' σελ. 224.

ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἐν μακαρία τῇ λήξει κὺρ Βησσαρίωνος Μεδελνιτζάρης κὺρ Μιχάλης ἀφιέρωσε γρόσια χίλια ἵνα τεθῶσιν εἰς τὴν Τζέκα Βενετίας καταστήσας ἐπιτρόπους καὶ ἐπιτηρητὰς τὸν κὺρ Πάνον Μίχον Καραϊωάννην, τὸν ἐξάδελφόν του Ἀναστάσιον Μακρῆν καὶ ἐφεξῆς τὰ τέκνα των, ἵνα λαμβάνωσι τοὺς τόκους καὶ ἐγχειρίζωσιν εἰς τὸν Καθηγούμενον τῶν πατέρων τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Τοῦτο δὲ καὶ ὁ Πατριάρχης Γαβριὴλ διὰ Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ γράμματος κατησφάλισατο. Ἐπειδὴ ὁμως ἡ Μονὴ, ἕνεκα τῆς προσυμβάσεως αὐτῇ συμφορᾶς ἐγένετο ὑπόχρεως τὰ δὲ χρήματα δὲν εἶχον εἰ τεθῆ εἰς τὴν Τζέκαν τῆς Βιέννης, ἐζήτησεν ὁ Μητροπολίτης Ἰωαννίνων καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Βελλᾶς Φιλάρετος, ὅπως ἐπιτρέψῃ τὸ Πατριαρχεῖον ἵνα τὰ χίλια αὐτὰ γρόσια ὑπὸ τῶν Ἐπιτρόπων Καραϊωάννη καὶ Μακρῆ δανεισθῶσιν ἐπὶ τριετίαν εἰς ἀξιότιμον καὶ ἀξιόπιστον πρόσωπον καὶ ἀφοῦ ἀποπληρωθῇ τὸ χρέος νὰ τεθῶσιν εἰς τὴν Τζέκαν κτλ.¹

1730

Μαθήματα ἐν ταῖς Μοναῖς.

Ἰουλίου 5 ἡμέρα δευτέρα ἐπήραμε μαθημα εἰς τὸν κανόνα τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἐγὼ Ἰωάννης καὶ > ².

Ὁ Νάρθηξ τῶν Μονῶν καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν κατὰ τοὺς δυσχειμέρους ἐκείνους χρόνους, ὡς ἤδη ἀνεγράψαμεν, ἐχρησίμευεν ἢ φωτεινὴ ἔστια ἢ φωτιζουσα καὶ διαθερμαίνουσα τὰ ἀτυχῆ ναυάγια τοῦ ταλαιπώρου Γένους ἡμῶν· οἱ ὀλιγομαθεῖς δὲ ἄλλ' εὐσεβεῖς καὶ φιλόμουσοι μοναχοὶ δι' ἀτρύτων κόπων ἤναπτον τὴν εὐεργετικὴν ταύτην πυράν.

1734

Μονὴ Στούπαινας. Κοίμησις τῆς Θεοτόκου.

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ἀνωθεν τῆς δευτέρας τοῦ Ναοῦ θύρας δηλοῦται ὅτι ὁ Ναὸς ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων τὸ 1734 Αὐγ. 10 * ὑπὸ τοῦ ἡγου-

¹) Περὶ Βησσαρίωνος Μακρῆ Πηγαι ἐμοὶ γνωσταί: Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια Τόμ. Η'. 311. 337 338. Τόμ. Θ'. 68. Νέος Ἑλληνομνήμη ἐτος Ζ'. Τεῦχ. Α'.—Β'. σελ. 205· ἐτος Β'. Τεῦχ. Α'. σελ. 218. Ἑλληνικοῦ φιλλολογικοῦ Συλλόγου Κων/πόλεως Παράρτημα τ. ΙΖ'. σελ. 7, τ. ΙΖ' 88. Σάθα Μεσ. Βιβλιοθήκη τόμ. Γ'. 487. Σχεδιάσμα Κατόπτρου Νεοελληνικῆς φιλλολογίας ὑπὸ Ἰωσήφ Δε-Κιγάλλα σελ. 60. Legrand Bibliographie Hellénique τόμ. Γ'. σελ. 63 καὶ ἐξῆς. Λόγιος Ἑρμῆς 1820 σελ. 593. Φωνὴ τῆς Ἡπείρου ἐτος Ζ'. 452, 203 Κώδιξ Μονῆς Ἰβήρων.

²) Κάτωθεν τοῦ φύλλου τοῦ περιέχοντος τὸν κανόνα τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν Μηναιῶν Ἰανουαρίου ἐνδείξουσιν ἀγχ. κτῆμα τοῦ εὐλαβεστάτου ἱερέως Κων/τίνου ἀπὸ χωρίου Ραβένια κατὰ τινὰ σημείωσιν Νικολάου Ἀναγνώστου εἰς τὸ τέλος Ἰανουαρίου ἐτος 1809 Ἰανουαρίου κε' τὸ Μηναιῶν τοῦτο πιθανῶς ἀνήκε τῇ Μονῇ τῶν Φιλοφρονῶν.

³) Ἐκ τοῦ Καταστίχου τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως. Ἀτυχῶς ἐν τῷ Καταστίχῳ οὐκ ἀναγράφονται μόνον αἱ Μοναὶ περὶ ἃν ἀνέφερον ἐν τῇ παραύσῃ συμβολῇ.

μένου Διονυσίου καὶ τῶν ὑποτακτικῶν αὐτοῦ Γρηγορίου καὶ Δανιὴλ ἐκ Κουκούλη · 1900 Ἡγούμενος Παῖσιος.

1742

Ἀνέγερσις τῆς Μονῆς Παληορῆς.

« 1742 — 1796 ἀνηγέρθη ἐκ θεμελίων ὁ θεῖος οὗτος ναὸς συνδρομῆ τῶν εὐγενεστάτων Ἐπιτρόπων Ἰωαννουίτζου Ἀλεξίου καὶ κυρίου Δημητρίου Ἀθανασίου ἀγαλώμασι τῶν Χριστιανῶν ἡγουμενεύοντος Βησσαρίων καὶ λοιπῶν πατέρων Νεκταρίου, Ζαχαρίου, Διονυσίου, Θεοδοσίου, Ἀγαπίου, Βενιαμίν Γρηγορίου ἱεροδιακόνου ».

Ἐξ ἐπιγραφῆς ἄνωθεν τῆς θύρας τοῦ ναοῦ.

Ἡ ἄνωθι ἐπιγραφή ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Δημ. Ι. Πασχίδη ² προσθέτοντος: « Ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς ἄνω ἐπιγραφῆς κατὰ τοὺς τότε καιροὺς διέμενον ἐν τῇ Μονῇ καὶ ἄρκετοὶ ἡγούμενοι, ἐνῶ τούναντιον συμβαίνει σήμερον καθ' ὅτι εἷς καὶ μόνος ἡγούμενος μένει πρὸς συντήρησίν της ».

Ἀποροῦμεν ποῦ ὁ κ. Πασχίδης εὔρε τοὺς ἄρκετοὺς ἡγουμένους ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἐποχῇ, ἐνῶ ἡ ἐπιγραφή ἀναφέρει ἓνα καὶ μόνον ἡγούμενον· οὐδέποτε εἰς τὰς μονὰς ταῦτοχρόνως ὑπῆρχον δύο ἢ περισσότεροι ἡγούμενοι· προηγούμενοι μάλιστα, ἀλλ' ἡγούμενος εἷς καὶ μόνος, ὡς ἐν τῇ Μονῇ Παληορῆς.

Ὁ αὐτὸς Πασχίδης ἀνάγει τὴν κτίσιν τῆς Μονῆς ἀπὸ τοῦ 1688—1690 ὑπὸ τοῦ ἐκ Ζίτσης Π' Ἀναστάση Ἀλεξίου· πιθανῶς ἡ εἶδησις αὕτη νὰ εἶνε ἀληθής, ἀλλ' εἰς τὰ λειτουργικὰ βιβλία τῆς Μονῆς, τὰ ὅποια ἐπισταμένως ἠρευνήσαμεν, οὐδεμίαν εὔρομεν σχετικὴν πληροφορίαν.

Ἄλλοι πάλιν τὴν κτίσιν τῆς Μονῆς ἀνάγουσιν εἰς Θωμᾶν Πριάλιμπον ³, ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν ἀποδεικνύεται ἱστορικῶς· τρόφιμος τῆς Μονῆς ταύτης εἶναι καὶ ὁ φιλόπονος κληρικὸς Γρηγόριος Παληορίτης διδάσκαλος τῆς ἐν Λιθόρνω Ἑλληνικῆς Σχολῆς, ἐφημερεύων συνάμα ἐν τῷ ναῷ τῆς Κοινότητος μετὰ τοῦ Διονυσίου τοῦ Πύρρου, ὅστις καλεῖ τὸν Γρηγόριον σοφόν. « Ἐνα ὀφθαλμόν, λέγει, εἶχεν ὁ μακάριος, πλὴν ἔβλεπεν ὡς νὰ εἶχε τέσσαρας· αὐτὸς ἐτύπωσε τὴν Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν εἰς δύο τόμους » ⁴.

¹) Ἰωάννου Λαμπρίδου Ζαγοριακά. Μέρος πρῶτον σελ. 49.

²) Ἡπειρωτικὴ Ἠχώ (ἡμερησία πολιτικὴ ἐφημερίς Ἰωαννίνων) 1926 ἀρ. 79.

³) Ἀραβαντινοῦ Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου τόμ. Β' σελίς 122.

⁴) Γρηγόριος Παλαμᾶς (Ἐκκλησιαστικὸν Περιοδικὸν Θεσσαλονίκης) ἔτος 5' τεῦχος ΟΓ', σελ. 19 σημείωσις.

Περὶ Γρηγορίου Παληορίτου ἐκτὸς ἄλλων πηγῶν Βλέπε « Ἐκκλησιαστικὴν Ἀλήθειαν » τόμ. Η' καὶ Θ' 360.

1745

Μονὴ Παναγίας Βελλᾶς.

Ἐν τῇ Μονῇ Βελλᾶς ἄνωθεν τῆς θύρας τῆς ἐκκλησίας ἔσωθεν ἀναγινώσκεται ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή :

« Ἄν σοι ὄρεξις ἦλθε πώποτε ξένη,
 δεῦρο προθύμως εἰς ναὸν τῆς Παρθένου
 ὡς γὰρ τ' ἐκείνη τὰς ψυχὰς ἄρδει μάλα
 οὕτω καὶ οὗτος καρδίαν καθηδύνει
 Γραφαῖς τε καινῶς ἐμφερῶς καὶ τε πάλαι
 Διονυσίου τοῦ κεδνοῦ ἡγουμένου
 ἔρρωμένου τε Γεννάδηδεν καὶ συντόνω
 μύστου πέλοντος Γερμανοῦ δ' ἀρχηθύτου.
 Ἐδείματό τε κάλλει ἢ δὲ κατοπιρίσασθαι
 καὶ δῆθεν ἕξεις τῆς ψυχῆς σου τὸν πόθον
 ρεῖθροις τε θείοις καὶ ποιοῖς γλυκυτάτοις
 ταῖς παντοδαπαῖς ἐμμέτροις τε εἰκόσιν
 ὅσαις δομήθη ἐκ βάθρων δαπάναις
 ἐγρηγόρου τε ἐμμελοῦς καὶ εὐθύμου
 φαιδροῦ ἀκραιφνοῦς πρόφρονος καὶ ἀγρύπνου
 Βελλᾶς Κονίτης καὶ Μονῆς Ἐπισκόπου.

Καὶ κάτωθεν τὸ ἑξῆς ἠρωελεγεῖον

Δῶρον ταπεινοῦ καὶ ἀναξίου δέχου
 αἰδοῖ δὲ πάντως συντεθέν τε καὶ πόθου
 μέμνησο τοίνυν ὦ μαρία Παρθενε
 ὅπως τλήμων πταισμάτων λύσιν λάβω
 αἶκεν δῶρομα (οὕτω) ἀτελῆ χαρι ἠδέτε μικρὰν
 αὐτὴ δ' ὡς χήρας λεπτὰ δέχου θεόπαις»

Διὰ χειρῶν εὐτελοῦς Ζωγράφου Κωνσταντίνου καὶ Ἀναστασίου καὶ Ἰωάννου.

Εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Προδρόμου :

« Δέσεις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Νικοδήμου μοναχοῦ ».

Εἰς τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας :

« Δέσεις καὶ ἐξόδου τοῦ Πανοσιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις Κωνσταντίου καὶ Ἠγουμένου αὐτοῦ, ἐπισκοπεύοντος δὲ τοῦ θεοφιλεστάτου Βελλᾶς καὶ Κονίτης Θεοδοσίου κατὰ τὸ 1790 Μαρ. 20. »

Εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ :

« Δέσεις καὶ ἀναλώματος τοῦ Πανοσιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις καὶ

ἡγουμένου αὐτοῦ Κωνσταντίου διὰ χειρὸς δὲ κάμου τοῦ ἀναξίου ἐξ ἄνω Σουδενῶν Λαζάρου ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1790 Μαρ. 2».

Ἐν τινι ἐπιταφίῳ ζωγραφιστῶ «Ὁ τῆς Βελλᾶς Ἡγούμενος Ἀρχιμανδρίτης Μελέτιος 1870 Ἰουνίου 15».

Χεὶρ Ἀναστασίου Ζωγράφου Χωρίου Λινκιάδες.

Ἐπίσης ὑπάρχει καὶ ἕτερος ἐπιτάφιος καλλίτερος καὶ ἀρχαιότερος «δι' ἔξοδου Νικολάου Γιαννούλη».

Ἐν τῇ Μονῇ ὑπάρχει χειρόγραφον Εὐαγγέλιον φέρον τὴν σημείωσιν «Πρεσβυτέρου χειρὸς καὶ μοναχοῦ Ματθαίου Παγωνιανῆς ἐκπαλαιᾶς Ἡπείρου ἔγραψε ταύτην τὴν θεόπνευστον βίβλον».

Περὶ τοῦ θιαυμασίου τούτου καὶ χαλκεντέρου μοναχοῦ κατ' ἀρχάς, πρεσβυτέρου ἔπειτα καὶ πρωτοσυγκέλλου πατριαρχικοῦ καὶ μετὰ ταῦτα Μητροπολίτου Μυρέων τοῦ γράψαντος τόσα ἔργα καὶ καλλιγραφήσαντος ἀναριθμήτους βίβλους ἐλπίζομεν νὰ γράψωμέν ποτε καὶ πλέξωμεν τὸ ἐγκώμιον αὐτοῦ, ἀξίου ὄντος παντὸς ἐπαίνου καὶ ἐγκωμίου.

1754

Ἀγιοὶ Σουλιῶτες καὶ Μουσταφᾶ-Πασᾶς.

«1754 ἀπλίου 27 ἔφηγεν ὁ μουσταφᾶς πασιὰς νὰ καυσι τοὺς κακοσουλιοῦτες καὶ ἄλλα μερικὰ χορῖα νὰ καυση καὶ τοὺς ἀνθρώπους οὖλους νὰ κοψη δηετήαν ενας θεοκατάρατος τοῦρκος ἀπο τὸ μαργαριτι ἰχε κακηση κλεφτες καὶ ἦταν αὐτὸς γιατάκος καὶ τοὺς ἦχε στὸ σπητι του χρόνους καὶ τοὺς ἔπηκε νὰ τοὺς παη στὸ Πεγλέρπεγι καὶ εβγηκαν καπιη ἀνθρωποι η κακη του χωριου καὶ εβαρεσαν τοὺς Τουρτους καὶ εβγαλαν πέντε Ὀνομάτους καὶ ἐγίνηκε πολα ἔξοδα καὶ ανακατοσει τὰ ἠωανινα»¹.

Ὁ Ἀραβαντινὸς ἀναγράφων ἐν τῇ Χρονογραφίᾳ του² τὸ ὡς ἄνω συμβᾶν ἀσφαλῶς εἶχεν ὑπ' ὄψει τὴν ἄνω ἐνθύμησιν, ἣτις εἶνε ἀρκετὰ χαρακτηριστικὴ τῆς τότε καταστάσεως τοῦ Σουλίου. Ἀληθῶς πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ ἱστορία τόσον τοῦ Σουλίου ὅσον καὶ τῆς Πάργας ἢ ἀληθῆς καὶ πραγματικῆς δὲν ἐγράφη εἰσέτι. Ὁ Περραιβὸς ὁ κυρίως ἱστοριογράφος αὐτῆς δὲν εἶνε ἀξιόπιστος ἐν πᾶσι, κ' ἐὶ ὁ Ἀραβαντινὸς δὲ εἶνε ἀνακριβής.

Τὰ ὑπὸ τοῦ ἐλλογιμωτάτου Κυρίου Δ. Σάρρου ἐν τοῖς Ἡπειρωτικοῖς Χρονικοῖς ἔτος Α' καὶ Β' δημοσιευθέντα ἔγγραφα εἶνε ἐκπάγλως διαφωτιστικά.

¹) Ἐν τινι Ἐκκλησιαστικῶ βιβλίῳ τῆς ἐκκλησίας Κοπάνων.

²) Χρονογραφία τῆς Ἡπείρου τόμ. Α' σελ. 249.

1774

Ὁ Ὅσιος Κοσμᾶς ὁ Ἰσαπόστολος.

«Εἰς τοὺς 1774 ἦρθε ἕνας ασκητὴς ονομαζόμενος κοσμᾶς ἦρθε εἰς τὰ Ἰωάννινα καὶ ἐδίδαξε καὶ σε ὅλα τὰ χωρία καὶ οἰταν καλὸς καὶ ἡ διδαχὴ τοῦ ομορφι καὶ τὸν ἀκολουθαγαν ὁ κοσμος καὶ ἐχάλασε τες καιριακὲς το παζάρι καὶ εφθονισαν οἱ Ευβρῆοι καὶ ἐξοδιασαν εἰς τὸν Κουρ πασᾶ τὸν ἐσκοτωσε εἰς τὸ Περάσι»¹⁾

Ἐν τῇ σημειώσει ταύτῃ λέγεται ὅτι ὁ ἀσκητὴς Κοσμᾶς ὁ Ἰσαπόστολος δηλαδὴ ὁσιος Κοσμᾶς ἦρθε εἰς τὰ Ἰωάννινα. Ἐν τούτοις ὁ Λαμπρίδης ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων ἀναφέρει ὅτι τῆ τῶν ἑβραίων χρηματικῇ ἐνεργείᾳ οὐκ ἐπετρέπετο ὑπὸ τοῦ Πασᾶ ἵνα εἰσέρχηται εἰς Ἰωάννινα δι' ὃ καὶ ἐδίδασκε ἔξω εἰς τὴν Περίθλεπτον καὶ ἐκεῖθεν μετέβη εἰς τὸ χωρίον Ραψίστα καὶ ἐκεῖ ἐφιλοξενήθη ὑπὸ τινος χριστιανοῦ ὀνομαζομένου Ἀναστασίου Μπαλτογιάννη πλουσίου καὶ φιλανθρώπου, οὗτινος ἡ οἰκία διατελεῖ πάντοτε εὐτυχῆς ἔχουσα τὴν εὐχὴν τοῦ ἁγίου.

Πότε ἐπὶ τέλος θὰ ἀναφανῆ ὁ λόγιος καὶ εὐσεβὴς καὶ φιλόπατρις Ἑπειρώτης ὁ ὁποῖος θὰ γράψῃ τὴν ἱστορίαν καὶ θὰ ἐκθέσῃ τὴν ἔνθεον δρᾶσιν τοῦ ἱεροῦ τούτου ἀνδρός, τοῦ μεγάλου Ἰσαποστόλου, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ θρησκεία καὶ ἡ Ἑπειρωτικὴ πατρις τόσα ὀφείλει καὶ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ὁποίας εἰργάσθη ὡς οὐδεὶς ἕτερος;

1749

Μονὴ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου Ρογκοβοῦ Τσεπέλοδον.

Ἐπιγραφὴ: «Ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων ὁ θεῖος οὗτος καὶ πάνσεπτος ναὸς τοῦ Τιμίου Προδρόμου δι' ἐξόδων τοῦ Κυρίου Νικοδήμου μοναχοῦ ἐξ ἐπαρχίας Βελλᾶς ἐκ κώμης Λουψικῶν κατὰ τὰ αψμθ' κατὰ μῆνα Μάϊον ἀνιστορήθη κατὰ τὸ ἀψξε κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον καὶ δι' ἐξόδων τῶν ἐντιμοτάτων Κυρίων Χριστοδούλου καὶ Κυρίου Ἰωάννου τῶν αὐταδέλφων διὰ συνδρομῆς Κυρίου Γεωργίου τοῦ Πασχάλη τοῦ Παναγιωτάτου Κυρίου Γρηγορίου Ἀρχιερατεύοντος Ἡγουμένου Κυρίου Ματθαίου. Διὰ τοῦ ταπεινοῦ Ἀναστασίου καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ Ἰωάννου καὶ Γεωργίου Καπεσοβίτου».

Ἐν τῇ εἰκόνι τοῦ Προδρόμου:

«Δέσις τοῦ Δούλου τοῦ Θεοῦ Ἰωάννου τοῦ Ἀθανασίου Καπεσοβή».

¹⁾ Ἐν τινι Μηναίῳ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Νικολάου Κοπάνων ἐκδοθέντι Ἐνεσίησιν ὑπὸ Ἱππολύτου Βαλέριδος καὶ ἐπιδιορθωθέντι ὑπὸ τοῦ ἱερέως Ναθαναήλου τῷ ἀψξη Μαρτίου κε.

του τοῦ ἀγιογράφου τὴν ἀφιέρωσεν εἰς τὸ ἱερὸν μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Ρογγοβὸ νὰ ἦναι εἰς ψυχικὴν ὠφέλειαν ἔτη 1774 Μαρτ. 8¹.

1775

Πολύτιμοι Σημειώσεις.

Οικογένειαι Ψαλλίδα, Σουγδουρή, Ζωσιμᾶ.

Λάμπρος καὶ Μίσιος Ψαλλίδα. Ζαχαρία Ψαλίδοβα τῆς Ψαλίδοβας ὀνόματα 3. Ἰωάννου, Ζωή, Ζαχαρία μνη. Ζαχάρω γυνὴ Ψαλίδα. Ἰωάννου Ζαχάρως καὶ Ζωῆ Πέτρος Ψαλίδας 1777.

Ἐλένη Κοτοπούλη.

Στάθης Σουγδουρή. Μπαλάσω Σουγδουρή. Χριστοφόρα μνη¹ Σουγδοριά.

Ἀναστάσιος Στίγνης.

Ἰωάννης τοῦ Πάλλη.

Βασιλικὴ γυνὴ Σγούρου.

Ἡ Τζάντα στοὶ Ζωσιμᾶ (Τζάντα=Ἀλεξάνδρα) Χατζῆ Παναγιώτης Ζωσιμᾶ. Ἐλένη Ζωσιμᾶ. Θεοδόσιος Ζωσιμᾶ. Τοῦ Ἰωάννου Ζωσιμᾶ ὀνόματα: Ἐλένης, Βασιλικῆς, Χριστοδούλου. Μαργαρίτα Ζωσιμᾶ. Ζωίτσα Ζωσιμᾶ. Κάτοικοι τοῦ Κάστρου ἐν ἔτει 1781.

Ἐργάφω ἀπὸ τὸ Κάστρο. Στατήρω ἀπὸ τὸ Κάστρο. Βλάχα Χαΐδω, Κώστας Τρίψας, Ἰωάννης Βλάχος, Ἰωάννης Συρακιώτης, Χριστόδουλος, Σουσιάννα, Μαλάμω Γκισέ, Κύρκω, Θεοχάρης, Διαμαντῆς μπακάλης. Χαΐδω τοῦ Κάψια, Μαρία Βλάχα, Ζαφείρω Χαΐδω Θανάση τοῦ Παπουτζῆ, Στάμω, Βασιλικὴ ἀδελφὴ Γιώτῃ μπακάλη, Χριστόδουλος Παπουτζῆς, Μερκούριος, Μάστορας, Σιασιανή, Ἀσπρή, Ζωίτσα καὶ Σούλιω, ὀνόματα διαμενόντων ἐν τῷ Κάστρῳ καὶ μνημονευόμενα ὑπὸ τῶν ἐφημερίων τοῦ Ἀρχιμανδρείου.

1793

Οικογένεια Πλέσια—Κοντακτῆ.

Μαρία θειὰ Νούσια Κοντακτῆ Πλέσιο. Τζοῦρος Ρίζου Κοντακτῆ. Ἀναστασία Πλέσιο μήτηρ Τζαμάπουλα. Μαργαρίτα, Ἐλισάφω Πλέσιο. Κίτσοβα Κοντοκτῆνα. Κώστας, Βῶτα Κοντακτῆς.

Νούσας Δημήτριος Κοντακτῆς.

Γεώργιος Κονταξῆς 1778

¹) Ἐκ τοῦ Καταστίχου τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων. Ἐν τῇ Μητροπόλει ἔπαρχει Κατάστιχον Μονῆς τοῦ ἔτους 1838 ἀντιγραφὲν ἐξ ἀρχαιοτέρων 1800 καὶ 1750. Βλέπε καὶ Δ. Σάρρου Παλαιογραφικὸν ἔρανον σελ. 104. I. Λαμπρίδου Ζαγοριακά. Μέρος Πρῶτον σελ. 49.

Περὶ τῆς ἱερᾶς Μονῆς Ρογγοβοῦ εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 271 φύλλον τῆς «Ἐλευθερίας» τῆ 8 Ἰουλίου 1926 ἐδημοσιεύθησαν ὀλίγαι σημειώσεις ὑπὸ τοῦ διδασκάλου Γεωργίου Β. Σωτήρη.

Διδάσκαλοι καὶ Ἡγούμενοι.

Ζαφείρης πατήρ Ἐπισκόπου Γρεβενῶν	1793
Ἄνθιμος ἱερομόναχος Ἡγούμενος Πατέρων	1782
Ἐλένη Κοζομήτοβα δασκάλα	1800
Ἀγγελικὴ δασκάλα	1790
Ἰωαννίκιος Ἡγούμενος Ἀρχιεπίσκοπος	1805
Σπητάλια καὶ Νοσοκομεῖα εἰς Ἰωάννινα	1800
Ἀρσένιος Ἡγούμενος Ἀσπραγγέλων	1790

Ἐκλείψασαι οἰκογένειαι Βρανᾶ, Γκλαβᾶ.

Παναγιώτης Βρανᾶς, Σουσάνα Βρανᾶ	1784
Ἀναστασία μοναχὴ ἀπὸ τὴν Παλιουρῆ	
Ἐλένη Σεντούκα	
Μάρω μαμὴ τοῦ Γκλαβᾶ	
Δανιὴλ Ἡγούμενος Σωσίνου	1774
Ἀναστάσιος Ἀργύρης Βρετὸς	1798
Κλάβας	

Γυναῖκες συζῶσαι μετὰ Ὀθωμανῶν.

Θεοδωροῦ πενθερὰ Μεχμέτ ἔφένδη	1776
Φράγκο Ἰμπραῖμ Πασᾶ	
Στάθω τοῦ Ἀἰσάγα	
Ζαφείρω τοῦ Μεχμέτ Ἀγᾶ	1783
Ἄνθω Βάγια Μουφτῆ Ἐφέντη	1783
Λάμπρω Βάγια Μέρπεϊ	
Ἀγγελικὴ Μουρλάμπεϊ	1783
Δέσπω Βάγια Καμπέραγα Μπετσίνου	
Ραῖδω Βάγια Σιλιχτάρη	
Ζαχίρω Βάγια μερμπεϊ τεϊτζα	
Μόσχω Γυνὴ Μέτι Λιούση	
Δέσπω Μαντᾶ Αἰσαγα	
Μαρέτα Βάγια τοῦ Κουτσαλιαγα	
Ἄσπρω Βάγια χανούμ	1793
Ἐλένη Βάγια ἀδελφὴ Βάγιας Μόραλη	
Ἀγγελικὴ Μάστωρα τοῦ Ἀλῆ Ἐφέντη	
Βασιλικὴ Ντάντα Ἀἰσαγα	
Ζωίτσα τοῦ Ἀλαφέντη	
Δέσπω Τατάραγα	1802
Χαῖδω τοῦ Σαπρὶ Ἐφέντη	

Ἀλεξάνδρα Βάγια Ζουλκάρ πεγή
Ἀργύρω τοῦ μὲρ ντερπετέρη
Ζαφείρω Μουλά Μουσταφᾶ
Ζαφείρω Βάγια Πασᾶ Καλοῦ
Χρυσίδα Βάγια Μπραΐμι Ἐφέντη

Οἰκογένεια Γκάγκα.

Τάτζιο Ντάντα Γκαγκοπούλας 1790
Ἰωάννης Καζαντζής στή Γκαγκοπούλα
Παναγιώτης Κονιζιώτης Γκάγκα μέσα
Πᾶνος τῆς Γκαγκοπούλας
Ἱερόθεος Γκάγκα

Σκοτωμένοι, πνιγμένοι.

Εἰς τὰ 1789 7 σκοτωμένοι ἀπὸ πυρκαϊᾶν
1799 Μάϊος Βασιλικὴ φραγκοπούλα πνιγμένη
1799 Ὀκτώβριος Ἐλένη πνιγμένη, Μιχαὴλ κρεμασμένος
1800 Μάϊος Δέσπω σκοτωμένη
1800 Ἰούνιος Ἀλέξιος Ζαγορίσις ψωμᾶς ὅπου τὸν κρέμασαν
Παναγιώτης σκοτωμένος
1805 Ἰούλιος Χριστόδουλος καλαμπάκα σκοτωμένος

Οἰκογένεια Σελεκοπούλου.

1805 Αὐγουστος Σαρανταλείτουργο τοῦ Σελεκοπούλου Ἀγγελικῆς, Βασιλικῆς, κωνσταντίνου Αἰκατερίνη θυγάτηρ Σαχοπούλα ¹.

Εἰς τὸ πολύτιμον τοῦτο Κατάστιχον πόσῃ ὕλῃ δύναται ν' ἀνεύρη ὁ μέλλον νὰ γράψῃ τὴν ἱστορίαν τῶν Ἰωαννίνων!

1779 Βροχαὶ καταστρεπτικαί.

1779 Σεπτεμβρίου 9 ἔκαμε μία δηνατὴ βροχὴ ὅστε ἐμεταλαξέ πολλοὺς τόπους καὶ χοραφία ὅστε ἐχαλάσε καὶ τὴ δέσι ἀπο τοὺς μῆλους ληθαρένια καὶ ἐξοδηάσαμε ἡπερ τα 3000 ἀσλανηκα καὶ ἐφτηάκαμε ἀληθαρενία καὶ τὸν ἐρχομένο χημόνα ἀλες βροχες δηνατὲς ποὺ εἰς τὴ δεση ἐχαλάσε τελῶς καὶ τὸ ποτηστικὸ ἀνηκρις στο μῆλο δὲν ἀφησε τιποτες στο χαλήλη ποτιστικὸ ἔπερασε τὸ ποτάμι μέσα. Εἰς ἔνδειξιν ².

¹ Ἡ ἔκ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 19 Καταστίχου τῶν ἱερέων τῆς Ἐκκλησίας Ἀρχιμανδρείου, τοῦ ἔτους 1775 καὶ ἐξῆς.

² Εἰς τὸ τελευταῖον φύλλον Μηναιίου Φεβρουαρίου τῆς μονῆς Παληωρῆς. Κάτωθεν τῆς ἐνδείξεως διὰ γραφῆς καλλιγραφικῆς «ἦλθεν ἕνας θεοκατάρατος βεζήρης».

1781 Ἰωαννίκιος Ἡγούμενος Μονῆς Ντίλιου.

«Τὸ παρὸν μηναῖον (Ἰουλίου) γέγονε κτῆμα εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Νικολαου Ντίλιου παρὰ τοῦ ἡγουμενεύοντος κὺρ Ἰωαννικίου καὶ ὅστις ἀποξενώσῃ αὐτὸ ἔχη τὴν καταρα τοῦ Ἁγίου Νικολάου 1781 Ἰούλιος»¹.

1782 Ἰμπραήμ-Βέης καὶ κακοπάθειαι τῶν Χριστιανῶν.

«Μαρτίου α΄ ὁ ἡμπραήμ βεγης στα γιανενα ταχάτες δια φυλαξὴ τοῦ βελαετήου καὶ αὐτὸς εβῆλε τῇ φλογα ἀπο τὰ τέσσαρα μεροὶ καὶ ἔστω εἰς ἔνδειξιν». Ἡ αὐτὴ σημειώσις ὑπάρχει καὶ ἀνωτέρω ὡς ἐξῆς. «1782 μαρτήου α΄ ἦλθε ὁ ἡμπραήμ πεγης στα ηωανηνα ἀντης να φυλαξὴ το βηλαέτη καὶ αὐτος εβῆλε φοτηα καὶ την εσημπησε ἀπο της τεσσερες ἀγ- γόνες που σθησημο δεν ἔχει μονο ο θεὸς να βαλη τὸ χερι του και να καθηλαρόσι τα πάντα»².

Ἐκ τῆς ἄνω σημειώσεως καταφαίνεται ὅτι τὰ Ἰωάννινα καὶ ἡ Ἡπειρος δὲν ἐδυναστεύθησαν μόνον ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ, ἀλλ' ὅτι καὶ οἱ προκάτοχοι αὐτοῦ ἦσαν πολὺ χειρότεροι, θέτοντες τὴν φλόγα εἰς τὰ τέσσαρα μέρη ὥστε σβύσιμο νὰ μὴ ἔχη· διὰ τοῦτο καὶ ἐγράψαμεν καὶ πάλιν θὰ γράψωμεν, ὅτι ἂν θέλωμεν νὰ κρίνωμεν τὸν Ἀλῆ-Πασᾶ δὲν πρέπει νὰ τὸν κρίνωμεν μόνον ξεχωριστά, ἀλλὰ νὰ τὸν συγκρίνωμεν μὲ τοὺς προκατόχους καὶ τοὺς διαδόχους αὐτοῦ. Οἱ Τοῦρκοι αἰωνίως ἦσαν οἱ αὐτοὶ καὶ οἱ ταλαίπωροι Χριστιανοὶ ἦσαν τὰ αἰώνια θύματά των. Τὸν τρόμον καὶ τὴν φρίκην τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται ὁ ἀνώνυμος χρονογράφος τῆς ἀνα σημειώσεως τὸ 1782, τὴν ἠσθάνοντο πρὸ ἑκατὸν πρὸ αὐτοῦ ἔτων, ἰὸ 1682, οἱ ταλαίπωροι Ἰωαννῖται. Εἰς μίαν ἐπιστολὴν τοῦ Μιχαὴλ Γλυκὸ πρὸς τὸν ἐν Βενετία πατέρα του Νικόλαον Γλυκὸν τῇ 22 Φεβρ. 1682 ἀναγινώσκομεν: «Πολλὰ βάσανα περιεκύκλωσαν ὅλους τοὺς Χριστιανούς· ξεχωριστὰ ἡμᾶς ὁποῦ λογιζόμεσθα σὰν μάβρο πρότι (=πρῶτοι) ἀπὸ τὸν Πασία τὸν κενούριον ὁποῦ ἦλθε ἀπὸ τὴν ἐβδομάδα τῆς τυροφάγου καὶ καθολικὰ μᾶς ἔψυσε μόνον ὁ θεὸς νὰ μᾶς ἐλεημονηθῇ καὶ νὰ μᾶς ἀποσκεπάσῃ ἀπὸ τέτιον τύρανον». ³ Εἰς ἄλλην δὲ ἐπιστολὴν τοῦ αὐτοῦ τῇ 12ῃ Μαρτίου 1683 γράφει «Τῇ αὐτοῦ χάριτι καὶ ἡμεῖς ὑγιαίνομεν ἕως τὴν σήμερον μὰ μὲ πολλὰ βάσανα ἀπὸ τὸν ζαλούμι τὸν πασιὰ ποὺ ἔχομε. ὅτι ἀφόντας ἦλθε τὸν νοῦ μας τὸν ὑπίρε καὶ ὁ θεὸς νὰ γίνῃ

¹) Ἐν τινι Μηναιῷ Μαρτίου ὅτερ εὑρηται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ χωρίου Τσέρ- γιανη· τὴν αὐτὴν σημειώσιν ἔχουσι καὶ τρία ἄλλα Μηναιῶ Ὀκτώβριος, Φεβρουάριος καὶ Μάιος ἐν τῇ Μονῇ Ντίλιου.

²) Ἐν τινι ἐκκλησιαστικῷ βιβλίῳ τῆς Μονῆς Παληωρῆς.

³) Τὸ ὑπ' ἀρ. 7544 ἐγγραφοῦ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας.

ἦλκος εἰς ὄλους τοὺς χριστιανούς. ὅτι ἤμπορῶ νὰ ὑπῶ πῶς εἶνε δεύτερος Φωκᾶς· καὶ τοῦτο θέλει νὰ εἶνε ὄργη θεϊκὴ διὰ τὰ πολλά μας ἁμαρτήματα»¹.

Τίς οὗτος ὁ Ζαλούμης ὁ πασιᾶς ἀγνοοῦμεν· ὁ Ἀραβαντινὸς ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῶν ἐπὶ Τουρκίας Τοπαρχῶν ἐν τῇ χρονογραφίᾳ του ἀπὸ τοῦ ἔτους 1647 μέχρι τοῦ 1702 ἔχει ἀχρονολογήτως τὸν Μουσταφᾶ Πασᾶ υἱὸν τοῦ Ἀσλάν Πασᾶ².

1783

Σιτοδεία.

Ἐγινε εἰς τὰ Ἰωάννινα ἀκριβία μεγάλη ηγε τὸ αλευρι τὸ καθαριῶσπρα γερα 90 ἢ δέκα λίτρες καὶ τὸ αραποσιτο ηγε ασπρα γερα 66 καὶ τοσο ελαθε ο κοσμος οπου δεν απομηνε τιποτες στο σπιτι τους βιοσημο το ἐπουλησαν ολο παρατιμης δια να προφτασουν εκινη τη χρονια δια να μη απεθανουν ἀπο την μπίνα ἢ ἀκριβία ἄρχισε ἀπὸ τὸ 1777 αφοτες οπου ἤρθε ο ασκιτής καὶ ἐδίδαξε στα Ἰωάννινα καὶ σε ολα τα χοργιὰ ὀλίγο ὀλίγο ἀκριβηα εος τους 1783 ητανε μπροστιτερα απο τους 1783 ακριβια οπου ἤφερε ὁ Αργύρης βρίζα ἀπο την μοσκοβια διὰ να προφτάσι τον κοσμο ἀλλὰ αὐτος δὲν το εκαμε δια καζαντιο μονο δια ψυχικο τὸ ἔκαμε καὶ τιν επολη φθηνια καὶ ἔχασε καμποσα ασπρα καὶ παλι δὲν ητον τοση ακριβια καὶ τώρα ἤρθε ἢ ἀκρίβια εἰς τὸ τέλος καὶ περὶ τοὺς 1784 ἔγινε φθηνια καὶ ἐπηραμε τὸ αλεύρι τὸ καθαριῶσπρα γερα 27 δέκα λίτρες καὶ τὸ αραποσιτο ἄσπρα γερα 12 ἢ δέκα λίτρες³.

1786

Μονὴ Εὐαγγελιστρίας Ἄνω Σουδενά.

Ἐπιγραφὴ ἔξωθεν τοῦ Ναοῦ.

«Τῆς πρώτης οἰκοδομῆς τοῦ μοναστηρίου τὸ ἔτος ἄδηλον Νῦν δὲ ὡς ὀράται τὸ τειχόκαστρον ἄνω καὶ κάτω ἐκ θεμελίων ῥκοδομήθη κατὰ τὸ ἔτος 1786, τοῦ δὲ ἁγίου Ναοῦ ἢ οἰκοδομὴ κατὰ τὸ ἔτος 1793 μηνὶ Αὐγούστῳ».

Ἐν τῇ Μονῇ ὑπάρχει εἰκὼν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἀργυρᾶ 1777 ἐπὶ Παρθενίου ἱερομονάχου. Εἰκὼν Κοίμησις τῆς Θεοτόκου 1810 Μαΐου 20. Ὑπάρχει Δίπτυχον ἀρχαῖον ἐξ οὗ καταφαίνεται ὅτι πρῶτος Ἡγούμενος τῆς Μονῆς ἦτο Κάλλιστος ἱερομόναχος. Ἐτερον Δίπτυχον νεώτερον «Δέσις Ἡσαίου προηγουμένου καὶ Ἡγουμενεύοντος Δαμιανοῦ ἱερομονάχου 1760 Ἀπριλ. 27.

¹) Τὸ ὑπ' ἀρ. 7845 ἔγγραφον ὡς ἄνω.

²) Χρονογραφία τῆς Ἠπειροῦ τ. Β' σελ. 291.

³) Μηνναῖον Ἐκκλησίας Ἁγίου Νικολάου Κοκάνων. Ὡς πρὸς τὴν σιτοδειαν κατέτην κρηβλ. καὶ Ἀραβαντινὸν ἐν Χρονογραφίᾳ τῆς Ἠπειροῦ κ. Β' σ. 227.

1809 Ἡγούμενος Γρηγόριος χρονολογία ἐπὶ ἑνὸς Εὐαγγελίου.

1900 Ἡγούμενος Ἀρχιμ. Ἰωακείμ¹.

1791

Κρήνη Μονῆς Παληωρῆς.

Ἐπὶ τοῦ εὐλαβεστάτου καὶ εὐγενεστάτου κυρίου Ἰωαννίτση Ἀλεξίου κτῆμα δι' ἐξόδων καὶ δαπάνης τοῦ Μακαρίτου Δοσιθέου συνδρομῆς τοῦ Βησσαρίου ἡγουμένου Ἀνανία προηγουμένου Νεκταρίου, Ζαχαρίου, Διονυσίου, Θεοφάνους, Ἀγαπίου καὶ Βενιαμὴν 1791 Σεπτεμβρίου 30².

Ὁ Δ. Πασχίδης ὡς ἐξῆς ἐδημοσίευσεν τὴν ἄνω ἐπιγραφὴν: «ἐπιτροπεύοντος τοῦ εὐγενεστάτου κυρίου Ἰωαννουῦτσου Ἀλεξίου ἔγινε τὸ παρὸν κτῆμα δι' ἐξόδων καὶ δαπάναις τοῦ μακαρίτου Δοσιθέου συνδρομῆς Βησσαρίου ἡγουμένου, Ἀνανίου πρώην ἡγουμένου, Νεκταρίου, Ζαχαρίου, Διονυσίου, Θεοφάνους, Ἀγαπίου Βενιαμὴν 1791 Σεπτεμβρίου 30³.

1792

Πόλεμος Ἀλῆ-Πασᾶ κατὰ Σουλίου.

Ἰουνίου 29 εσυναξε ὁ αλῆ πασας ἄσκερη χιλιάδες 20 κ' ἐπολεμησε τὸ Σοῦλι καὶ τὸ ἔχαλασε παρα τὴν κιαφα δὲν μπόρεσε καὶ τὴν ἡμέρα τοῦ προφήτου ηλιοῦ γεροῦσι καὶ ἐσκοτώσαν τοὺς μησοῦς καὶ τοὺς ἐκκηνήγησαν ἕως τὸν ἅγιον Δημήτρι⁴.

Ἐκτὸς τῶν ἤδη γνωστῶν σημειωμάτων περὶ τοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1792 πολέμου τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ κατὰ τοῦ Σουλίου⁵ δημοσιεύομεν σήμερον καὶ τὸ ἄνω, τὸ ὁποῖον δρίζει καὶ τὸν μῆνα καὶ τὴν ἡμερομηνίαν ἀλλὰ καὶ τὰ στρατεύματα τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ἀνερχομένα εἰς 20 χιλιάδας, ὅσας ἀναφέρει καὶ τὸ χειρόγραφον Εὐχολόγιον τῆς ἐκκλησίας Μονοδενδρίου⁶, ἐνφ' ὃ Περραιβὸς καὶ ὁ Ἀραβαντινὸς ἀναβιβάζουσιν εἰς δέκα μόνον χιλιάδας.

1794 ὀκτωβ. Α'.

Βροχαὶ καὶ ψύχη.

Ἐκαμε βροχι κρηα πολὰ οπου ηφεραν τὰ ποτάμια νερο πολη και σὲ τοσο ηφερε ησμόλιτζα οπου εβησης σκαλι (i) της Ελενης τολακο οπου κανεις δεν ἐθυμηται⁷.

¹) Ἐκ τοῦ Καταστίχου τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως.

²) Κατὰ τινὰ ἐπιγραφὴν ἐπὶ μιᾶς κρήνης τῆς Μονῆς Παληωρῆς.

³) Ἠχὼ (ἐφημερίς Ἰωαννίνων), ἐνθα ἀνωτέρω.

⁴) Μηναιὸν Λυγούστου Μονῆς Παληωρῆς ἄγραφον φύλλον.

⁵) Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ ἔτος πρώτον, τεῦχος δεῦτερον σελ. 121 καὶ ἐξῆς.

⁶) Δ. Σάρρου Χρονικὰ Σημειώματα ἐν Δελτίῳ Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογ. Ἐταιρείας τ. Ε' σ. 568 (Σπ. Λάμπρου Ν. Ἑλληνομν. τ. Ζ' σ. 183.

⁷) Μηναιὸν Νοεμβρίου Μονῆς Παληωρῆς ἐνετίησι ἀχρη.

1796 Σεπτεβρίου 14 Μητρόπολις Ἀχρίδος.

Κατὰ ταυτην την σεβασμιωτάτην ημεραν της υψοσεος τοῦ τιμίου καὶ ζωοπιου σταυροῦ προκηριζεται καὶ ενθρονηζεται ο αγιος αχρίδος κυρ δουιθεος εἰς τόν μεγαλον θρονον αχρίδος παρα του αγιου καὶ Ηκουμενικου πατριαρχου κριου καλλινικου καὶ αγιας καὶ ιερας σινοδου καὶ απεσταλθι εἰς τὴν ἐπαρχίαν του οπίου μητροπολιτου ἢ επιγιος πατριδα εἰνε κομη λεγομενη ρεντινα καὶ οπια χωρα εἰνε εἰς τα ορια του αγράφου. Εἰς τὴν επαρχίαν του αγιου λήψας. Ἰωαννικιος ἱερευς ο γραψας.

1800 Μητρόπολις Δυρραχίου.

Ἐκαμε παρετήσιν απο την επαρχίαν του ο αγιος διραχηνου κυρ Αντηπας καὶ ἐπροβηθασθηκε εἰς τον εγκριτον θρονον του νηκομιδιάς εἰς την ἐπαρχίαν του αγιου διραχηνου ηρθεν αλος αρχιερευς ονοματι Σαμουηλ τοῦ οποιου η πατριδα ηνε η περιφημος καὶ περιλαμπρος πολης Θεσαλονηκης εχουσα συμπολιτην τον θίον καὶ υπερθαυμαστον διμιτριον.

Ἰωαννίκιος ἱερευς ο γράψας ¹.

Αἱ ὡς ἄνω σημειώσεις καθὼς αἱ δύο ἕτεραι κατὰ τὸ 1800 καὶ 1808 ἄν καὶ δὲν ἔχουσι σχέσιν μετὰ τὴν ἱστορίαν τῶν Ἰωαννίνων ἐδημοσιεύθησαν ἐνταῦθα χάριν τῆς ἐν γένει ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, διότι μᾶς διδάσκουν πράξεις ἐκκλησιαστικὰς ἀγνώστους τέως.

Μητρόπολις Καστορίας καὶ Ἐφέσου.

1800. Μαρτίου 25. Ὁ Ἅγιος Καστορίας κυρ ἀγαθονημος ἔκαμεν παραιτησιν ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν του καὶ ἐπροβιβάθη εἰς τὸν ἐγκριτον θρόνον Ἐφέσου διλαδὶ εἰς τὸν δεύτερον θρόνον τη ἀληθία ἄξιος ἀρχιερευς καὶ ὡς ἀρετὴ καὶ ὡς μαθημα καὶ σχεδὸν καὶ θεωρίαν καὶ μουσικος, ὡς τετιον υπὸκίμενον ἐπληρόθη του αποστολου Παυλου οκου φοναζη καὶ λεγιτιούτη τιμὴν ἔπρεπεν ἀρχιερευς ὁσιος ἀκακος, ἀμιαντος να καθιζη καὶ ἦλθε ἀρχιερεὺς ἄλλος εἰς καστορίας ονομαστι ησαήας του οποιου η επιγιη πατριδα ηνε κομης λεγομενη ζάρκον ἢ οπια χωρα ἠποκίτε ἦς τὴν ἐπαρχίαν του αγιου γαρδικιου καὶ ραδοθηζιδιου.

Ἰωαννίκιος ἱερευς

Πυρπόλησις Ἐκκλησίας Ἐλισνας.

«1802 τρηητὴς 9 ἡμερα τριτη ὄρα 10.

Ἐπηραμαν ἔλισνα ² καὶ ἔκαψαν τὴν ἐκκλησίαν καὶ το χοριὸ καὶ ἦταν

¹) Λαυσαϊκὸν 17. Τὰ δύο ταῦτα σημειώματα περιλαμβάνονται εἰς βιβλίον τῆς Μητροπολιτικῆς Ἐκκλησίας Ἰωαννίνων Ἀγίου Ἀθανασίου καλούμενον Λαυσαϊκὸν εἰς τὸ τελευταῖον ἀγγραφον φύλλον.

²) Ἐλεξνα, χωρίον πλησίον τῆς Δωδώνης.

καὶ ὁ γιόργης λογοθέτης ἐκεῖ καὶ ἐπηρεαν καὶ μερικά βιβλία ἀπὸ τὴν ἐκκλησία »¹.

1807 Μαΐ—25 θιμισι ὁ χιμόνας ἔκαμε βροχερες καὶ με χιόνια καὶ τανηξή κρια πολη καὶ ὁ μαης δε εβριξε ἕως σιμερα καὶ τὸ γεννημα ηχι δεκα καὶ δοδικα γροσια το κοιλο η ροκα καὶ τὸ στάρι αλεβρι—λ. λ—100 γρ.—7 ητι ἐπὶ κε κατο².

1807 Μαΐου 25. Ἐκαμε βροχες καὶ με χιονι³.

1808

Μητρόπολις Πελαγονίας.

«Μαΐου 21 1808. Ὁ ἅγιος Πελαγονίας κύρ Καλήστρατος ἔκαμεν παράτησίν του θρόνου διλαδὴ ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν του καὶ πάγι εἰς τὸ ἅγιον ὄρος του Ἀθωνας εἰς τὴν ἱεραν σκητην του αγίου Παντελεημονος καὶ κοιμενοῦ εἰς τα ὄρηα του Κουτλουμουσιου καὶ εβαλε μετανηαν ηγαπα να περαση τὴν πολιταραχην καὶ μάταια ετουτη ζωην αταραχος ζοη εν ασκήση καὶ ἡσιγηα διαγον ὥστε διὰ του μεγαλου καὶ αγγελικοῦ σχήματος οπου ηξιόθη καὶ ἔλαβεν μετονομασθη κλημης μοναχος καὶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν του απεσταλη αλος ἀρχιερεὺς ὄνοματι Αχήλιος του οπίου ἡ ἐπιγειος πατριδα εινε κομης λεγομενη σθλατινα ἢ οπία χορα εινε η ἀποκιμενη εἰς τὴν ἐπαρχηαν του ἁγίου Φαναριου εν νεοχωριφ. Ἰωαννίκιος ἱερεὺς ὁ γραψας»⁴.

Μονὴ Ἀγίου Παντελεήμονος ἐν τῇ Νήσῳ.

«1810. γεναρ. 20 ἐξεκόπη ἓνα μαρμαρο ἀπο πάνω στο πηγαδι καὶ ἐκρεμησε καὶ ἐχαλασε τὰ κεληὰ καὶ τὴν ἐκκλησία καὶ τα σηκωσαν τα κεληὰ στον ἀρθηκα καθὼς φέρονται ὅς τα σημερα καὶ μοῦ ἐπερασαν ἐξοδα 1500 γροσια. τὰ ἔγραψα ἐγὼ ὁ Ἀνανιας ηγουμενος ευχεσθε καὶ μη καταρασθε ἀδελφοι δια τον κυριον»⁵.

1808

«Ἐτει 1808 Ἰανουαρίου 30. Ἀρχίνησε καὶ ἔρριξε χιόνια, πότε μέρα πότε νύχτα, ἕως 18 τοῦ Φλεβαρίου ξημερώνοντας, 19 ἡμέρας. Κεῖνη ἡ

¹) Μηναιὸν Ἰουνίου ἐντεῖτησιν 1774 τῆς Μονῆς «Φιλανθρωπινῶν» εἰς τὸ πρῶτον ἔγγραφον φύλλον.

²) Ἐνθα ἀνωτέρω.

³) Μηναιὸν Φεβρουαρίου Μονῆς τῶν Φιλανθρωπηνῶν.

⁴) Αἱ δύο ἀνωτέρω σημειώσεις (ἔτη 1800 καὶ 1808) εἶναι γεγραμμέναι εἰς τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον φύλλον εἰς ἓν βιβλίον ἀποκειμένον ἐν τῇ μητροπολιτικῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου Ἰωαννίνων καὶ καλούμενον Λαυσαϊκὸν 1787.

⁵) Εἰς τὸ τελευταῖον ἔγγραφον φύλλον Μηνιαίου ἐν τῇ Μονῇ Ἀγίου Παντελεήμονος Νήσου.

νύχτα άνεμος καὶ χιόνι, ἀπὸ τὸ ὄξω καὶ στὰ σπίτια μέσα ὅμοια ἦταν. Καὶ τὸ ζαγάρι ἔγεινε σὲ ἀνθρώπους καὶ σὲ βιό. *Ανθρωποι ἐπάγωσαν, βιὸ ἐχάθη πολὺ εἰς τόπους ἀχαμνοὺς ποῦ ἦταν» ¹.

1808

Καταστρεπτικὸς χειμὼν. Θάνατοι ἀνθρώπων καὶ ζώων, καὶ μεγάλη ἀκρίθεια.

«Φεβρουαρίου 18 ἡμερα τριτη ὄρα 10. Γραφο εγο ο παρὸν Ἰγουμενος κατα το ἄνωθεν ετος η δηστιχια οπου εδοσε ο Θεος στον κόσμο οπου εχαθησαν τα ζῶα του κοσμου και μαλιστα πολὶ ἀνθρωποι εχαθησαν και μουλαρια και διακοης του κοσμου τα παθη δεν δυναμαι νὰ τα περιγράψω. *Ανατολιος*» ².

1808

«Φεβρουαρίου 7 ἡμερα τριτη ὄρα 3 της ημερας θαυμα μέγα εγινε ἔκαμε μια φορτοῦνα ὅπου εριξε χιονι 21 πιθαμές κε ης τοπους επηγε πενιντα εχάθησαν τὰ ζῶα του κοσμου οχη τα ζῶα μοναχα αλα εχάθησαν κόσμος πολής. Εκρατησε τρις ημέρες κε ολος ο μηνας κε ο μαρτης ειζι εθηκαν και η διο την πασκαληα την ιμερα χιονι ηταν και δεν εβρισκονταν αρνια νὰ φαη ὁ κοσμος και επουληνονταν το πληο κατοτερο οχτο γρόσια και ηστερα εγινε φτηνια μεγαλη ηστερα 1810 ἀπὸ τὸ νεο ετος εγινε μεγαλι ακριθια κε επηγε εδο το φορτομα γροσια 46 ης την παραμηθια 55 και δὲν εβρισκονταν και εγινε λιμι μεγαλη εος εδο εδο εγραψα φεβρουαριου 8 δουλος σας πρόθυμος και ευτελης Χρῖσανθος κρατζουνηστηκοτης παληορῆς» ³.

Τὴν ἀνωτέρω σημείωσιν βεβαιοῖ καὶ ἑτέρα μαρτυρία παλαιοῦ βιβλίου τῆς Μονῆς Βιρλαὰμ Μετεώρων «Προκόπιος· ἔτους 1808 ἔγινε θαῦμα, ἔρριξε χιόνι ἀπὸ τὸν Φλεβάρη ἕως τῆς 20 Μαρτίου καὶ μᾶς ψόφησαν τὰ πρόβατα καὶ τὰ ἀρνιά καὶ ἔρριξε καὶ κόκκινο χιόνι εἰς τὴν Κρανιά ὡσὰν πιπέρι, ταῦτα βεβαιόνω ὁ ἄνωθεν» ⁴.

1809

Πολιορκία Βερατίου.

«Δεκεμβρίου 20 επάγι ο βεζηρ αλι πασιās κε εβγαλε τον πραῆμ πασια απο το μπερατη και εμπηκε αυτος κε ηρθαν σιχαρικια ης ηωανινα

¹) Χειρόγραφα Τσαμαντᾶ. Νικολάου Νίτσα, Μονογραφία περὶ τῆς ἐν Ἠλείῳ Κώμης τοῦ Τσαμαντᾶ σελ. 39.

²) Μηναιὸν Φεβρουαρίου Μονῆς Δουραχάνης· ἤδη εὐρίσκεται ἐν τῇ Μονῇ Προφήτου Ἡλιοῦ τῆς νήσου.

³) Ἐν τινι ἀγράφῳ φύλλῳ λειτουργικοῦ βιβλίου τῆς Μονῆς Παληωρῆς.

⁴) Δελτίον Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος τόμ. ζ'. τεῦχος κβ', σελ. 172.

κε εδοκε τὸ βηλαγετι δεκα χηληαδες γρόσια και χώρια η μπεγιδες και ἀφενταδες κε αρχόντι οὔτιο εγραψα δηα ενθήμηση»¹.

Τὸ ἄνω γεγονός ἀναφέρει ὁ Ἀραβαντινὸς κατὰ τὸ 1810 ἐν τῇ χρονογραφίᾳ τῆς Ἡπείρου τόμ. Α', σελ. 304, καὶ ἐν ἱστορίᾳ Ἀλῆ Πασᾶ Τεπελενλή, ἐν Ἀθήναις 1895 σελ. 194—197, ὅπου ἀνακριδῶς ὁ Ἀραβαντινὸς γράφει περὶ τῆς πολιτοκίας τοῦ Μπερατίου ὅτι ἐγένετο κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1810.

1811 Χειμῶν παράκαιρος. Ἀκρίβεια μεγάλη.

«Ἀπριλίου 25. Ἐκάμε χειμῶνας μετριος χηῶνια κε μετα τον μαρτιον ξερασια. Ἐριξε ενα χηῶνι στὲς 15 πιθαμες 3 απριλη ξερασια ακρηδηα μεγάλη η ροκα γρ. 32 το σηταρι εκατο λητρης γρ. 17»².

Ἀνανίας Ἡγούμενος Ἀγίου Παντελεήμονος.

«Ἔτος Χριστοῦ 1811. Σεπτεμβρίου 10. Ἐξαγόρασα τὸ χωράφι ἐγὼ ὁ Ἀνανίας Ἡγούμενος τῆ γλήνα λεγομένη στὸ πέραμα ἀπὸ τὸν βεζηρι Ἀλη πασιὰ ὅπου τὸ ηγε παρει να το βαλη αμπελη και το βασταξε 6 εληψε του μοναστηριου χρονια 15 και τὸ εξαγορασα ἐγὼ ὁ Ἀνανίας ηγουμενος μαι αρκετα ἔξοδα. και δια τουτο εγραψα δηα ενθήμησι. Εὐχηστε και μὴ κατηραστε ἀδελφὶ δηα τον κυριον»³.

1812. . .

Καταστροφή Γαρδικίου. Γάμοι ἐγγονῆς Ἀλῆ Πασᾶ.

«... ω βεζιρις και παγι 50 χηλιάδες ασκερι σταγιροκαστρο (ἀργυρόκαστρο) και τους γαρδικιοτες και τους και απε τους εσκοτοσε με τα τουφεκια ωλους και ηταν ολι ολι 462 και αιπνιξαν κεσταγανινα 73 (η 76) στο νισι και αφισε το μουσταφα πασα μοναχον οσο για τι νορα και ηρθε κοι αικαμε και τισ χαρες του εγκονια του το χουσεγιν पेги και τι θηγατερα του βελι πασα και τινε. . . στι σκοτρα και αικαλεσε τον τουνια ολον τουρκους και ρομέους και το πιγα ητου και πολαρια 15 κανισκι αλος 20 αλογα ἀρματομενα στο μάλαμα κε αιμις (ἡμεῖς) η βελτζεστινι επιγαμαν κριαρια 32 και γινεκες τραγουδοντας κε μας εβανα και χορεδαμαν»⁴.

Τὰ περὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ Γαρδικίου ἐν ἐκτάσει ἐξετέθησαν ὑφ' ἡμῶν εἰς τὰ δύο βιβλία ἡμῶν περὶ τοῦ Θανάση Βάγια. (Ἐν Κων/πόλει βιβλ. Α' 1921 καὶ Β' 1922).

¹) Ἐν ἀγράφῳ φύλλῳ λειτουργικοῦ βιβλίου Μονῆς Παληωρῆς

²) Μηναιὸν Δεκεμβρίου Μονῆς ἁγίου Παντελεήμονος τῆς Νήσου τελευταῖον ἄγραφον φύλλον.

³) Μηναιὸν Δεκεμβρίου Μονῆς Ἀγίου Παντελεήμονος τῆς Νήσου τελευταῖον φύλλον ἄγραφον.

⁴) Ἐκδοσις Βενετίας 1780. Μηναιὸν Ἀπριλίου (χωρίου Βελτσιστῆς).

1813

Φόνος Γκέκα ἐν τῇ Μονῇ ἀγίου Παντελεήμονος.

«Σεπτέμβριος 23 ημέρα κηρηακή ηρθαν δῆο Τουρκη στο μαναστήρι στα κενουργια εκαθισαν να γλεντίσουν ο ένας ητον γκεκας κε ο αλος αρβανήτης· κε εμεθισαν απο το ρακή κε εμαλοσαν κε τελος παντων εβγαλε ο αρβανιτης το γαταγανι κε εσφαξε τον γκέκαν εἰς τον λεμόν κιαπέθανε κε ετραβισαμεν φοβον ἄρκετα κε ἡ καλογερη κε η νησιοτες κε τὸν ἐπηρε στα Ἰωάννινα ὁ βαλις κε τὸν εθαιψαν εἰς τὸ μετζητη λεγομενον ναματζακ κε εγραψα δηα ενθήμισιν εὔχεσθε κε μη καταράστε αδελφῆ δια τον κυριον Ἄνανίας Ἡγουμενος παντελεημον... γράψας»¹.

1813

Μέγας σεισμός.

«Νοεμβριου 28 ημερα παρασκεβή ορα 3 ἔγηνε μεγας σησμος τῶσον δπου δὲν ἔπεσε η ἐκκλησηα τῆς παλιορῆς και ἔπεσαν τρηα οτζοκηα και εξι σπητια της δρογομης μερικᾶ ὀλίγο μερικα καταγῆ ος κε ης τα ηοα- νινα (ὡς και εἰς τὰ Ἰωάννινα) δὲν ηχαμαν παρι το χαπερι τι ἐγινε κε απο τὸν κουμπέ του μαγιριου ἔπεσε ἕνα λιθαρι οπρος ἡς τον φούρνο και ειζακυσε την πλάκα του φούρνου και ης του μπουτζαρα επεσαν σπη- τηα ολα μονον δυο απομηναν και ης την τζιρκοθηστα τρηα μονο εγλι- τωσαν, και ἔστω ὡς ἔνδειξιν»².

Ἄραβαντινὸς ἀναφέρει μέγαν σεισμόν συμβάντα εἰς Ἰωάννινα τὴν 23 Φεβρ. 1743³. Ἄλλοι ὁμως ἀναφέρουσι μέγαν σεισμόν, τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1740, ὅστις ἐπέφερε μεγάλην φθοράν εἰς ἅπαντα τὰ οἰκοδομήματα τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων.

1814

Ἐκτοπισμοὶ ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ.

«Ἐτει 1814. Σεπτέμβριος 26· Θύμησι ποῖος νὰ ζῆ και νὰ μολογῆ τὰ θάματα τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ Βεζύρη, τὶ ἔκαμε και τὶ θὰ κάμη ὁ θεὸς τὸν ἡξεύρει. Και αὐτὸς ἐξετόπισε τοὺς Ἀγάδες ἀπὸ τὰ σπίτια τους και ἀπὸ τὸν τόπο τους και χωργιά τους, τοὺς ἀτζαμηδες και ἄλλους πολλούς. Και τοὺς Χριστιανούς τοὺς ἔχει καλά και ὁ Θεὸς νὰ ἔχη και αὐτὸν καλά! Τὸ σήμερον γράφω και αὔριο δὲν ἡξεύρω τὶ μέλλει νὰ γίνῃ. Παπᾶ Δη- μήτρης ἀπὸ Τσαμαντᾶ εἰς ἔνδειξι και ἐνθύμησι τοῦ καιροῦ γράφω και ἄλλος σὲ τέτοια χαρτιὰ νὰ μὴ γράφῃ, τὶ εἶνε κατάρα, και νὰ συγχωρέση ὁ Θεὸς και ἐμένα ἀπὸ τὲς πολλές μου ἁμαρτίες»⁴.

¹) Εἰς τὸ μηναιὸν Ὀκτωβρίου τῆς Μονῆς ἀγίου Παντελεήμονος.

²) Εἰς ἐξώφυλλον ἐκκλησιαστικοῦ βιβλίου τῆς Μονῆς Παληωρῆς.

³) Χρονογραφία τῆς Ἡπείρου Τομ. Β'. σελ. 226.

⁴) Μονογραφία περὶ τῆς ἐν Ἡπείρῳ Κώμης τοῦ Τσαμαντᾶ σ. 35. Και κατὰ τὸ 1804 ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἐξετόπισε τοὺς Ἀγάδες Τσαμηδες ἐκ Τσαμαντᾶ σελ. 35.

1814 Μονὴ Καλωτᾶ. Κοίμησις τῆς Θεοτόκου.

Ἐπὶ ἀργυρᾶς θήκης ἁγίων Λειψάνων: «Δέησις τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ Ἀνθίμου ἱερομονάχου 1814 Μαρτίου 1».

Ἐπὶ ἑτέρας θήκης ἁγίων Λειψάνων μετὰ λεπτῆς ἀργυρᾶς πλακός: «τῆς μονῆς Βισάκου ἐκ Ζαγόρη»¹.

1815

«ἔτος 1815 μαγῆου 10 ἐπρόσταξε ὁ βεζύρης ἄλη πασηάς. καὶ εὐκνησε τὸ κάστρο γῆρω ἀπὸ τὸ παλεόν· καθὸς φαίνεται εὖς τὴν σήμερον κε ευκνιασε ντάπης χορταρένιες ἀπὸ χόμα γῆρο ἢς τρης μεργιές και ἕνα τεκέν κενούργιο ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ μειζήτη καθὸς φένεται ὁμήως κε το τζηπεανέ (=πυριτιδαποθήκη) ἀπὸ κατω ἢς τὸ μάρμαρον στὸ μειζητι ὅπου ηταν σπήλεον μεγα κε ετραβησε βάσανα πολὰ ο κόσμος χοργηὰ κε ηωανινα ἀπὸ ξιλα ὅπου ἐκουβαλαγαν κε ἀσθέστη· κε λόγγος ἀπο μοναστηρια ὁμήως τὸ νησι κε ημῖς η καλογέρη ἐκουβαλουσαμεν ληθαρια με τα καηκια μας μηνας 8 κε μας επέρασαν κὲ ἀρκετα ἐξοδα τῶν μοναστηρίων κὲ βάσανα ὅπου τῆς διηγῆσετε κε ητον επιστατης δηα το κάστρον ανθρωπος αφεντικὸς λεγομενος θανάση βαγιας λεκληοτης κε εγραψα δια ενθίμισι, εγὼ ὁ ηγουμενος Ανανίας παντελεημονητης ευχεστε κε μὴ καταράστε ἀδελφῆ δια τον κυριον αμην»².

Τὸ Κάστρον τῶν Ἰωαννίνων.

Μελέτιος ὁ Γεωγράφος Ἰωαννίτης «Τὰ Ἰωάννινα, λέγει, πόλις περίφημος καὶ ἐπαινετὴ διὰ τὴν εὐκрасίαν καὶ χάριν τοῦ τόπου, τὴν ὁποίαν ἔτειχισε Μιχαὴλ Δούκας ὁ Σεβαστοκράτωρ καὶ εἶτα Θωμᾶς ὁ Δεσπότης»³. Ἄλλ' ἀναντιρρήτως Μιχαὴλ ὁ Δούκας δὲν εἶνε ὁ πρῶτος κτίσας τὸ Κάστρον τῶν Ἰωαννίνων. Τοῦτο ὑπῆρχεν ἤδη ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορος Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου τὸ 1020⁴ πιθανώτατα δὲ καὶ αἰῶνα, ἂν μὴ πλειότερον πρὸ αὐτοῦ⁵. Τὸ ἀρχικὸν τοῦτον τεῖχος ἐπεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ Βοεμούνδου, ὡς ἀναφέρει Ἄννα ἡ Κομνηνὴ εἰς τὴν Ἀλεξιάδα της. Ἐπεσκευάσθη ἔπειτα ὑπὸ τοῦ πρώτου Δεσπότης τῆς Ἠλείου Μιχαὴλ, τὸ 1206, ὡς ἀνεγράψαμεν εἰς τὴν μελέτην ἡμῶν περὶ τῆς ἐκκλησίας Ἰωαννίνων. Ἐπεσκευάσθη τὸ 1250 ἐπὶ Μιχαὴλ καὶ τὴν πληροφορίαν δῆθεν

¹) Ἐκ τινος ἐπιστολῆς τῆς Μονῆς πρὸς τὴν ἱερὰν Μητρόπολιν 8 Μαρτίου 1900.

²) Εἰς τὸ νελευταῖον ἄγραφον φύλλον Μηναιίου Δεκεμβρίου Μονῆς Ἀγίου Παντελεήμονος ἐν τῇ Νήσῳ τῶν Ἰωαννίνων. Περὶ τοῦ ἀναφερομένου ἐν τῷ σημειώματι Θανάση Βάγια πρβλ. ἰδιαιτέρας ἡμῶν πραγματείας Θανάσης Βάγιας βιβλ. Α'. Κωνσταντινούπολις 1921 καὶ Β'. 1922.

³) Μελετ ου Γεωγραφία τόμ. Β'. σελ. 381.

⁴) Byzantinische Zeitschrift 1893 45.

⁵) Ἐνθα ἀνωτέρω.

τοῦ Κουβαρά ¹. Ἐπεσκευάσθη πάλιν τὸ 1375 ἐπὶ τοῦ Θωμᾶ Πρελίμπου ². Ἐπεσκευάσθη ἀπὸ τοῦ 1798—1799 ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ³. Καὶ τέλος τὸ 1815 ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἄνω σημείωσιν.

1816 Γάμοι Σαλήχ-Πασᾶ, υἱοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ.

«σεπτεμβρίου 20 ὁ βεζήρης ἄλῆ πασηᾶς ἐπάνδρεψε τον Ἰών του σαλή πασηᾶ και εκάλεσε τα βηλαετηα ὅπου και ἄν ορηζε εν προτης τα Ἰωαννηνα και ἔλητα τζαμουρκα αργυροκαστρο γαρδήκι δελβηνάκι και περα τη αυλονα πρεβεζα κε περα λάρσηα τρίακαλα επηληπους κασαπάδες και χανέδες και ης τρης μήνες και περη του ἔσκολασε ὁ γαμος διὰ χυρὸς χριστοφορου ἱεροδιακονου παληορίτου» ⁴.

Ὁ Ἰβραήμ Μανζούρ Ἐφένδης ἀφηγεῖται ὅτι ἐν ἔτει 1817 ἐτελέσθησαν ἐν Ἰωαννίνοις οἱ γάμοι τοῦ νεωτάτου τῶν τριῶν υἱῶν τοῦ Ἀλῆ, τοῦ Σαλήχ Πασᾶ. Τὴν αὐτὴν χρονολογίαν δέχεται καὶ ὁ Ἀραβαντινός ⁵. Ὁ Ἰωάννης Λαμπρίδης ⁶ τὸ ἔτος 1819. Ἀλλ' ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἄνω ἐνθυμήσεως οἱ γάμοι ἐτελέσθησαν τὸ ἔτος 1816. Ὁ Smart Hughes ⁷ γράφει ὅτι κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1816 καθ' ὃ ὁ Ἀλῆς ἐνυμφεύθη τὴν εὐνοουμένην του σκλάβαν Βασιλικὴν ἐγένετο καὶ ὁ γάμος τοῦ νεωτάτου υἱοῦ του Σαλήχ-Πασᾶ. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ ταύτῃ ὄχι μόνον οἱ κάτοικοι τῶν Ἰωαννίνων, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἔπαιθρος πληθυσμὸς προσεκλήθη νὰ φέρωσι δῶρα, οὕτως ὥστε ἐπὶ ἀρκετὸν καιρὸν ὄλοι οἱ δρόμοι τῆς πόλεως ἦσαν πλήρεις ἀπὸ ζῶα φορτωμένα φέροντα τὰ γαμήλια δῶρα.

Εὐτυχῶς σώζεται τὸ Κατάστιχον ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ κρατῶν τὰ βιβλία τοῦ Ἀλῆ Νίκος Θεός κατέγραφεν ἀκριβῶς τὰ δῶρα, κυρίως κτηνῶν, μετὰ τῶν ὀνομάτων τῶν δωρητῶν, χωρίων, μοναστηρίων, τσιφλικίων κατὰ σειρὰν σημειουμένων· ἀναγράφονται δὲ 24423 κριάρια, μουλάρια 759, ἄτια 31, ἄλογα 117 ⁸.

1816 Σεράγια Ἀλῆ-Πασᾶ εἰς Μάζιαν.

«1816 ἀπρίλι προτη φανερονω ἄφου ἀρχυνισαν τὰ σαραγια τοῦ Βεζιη μάζια στὸ νερο ὅπου εφεραν απο συρπατα σινορο λιγγιαδες και μεγ-

¹) «Φωνὴ τῆς Ἠπείρου» ἔτος Γ'. ἀρ. 143, 144. ²) «Φωνὴ τῆς Ἠπείρου» ἔτος Γ'. ἀρ. 143, 144. Χρονικὸν Προκλου.

³) I. Λαμπρίδου, ἱεριγραφή πόλεως Ἰωαννίνων σελ. 24.

⁴) Ἄγραφον φύλλον Μηναιῶν Αὐγούστου Μονῆς Παληωρῆς.

⁵) Σπ. Π. Ἀραβαντινοῦ Ἱστορία Ἀλῆ Πασᾶ τοῦ Τεπελενλῆ σελ. 498.

⁶) Ὁ Τεπελενλῆς Ἀλῆ Πασᾶς σελ. 44.

⁷) Smart Hughes Travels in Sicily, Greece and Albany κτλ. σελ. 262.

⁸) Ἐπετηρίς φιλολογικῆς Συλλόγου Παρνασσός ἔτος Δέκατον Περίοδος δευτέρα σελ. 211.

κουλιαδες και το εφεραν στα μαζια τα σαραγια απο χιλιους δεκαεξ ἕως χιλιους εικοσι ενα και στελιοσαν ολα ως φενοτε δεκα και δυο χριστιανη ἔσκατοθησαν στο νεραδες τους πλακωσε το χομα και εστω ενθημησι. Ἀνατολιος ιγούμενος» ¹.

1818

Θάνατος Χρυσάνθου Ἡγουμένου Μονῆς Καστριτσης.

«1818 Φλεβαριου 6. Ἐκυμηθη ὁ κυρ παῖ Χρυσανθος πατρις Κατσικα ιγουμενεβοντας χρόνους 23 ἔβγαλε χρεος χιλιαδες 9 ενεα—εφημερεβοντας παῖ κοσταντιος ἔ κομμης παρ κουμαδες». ²

1820

Χιών.

«Εἰς τοὺς 1820 ἐν μηνὶ Φεβρουαρι. ημερα τετραδι ἔριχνε χιόνι ἀπὸ τὴν ἄλλην ἡμέραν χωρὶς ὁποῦ νὰ σταματήσῃ· λοιπὸν κοντὰ εἰς τὰς 11 ὥρας τῆς ἰδίας ἡμέρας τοῦ Φεβρουαρι. μηνὸς ἔβρόντισε δυνατὰ καὶ εἶπαν πολλοὶ ἄνθρωποι ὁποῦ δὲν ἐνθυμοῦνται καμμίαν φορὰν ὅταν χιονίξῃ νὰ βροντίξῃ καὶ εἰς ἐνθύμησιν» ³.

1820

Κουβαράς.

«Εἰς τὸ νησί τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων, εἰς τὸ μοναστήρι τοῦ ἀγίου Νικολάου τοῦ Σπανοῦ, εὑρέθη ἓνα παλαιὸ χειρόγραφο, χωρὶς ἀρχὴ καὶ τέλος δεμένο σὲ τέταρτο μικρὸ, καὶ φαίνεται οἱ κατὰ καιρὸν πατέρες τοῦ μοναστηρίου ἔκαμαν διάφορα σημειώματα εἰς χωριστὰ τετράδια λόγους, ἱστορίες καὶ κανένας ἀπὸ τοὺς μεταγενεστέρους τὰ ἔδεσε ὅλα ὁμοῦ εἰς ἓνα τόμον κοντόχονδρον, τὸν ὁποῖον οἱ Ἰωαννῖται τὸν ὀνόμασαν Κουβαρᾶν δίδοντες τὸ ὄνομα ἀπὸ τὸ σχῆμα αὐτὸ ὅμως ἐφέτος τὸ ἐπῆραν πολλοὶ καὶ ἀντέγραψαν τὰ ἱστορικὰ σημειώματά του καὶ τέλος ἀπόμεινε εἰς τὸ σχολεῖον Καπλάνιον· καὶ εἰς τοὺς 1820 Αὐγούστου 23 ὅπου ἔκαψε ὁ Ἀλῆς Πασιαῖς ὁ πολιορκημένος τὰ Ἰωάννινα καὶ τὸ σχολεῖο καὶ τὴν βιβλιοθήκην καὶ τὸν Κουβαρᾶν» ⁴.

¹) Εἰς τὸ πρῶτον φύλλον Τριφδίου Ἐνετίσαι αψκα τῆς Μονῆς Δουραχάνης εὐρεσκόμενον ἤδη ἐν τῇ Μονῇ Ζήτσας τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ.

²) Πεντηκοστάριον τῆς Μονῆς Φιλανθρωπηνῶν Ἐνετίσιν 1739· τελευταῖον φύλλον ἄγραφον προσκεκολλημένον ἐπὶ τῆς πινακίδος.

³) Μηναιὸν Σεπτεμβρίου ἐνετίσιν α.χ.μ.η. Μονῆς Καστριτσης τελευταῖον φύλλον.

⁴) Ἀκολουθία τοῦ ἐν Ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Κοσμᾶ τοῦ Ἱερομάρτυρος καὶ ἱσποστολου εἰς τὸ ἔσω φύλλον τῆς Α' πινακίδος κτήριαι Ἐκκλ. Ἀγ. Ἀθανασ. Ἰωαν.

⁵) Ἡ σημείωσις αὕτη περιέχεται εἰς χειρόγραφον τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι ἦτο κτήμα τοῦ διδασκάλου Ἀθαν. Ψαλίδα περιλαμβάνον τὸ ἱστορικὸν Κομνηνοῦ μοναχοῦ καὶ Προκλου μοναχοῦ περὶ τῶν διαφόρων Δεσποτῶν τῆς Ἠπείρου· τὸ ἄνω σημείωμα ἀναφέρει καὶ ὁ Μουστοξύδης εἰς τὸν Ἑλληνομνήμονά του σελ. 642. Ὁ δὲ Πουκεβίλ λέγει ὅτι εὗρε τὸ ἱστορικὸν τοῦ Κομνηνοῦ καὶ τοῦ Προκλου εἰς μίαν τῶν μονῶν τοῦ

Ὁ Κουβαράς, ὁ περίφημος, ὁ πολυθρύλητος Κουβαράς, διὰ τὸν ὁποῖον τόσα μᾶς εἶπον μέχρι σήμερον, καὶ δὲν μᾶς εἶπον τίποτε. Περὶ αὐτοῦ ἔγραψαν ὁ Γ. Κρομούδας¹⁾, ὁ Ν. Τσιγαράς²⁾, ὁ Σ. Λάμπρος, ὁ Περιστεράς Μελέτιος καὶ ἄλλοι³⁾.

Πυρπόλησις Ἰωαννίνων.

«1820 ἂν 25 ἡμερα τετάρτη ἔκαψαν τα Ἰωαννίνα ὅτα ἐπολιμούσι τὸ νιοβλέτι μὲ τον ἀλῆ πασιὰ τι ἔκαηκαν ἀπὸ τον πλάτανο καὶ τοῦ περικου η ὅς τον Μαντή καὶ λιθοκοπίου πλη του λιβαδιότου. Εἰς τον ἴδι- καιρον εκαηκε καὶ τὸ μετοχι τῆς ἐλιούσης σ ὅλα τα μετοχια τῶν μοναστηρί— πλη τοῦ παντελεημονος»⁴⁾.

Σχετικῶς μὲ τὸν ἐμπρησμόν τῶν Ἰωαννίνων παρατηροῦμεν ὅτι ὁ Ἀραβαντινός⁵⁾ θεωρεῖ ὡς αἷτιον τῆς πυρκαϊᾶς τὸν Ἀλῆ Πασᾶν «ἵνα ἔχη, λέγει, ὁ Ἀλῆ Πασᾶς ἐν ἐκτάσει ἐκ τοῦ φρουρίου ἐλευθέραν τὴν θέαν, διὰ βομβῶν καὶ διαφόρων ἐμπρηστικῶν ὑλῶν ἀπορριφθεισῶν εἰς διαφόρους θέσεις τῆς πόλεως, διεδόθη τὸ πῦρ, καὶ ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας ἡ ἀθλία ἐκείνη πόλις ἐγένετο παρανάλωμα τοῦ πυρὸς τὴν 25 Αὐγούστου 1820». Τὰ αὐτὰ ἐπαναλαμβάνουσι καὶ οἱ ἄλλοι καὶ αὐτὸς ὁ Σ. Λάμπρος λέγων «Τὰ Ἰωάννινα ἐπολιορκοῦντο καὶ ὁ Ἀλῆς φοβούμενος, μὴ ἡ πόλις ὑπὸ σουλτανικῶν καταλαμβανομένη, χρησιμεύση ὡς ἐπικίνδυνον ὄρμητήριον αὐτῶν διέταξε τῇ 13 Αὐγούστου δίκην ἄλλου Νέρωνος τὴν πυρπόλησιν τῆς πόλεως⁶⁾. Ὁ Ἀραβαντινός καὶ ὁ Λάμπρος ἀντιγράφουν τὸν Rouchonville καὶ ἐν τούτῳ ἐνοχοποιοῦντα τὸν Ἀλῆ. Καὶ ὅμως δὲν ἔχει οὕτως ἡ ἀλήθεια. Εἰς τὸ Annuaire Historique τῶν Παρισίων τοῦ 1820, ἔνθα ἐν ἐκτάσει ἀναφέρονται τὰ κατὰ τὸν Ἀλῆ Πασᾶν πολιορκούμενον, ἀναγινώσκομεν ὅτι τὰ τουρκικὰ στρατεύματα τὰ πολιορκοῦντα αὐτὸν κατέστρεψαν τὸ πρῶτον αὐτὰ μέρος τῆς πόλεως καὶ ὅτι ὁ Ἀλῆς ἀναγκασθεὶς διέταξε νὰ καταστραφῇ καὶ τὸ ὑπόλοιπον pour les en déloger».

1820

Παρθένιος Ἡγούμενος.

«ἐγὼ ὁ τῶλης τοῦ τζητέλα ἀπὸ χωρίον βελιζήσια ἀνηψιος τοῦ ηγουμενου παρθενίου ἀπὸ τὸ ληκοιτηχι του αγηανη ὁ αξιωτατος ηγουμενος

Βαρλαάμ, τὸ ὁποῖον ἐξέδωκε ἀποδώσας αὐτὸ εἰς Νέπωτα Δοῦκα. Τὸ ἱστορικὸν τοῦτο ἐδημοσιεύθη ἐπίσης καὶ εἰς τὴν Βυζαντιδα καὶ ἀλλαχοῦ. Ἀθηνᾶ, ἤτοι ἀνάλεκτα Γεωγραφίας, Φιλολογικῆς Ἱστορίας κλπ. 1831.

¹⁾ Διατριβὴ ἐπὶ τῆς ἐνεστώσης κοινῆς ἡμῶν γλώσσης ἐν Μόσχῃ 1808. ²⁾ Ἀτικὸν Ἡμερολόγιον Ἀσωπίου 1886 σελ. 328.

³⁾ Ν. Ἑλληνομνήμων τόμ. ΙΑ' τεῦχος Α—Β'. σελ. 8 ὑποσημείωσις. Μαλακασιακὰ Ι. Λαμπρίδου μέρος πρῶτον σελ. 5.

⁴⁾ Εἰς τὸ τέλος ἐνὸς ψαλτηρίου τῆς Μονῆς Παντελεήμονος.

⁵⁾ Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου Α'. σελ. 332.

⁶⁾ Νέος Ἑλληνομνήμων τόμ. ΙΓ'. τεῦχ. Γ'. σελ. 294.

το ηγε τὸ μοναστηρι του ὄχι κε καλητερα κε τορα τον εφλακοσε ο ἀλη πασιας και εκαμε μεσα στη φηλακη χρονους 2 κε οταν αποθανε μεσα εις την φηλακη κε αλαχθηκεν ηγουμενος κε το εκλησα το μαναστηρι ὁ δηονησιος ηγουμενος κασταλονις κε δανιηλ ο κουτσοσ» ¹.

Πόλεμος τοῦ Σουλτάν Μαχμούτ κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ.

«1820. Μαΐου α'' αρχυσε σεφερί εις τα Ἰωαννηνα ὁ βασιλέας σουλτάν μαχμούτης με τὸν Βεζήρ ἀλῆ πασιὰ τεπελενη ὦτη και ἔκριψαν ὁ κοσμος το βηῶ τους ὦπου ἤξεραν τρίπες και τὲς ἐγιωμοσαν ἀπὸ τοὺς φήβους και εις τους 1821 αὐγούστου 4 ἔκριψε το μοναστήρι με τοὺς δραγομηνοὺς τὸ βιῶτους εις τὰ καιλήα του σαραντα βρισῶν και ἔβαλαν τὸν νηκοδιμο νὰ το φηλάγι εις το ἠψυλωτερο κελὶ να καθηση ἔως να ληψυ ὁ φοβος. αὐγ. 10. Νηκωδιμος Παληουρῆς» ².

«1820 Αὐγούστος 25. Δοξάζομαι και προσκυνοῦμε τὸν Ἅγιον Θεὸν και τὴν Παναγίαν Δέσποιναν ὅπου μᾶς ἐσπλαχνίστηκαν, και πολυχρονοῦμε τὸν βασιλέα τοῦ Σουλτάν ὅπου ἤλθαν ὁ κόσμος με τὲς φαιμίλιές τους, ὅλοι Τοῦρκοι και Ρωμαῖοι, ὁ καθένας εις τὸν τόπο τους ὅλους μᾶς ἐσήκωσε ὁ Ἀλῆ-Πασᾶς και οἱ προδότες ἀπὸ τὸ κάθε χωρίον, ποῦ καλὰ νὰ πάθουν και αὐτοί. Και ἤλθεν ἀρμάτα βασιλικὴ και κατάρα και ὁ τόπος κατὰ τὸν Ἀλῆ Πασᾶ. Και παιδιὰ του και ἐγγόνια του ἐπροσκύνησαν και τοὺς ἔπιακαν. Και στὰ σήμερα ὁ Ἀλῆ Πασᾶς πολεμᾶει στὰ Γιάννενα πόλεμο φρι(κ)τὸν σήμερα. Και ἐχάλασαν τὰ Γιάννενα τὰ μισὰ και τὰ χωρία ἀπ' ὄξω . . . Και ἐμεῖς οἱ Τσαματιῶτες φαιμίλιες 100 ἑκατό, Γαρδίκι και Κολώνια ἐκάμαμεν φευγαῖτοι μῆνες 17, ἤγουν δεκαφτὰ ὄλο ὄλο» ³.

«1820 σεμπετβρῆου 8 ἐρθαμαι ἐμῆς οπου ἤμαστε σηκωμένη ἀπο τὸν Βεζήρι ἀλῆ πασαν κατου στη αρβανητην στο βεληκηστα και στη σηντραδα και ἤρθαμαν με το φερμανι του βασιλέος σουλτάν μουσταφᾶ και αφοῦ προτο μας ἐσηκωσε ὄσω ἤρθαμαν πῆσο στοῦτος κεςῆ ἀπερασαν χρόνη ἠκοσηδῆω—22.

Ἐγὼ παπα Χρηστος οπου ἤμουν σηκομένος μαζη με τὴν φᾶρα μου το γράφω δια ἐνθύμηση» ⁴.

1822

«Εἰς τους 1822 Ἰανουαρίου 17 ἡμερα τριτη εκοψαν τον ἀλῆ πασιὰ

¹) Ἐν τινι παλαιᾷ Παρακλητικῇ τῆς Μονῆς Δουραχάνης εις τὴν ἐσωτερικὴν πλευρὰν τοῦ σταχώματος.

²) Ἐν ἀγράφῳ φύλλῳ Μηναιῶ Αὐγούστου τῆς Μονῆς Παληουρῆς.

³) Χειρόγραφον Τσαμαντᾶ. Μονογραφία περὶ τῆς ἐν Ἠλείῳ Κώμης τοῦ Τσαμαντᾶ σελὶς 35.

⁴) Μηναιῶν Δεκέμβριος τῆς Ἐκκλησίας Περιβλέπτου.

μέσα ἤς τὸ νησὴ κε το μοναστήρι ἤς του αγίου παντελεημονα μέσα εἰς τον ὄντιαν τοῦ κυρ ζηση κουτζνουκη Ἰωανίτη κὲ τον εβαρέσαν κε με τα τουφεκη ἀπο κατω ἀπο τὸ κατόγη κε ηστερα τὸν εκοψαν κε ητον ο ἄνθρωπος ὁ βασηληκὸς ο ρεσητ πασηὰς κε εστηλεν ἄλον κε του ἔκοψαν ονομαζόμενον μεῖμὲτ πασηὰ κε ητον μεσα κε η βασηλικὴ του ἀλλὶ πασηα μέσα ης αλον ονταν κε πέρνοντας αὐτὴ το σομα του κε το κεφάλη του ης Ἰωανηνα ἔβγαλαν το ασκερη ηστερος, τὸν μοναστριου κε πόρτες κε σηδερενιές κε ὅλα κε εμηνε μόνον τὸ μοναστήρη με τοὺς τηχους ὁποὺ τίς δηγησετε κε εγραφα εγο ὁ Ἀνανίας ηγούμενος παντελεημον· ευχεστε κε μη καταραστε ἀδελφὴ δια τὸν κυριον αμήν»¹.

«ἔτει 1822 Γεναρίου 20. ἐχάλασαν τὸν Ἀλῆ-Πασᾶν... ὁ Ρασήτ Πασᾶς ὁ πρῶτος τοῦ βασιλέως ἐδῶ ποῦ ἦρθεν. Καὶ ὕστερο τὶ θὰ δώση ὁ Θεὸς καὶ ὁ Βασιλέας!...»².

Ἡ τελευταία ἡμέρα τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ.

Πάντες ὅσοι ἐκ τῶν ξένων καὶ ἡμετέρων ἔγραψαν διὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ ἐσφαλμένως ἔγραψαν· ἄλλοι μὲν δεχόμενοι τὴν 5 Φεβρουαρίου 1822, ἄλλοι τὴν 28 Ἰανουαρίου, ἄλλοι τὴν 24 Ἰανουαρίου, καὶ ἄλλοι τὴν 16 Ἰανουαρίου, καὶ ἄλλοι τὴν 25ην Ἰανουαρίου. Ἡμεῖς δημοσιεύσαντες εἰς τὸ Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας³ τοῦ 1923 διατριβὴν περὶ τοῦ θέματος τούτου ἀπεδείξαμεν ἐπὶ τῆ βάσει τῆς ὡς ἄνω ἐνθυμήσεως τοῦ ἡγουμένου τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος Ἀνανίου, ὅτι ὁ Ἀλῆ-Πασᾶς ἐδολοφονήθη ἀκριβῶς τῇ 17ῃ Ἰανουαρίου 1822 ἡμέρα Τρίτη. Εἰς ἐπικύρωσιν τῆς γνώμης ἡμῶν ἔρχεται καὶ ἡ ἄνω σημείωσις τοῦ χειρογράφου Τσαμαντᾶ, ἡ ὁποία ὀριστικῶς ἀποκλείει πᾶσαν χρονολογίαν πέραν τῆς 20 Ἰανουαρίου. Ἀλλ' ὁ Τσαμαντᾶς ἀπέχει πολὺ τῶν Ἰωαννίνων ἐκ τῶν ὁποίων διὰ νὰ φθάσῃ ἡ εἴδησις ἔπρεπε νὰ παρέλθωσι τοῦλάχιστον δύο ἡμέραι, ὥστε ἡ 17 Ἰανουαρίου εἶναι ἡ τελευταία ἡμέρα τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ.

1820

Χειμῶν — Ἀκρίβεια.

«Μαρτίου 25. Τω παρον αιτος εκαμε χειμονας καλὸς εγινεν ακριβεια μεγαλη κρόκα τον κυλο γροσ. 30 ἦτι 30. Το σιταρη ἦ εκατο λητραις γροσ. οικοσι λεγω 20 κὲ ο Θεος να δοσι ευθινια. Γεωργης πα'' εγραψε δια θυμισι»⁴.

¹) Εἰς τὸ τελευταῖον ἄγραφον φύλλον Πεντηκοσταρίου τῆς Μονῆς ἁγίου Παντελεήμονος.

²) Χειρόγραφον Τσαμαντᾶ Νικολάου. Μανογραφία περὶ τῆς ἐν Ἠπειρῷ Κώμης τοῦ Τσαμαντᾶ σελὶς 36.

³) Ἀνετυπώθη καὶ εἰς ἰδιαίτερον τεῦχος.

⁴) Μηναιὸν Ἰουνίου Μονῆς Φιλανθρωπινῶν ἐνθα ἀνωτέρω.

1821

«Ἐν μηνὶ Ἰουνίου ἐχιονισε ἡμέρες 3 καὶ 4 εκαμε κροιο μεγάλο ὁποῦ ὁ κοσμος δεν το ενθυμῶνται ἄλλην φοραν ὡς σαν αὐτο¹⁾».

1822 **Μαρτύριον τοῦ ἐκ Μοκοβίνης ἀγίου Γεωργίου ;**

«Σεπτεμβρίου 27 εμαρτυρησεν δια τον Χριστον ὁ ἐκ κώμης μοκοβίνης (Γεώργιος;) ἐν Παραμυθία κρεμασθῆς ἐν τη πλατανῶ καὶ ἔστω εἰς ἔνδειξιν»²⁾.

1823 **Μονὴ ὄρους (κοινῶς Τζόρας).**

«Τρικτήου (τρούγητοῦ) 30. Ἐτουτο τὸ ευχολογι ηνε του μοναστηριου ορους αγια παρασκεβης κε οπιος το αποξενοσι να εχη την καταραν της παναγιας και του Θεου κε παντων τον αγιον ομος εγο ηγουμενος Ἰωαννικιος το αγορασα γρ. 12 ομος αδελφια πατερες ηχα βγαλι ολο το μπορζη του μοναστηριου που ειχεν πουκια (πουγγία) 15' κε υστερος ενας θεοκαταρατος κοτοσης Τατζης ζουπούλης απο κλαζηάδες με εβγαλε απο την ηγουμενιαν και εκατζε αυτος ηγουμενος και τὸ εβαλε πουκκια σε τρεις μήνες πουκκια δεκα εξι 16 οπου να εχη την οργην του Θεου εἰς το κεφαλη του και εἰς το σπητι του και ολο εἰς τους Τουρκους με συγγαλαη και οπου καταλαβενη το εναντιον του διαβολου να το εχη εἰς το κεφαλη του και εἰς τους ανθρωπους του»³⁾.

Φόνος Μπεκῆρ ὑπὸ Πολυχρόνη (ἐκ χωρίου Νεγάδων).

«1823 Ἀπριλίου 22. «Ο πολυχρονης ἀπο χοριον νεγαδες ζαγορι εσκοτοσε ενᾶν Τουρκο ονοματι μπεκύρις ἀπο χορίον μαρίτζανη τον εσκοτοσε Ἰανουαρ. 22 τη νυχτα εἰς τον ἦπνον με το τζεκουρι εἰς το ριζαφιη με τον αργυρι και παντο λουτζα και τον εθαψαν εἰς το αβλακι του μηλου του και εἰς ἕνα ξεκομα και επειτα το εμαθανη αρματολὴ και τον ἔδεσαν καὶ τον ἐπήγαν στὰ Ἰωανινα και τον ἐφιλάκοσαν και ἔπητα τον ἔστηλε στον Ταῖχ αγα του μερ πασα στη πρεβεζα και τον πῆρε ο αλη μουρατης εἰς το χέρι του ο θηὸς τὸν σκοτομένον και τον εξετασε ο αλη μουράτης με καθε τροπο και ἤβρε την ἀλίθηα και ηρθαν εἰς το τσιφληκη και ἦπε τὸ τόπον οπου τον ηχε θαμενο και τον ξεθαψαν ἀπρ. 22 την ημεραν

¹⁾ Ἀκολουθία τοῦ ἀγίου καὶ ἰσαποσιόλου Κοσμᾶ ἐνθα ἀνωτέρω.

²⁾ Ἐν τινι Μηναιῶ Ὀκτωβρίου ἐκδοθέντι ἐνετίησιν 1790 καὶ ἀνήκοντι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ χωρίου Τσέργιανη εἰς τὸ τελευταῖον ἄγραφον φύλλον. Ὁ ἐνοριακὸς οὔτος ναὸς ἦτο ἄλλοτε μονὴ τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου τῆς Κύκου, καθὼς δείκνυται ἐξ ἐπιγραφῆς ἔσωθεν τῆς θύρας τοῦ ναοῦ· κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν ἱστορήθη κατὰ τὸ ἀψῆβ'.

³⁾ Ἐν τινι εὐχολογίῳ ἐνετίησιν 1811 τῆς Μονῆς τοῦ ὄρους τῆς κειμένης ἐπὶ τοῦ Δρίσκου εἰς τὸ α' ἄγραφον φύλλον κολλημένον ἐπὶ τοῦ σταχώματος.

τῆς λαμπροφορου αναστασεος και του καμε εκεινο το θαυμασιο μνημα και ο ἀργίρης με τον παντολοτζη εφυγαν δεν τους επιασαν και ἐπουλησε το τσιφλικι ο πολυχρονης του αλη μουρατη με ταπηὰ καὶ μαρτυριαὶς πουγγια 170 διὰ το κτηγετη μαγιου 15 ημερα τριτη ἐπουλιθι το τσιφλικι»¹.

1824

Ἀλη-Πασᾶς.

«Εἰς τοῦτο τὸ Ἀνθολόγιον εἶναι ἀπὸ τῆ Γιαννίνα 1824.

Γράφω διὰ τὰ παθήματα τῶν Γιαννίνων ὅπου ἦταν ἕνας Βαλῆς κακός, ἕνας Βεζύρης καὶ τὸν ὠνόμαζαν Ἀλῆ Πασσᾶ καὶ εἶχε καὶ υἱοὺς τρεῖς καὶ τοὺς ἤξίωσε καὶ τοὺς ἔκαμε καὶ αὐτὰ τὰ παιδιὰ του πασιάδες καὶ τὸν ἕνα τὸν ἔλεγαν Μουχτάρ Πασσιᾶ τὸν μεγαλείτερο καὶ τὸν ἄλλον τὸν μεσαῖον τὸν ἔλεγαν Βελῆ Πασσᾶ, τὸν τρίτον τὸν μικρότερον τὸν ἔλεγαν Σαλῆ Πασσιᾶ καὶ αὐτὸς ὄντας ἔρθε στὰ Γιαννίνα ἦλθε μὲ μιὰ ξιντάρρα καλπᾶκι καὶ ἔρθε εἰς τὴν Γιαννίνα καὶ τὴν ἔβγαζε τὴν ξιντάρρα καὶ τὴν ἔδειχνε τῶν Ἀρβανίτων καὶ τοὺς ἔλεγε Τετὲ παιδιὰ μου, τετὲ γιέ μου, κι' ἐγὼ νὰ σᾶς τὸ ξέρω καὶ μῶζωνε ἀσκέρι ὅλη λιάπηδες ὄντας ἔρθε εἰς τὴ Γιαννίνα, ἔρθε μὲ πεντακόσιους νομάτους ἀσκέρι καὶ ὕστερα ὡς σὰν ἔρθε εἰς τὴ Γιαννίνα ἴσα πρῶτα καὶ ἄρχε τοὺς μαστόρους καὶ ἔβαλε εἰς τὰ καστρία καὶ εἰς τὰ σεράγια νὰ τὰ φκιάση ἀφοῦ κέρθε ἕως ποῦ ἀπεθάνει κι' ὡς τόσο ἦτον κακὸς Βαλῆς καὶ Ζαμπίτης τόσον κόσμον ὠρίζε ἄσπρα νὰ εἶχε ὅσα σὰν ἕνας ἄνθρωπος φορτωμένος φλωρὶ νὰ ἦταν δὲν τοῦ ἔκρινε κανέναν ἄλλο ἀπὸ τοῦτον, οὔτε κλέψιμο, οὔτε σκότωμα νὰ σκιάζονταν κανέναν κι' ἀπὸ τίποτες ἢ Τοῦρκος ἢ Ῥωμηός. Ὅμως αὐτὸς τὲς φυλακὲς καὶ τζερεμέδες τὸν κόσμον ἕως οὔ ὅπου ἀπέθνησκαν ὁ κόσμος μέσα εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ἔκοφτε καὶ ῥήμαζε ντουνια ἐχάλαγε καὶ γράφω καὶ διὰ τὰ καστρία καὶ διὰ τὰ σεράγια ὅπου ἔφκιανε νύχτα καὶ ἡμέρα δούλευαν οἱ μαστόροι δὲν ἐπρόφτασαν νὰ σκολάσουν καμμίαν φορὰν ἀσβέστες καὶ λιθάρια καὶ ξύλα καὶ ποριὰ ἐκουβάλαγαν τὰ χωρία νύχτα καὶ ἡμέραν, ἐκουβάλαγαν καὶ δὲν ἐπρόφθαναν στὸ σαράϊ τίποτες τοὺς ζάπωναν μὲ ποτιστὴν ἀσβέστη καὶ ἄλλα πολλὰ σημεῖα ἔκαμαν αὐτοὶ οἱ πασιάδες ἕως ὅτου ἐβαρέθηκεν ὁ κόσμος ἀπὸ αὐτοὺς τριάντα πέντε χρόνους ἔκαμας εἰς τὸν τόπο τοῦ Γιαννίνου κανέναν δὲν ἔλεγε καλὸ λόγον διὰ αὐτοὺς ὅμως ὅλο κατάρες καὶ παρακάλια εἰς τὸν Θεὸ διὰ νὰ τοὺς κόψη ὁ Θεὸς τὴ ζωὴ ὅσο τοὺς ἔλεγε ὁ κόσμος κατάρες τόσο ὁ Θεὸς τοὺς ἤξίωνε καὶ στοὺς τριάντα πέντε χρόνους ἀπάνω ἠθέλησεν ὁ Θεὸς καὶ τοὺς ἔδωκεν καλὴ γνώμη τοῦ Βασιλῆα καὶ ἔστειλε τριάντα πέντε πασιά-

¹⁾ Εἰς τὸ ἀγραφον φύλλον τῆς πρώτης πινακίδος μηναίου Αὐγούστου τῆς Μονῆς Παληωρῆς.

δες νὰ τὸν κόψουν κι' ἔκαμε πόλεμο χρόνους δύο ἕως ποῦ νὰ τὸν χαλάσουν οἱ πασιάδες ἀσκέρι χιλιάδες ὀγδόντα»¹.

Ἡ ὡς ἄνω ἐνθύμησις εἶνε ἀρκετὰ χαρακτηριστικὴ διὰ τὸν ἀσχολούμενον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἡλείρου ἢ σημείωσις αὕτη ἔχει περισσοτέραν σημασίαν ἢ ὅλα τὰ μυθιστορήματα καὶ τὰ ἐμπαθῆ βιβλία, τὰ ὅποια ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ Ρουκουίλλε καὶ τῶν ἄλλων συγγραφέων ξένων καὶ ἡμετέρων, ὅσοι ἠκολούθησαν καὶ ἐμιμήθησαν αὐτόν, φιλοτιμούμενοι εἰς περισσότερον τοῦ ἄλλου νὰ γράψῃ μεγαλυτέρας καὶ φρικωδεστέρας κακουργίας διὰ τὸν Ἀλῆ-πασᾶ. Ἦτο τοῦ συρμοῦ τότε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ οἱ πάντες νὰ ἀσχολῶνται περὶ αὐτοῦ καὶ τῆς ζωῆς αὐτοῦ καὶ νὰ γράφωσι βιβλία ἐστερημένα πάσης ἱστορικῆς ὑποστάσεως ἀποκνήματα τῆς νοσοῦσης φαντασίας των. Ἀτυχῶς καὶ οἱ ἡμέτεροι δὲν ὑπέστησαν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον τῆς μυθιστοριογραφίας καὶ σήμερον εἶτι ἐξακολουθοῦν νὰ γράφωσι εἰς τὰς ἐφημερίδας σειρὰν ἀρθρων ἀναμασῶντες πάντοτε τὰ αὐτὰ ἔωλα καὶ ἀνιστόρητα καὶ ἐμπαθῆ δημοσιεύματα κατὰ τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ, χωρὶς ποτε σοβαρῶς νὰ θελήσωσι νὰ ἀσχοληθῶσι περὶ αὐτοῦ καὶ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἔζη, καθὼς καὶ τῆς ἐποχῆς, ἢ ὅποια προηγῆθη αὐτοῦ ὥστε νὰ δυνηθῶσι νὰ ἐξαγάγωσι συμπεράσματα καὶ κρίσεις ἀσφαλεῖς καὶ βεβαίαις ἐπὶ τῇ βάσει πραγματικῶν ἱστορικῶν γεγονότων. Περὶ τοῦ Ἀλῆ θὰ διαλάβωμεν ἐκτενέστερον ἐν ἰδιαιτέρᾳ πραγματείᾳ ἡμῶν.

1825 Ἰωαννίκιος Ἡγούμενος Μονῆς Ὁρους.

«Ἐκατασταθῆκε ενας ἀνθρωπος αὐτο γοτηστα ονομαζομενος βαρελης με επηγε εις το κριτριον αδικως κε παραλογως κε με αδικησε γρ. 1250 κε ωψετε εν ημερα κρισεως εις την ζωὴν την αιωνιον κε επει ζωη καταρα εις την κεφαλῆ του»².

«1825 Δεκεμβρ. 22. Ἀγοραστῆ το παρον μηνέον διὰ συνδρομὴ μου ἀπὸ στρατῆ κρασοπούλου γρόσια 7 καὶ ἔστω. Ἡγούμενος Παντελεήμονος Ἀνανίας»³.

Μονὴ Δουραχάνης.

«1825 Σεπτεμβρίου 9. Θημησι οταν καγικε το μοναστηρι εις τουραανὴ εγραψα δια ενθήμιση»⁴.

¹) Ἀνθολόγιον τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ Ἐνετίησιν ΑΨΟΣΤ'. ἀνήκον πρότερον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγ. Νικολάου τῶν Κοπίνων καὶ ἤδη εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἁγίας Μαρίνης. Εἰς τὸ α'. φύλλον σελ. β'.

²) Ὁ Ἰωαννίκιος Ἡγούμενος γράφει τὴν ἀνωτέρω ἐνθύμησιν εἰς τὸ ἀνωτέρω σημειωθὲν εὐχολόγιον τῆς Μονῆς Ὁρους.

³) Μηναιὸν Δεκεμβρίου Μονῆς Παντελεήμονος.

⁴) Τὴν σημείωσιν αὐτὴν ἔγραψεν Ἀνανίας Ἡγούμενος Ἀγ. Παντελεήμονος ἐν

Τὴν Μονὴν τῆς Δουραχάνης οἱ Ἰωαννῖται συγγραφεῖς θέλουσιν ὑφισταμένην ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Δεσποτῶν ἢ μᾶλλον ἀπὸ τῆς Τουρκοκρατίας, ἀναμιγνύουσι δὲ εἰς τὴν ἱστορίαν αὐτῆς τὰς συνήθεις παραδόσεις των. Διὰ τὴν ὀνομάσθη οὕτω ; διότι, λέγουσιν, «ὁ Δουραχὰν Μπεϊλερπεης τῆς Ρούμελης ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ἀβλαβῶς διελθὼν τὴν λίμνην τῶν Ἰωαννίνων παγωμένην οὖσαν, καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ εἰς τὸν παρὰ τὴν λίμνην ναῖσκον ἀποδώσας, ἔκτισε ἰδίαις δαπάναις αὐτόθι Μονὴν οὕτω ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ κληθεῖσαν» (!) ¹

1826

«Ἔτους 1826 μαΐου 1α'. Ἐγὼ ἀναστάσιος κονσταντη ἐξαρχου ζαγορησιος εγραψα στο μηνέον του μηνὸς μαγῆου κιοπηως το δηαβασι να εχη τὴν εφη του αγιου παντελεημονος» ².

1828 Σιτοδεία. Καταπιέσεις Τούρκων καὶ Ἀρβανιτῶν.

«Ἀκριβια πολι στο γενημα και ειχε το ταγαρι το αραποσιτη γρ. 18 τον μαγηον μηνα καὶ εἰς τὰ 1829 το μάρτι μηνα πολι ακριβια το δεκαρι το αλεβρι το αραποσιτηκον γρ. 7 ητη επιά. Το καθαριο το δεκαρι γρ. 8 ητη οκτώ και ακαταστασιες μεγαλες ἀπο τους Τοῦρκους κε απο τσαρβανιτες μας χαλασαν και εφυγαμαν στους λογκους εκριβονταν ο κοσμος εφυγαμαν απο τα σπητια μας και ηρθαμαν και εμῆς στη βαξηα και εκαθομασταν αυτου και ητο βαλης ὁ ρούμελης βαλεσης στα Ιωαννινα. εβηκα και εγο και τον επροσκηνησα δια τους μηλους στο δυποταμο οπου εχαλεβε δια να τους παρη αυτος και εγλυτοσαμαν απο τους θεοκαταρατους γοτηστινους απο καπια εργαλια του διαβολου 1829 Ἀπριλιου 21».

Ἰωαννίκιος Ἡγούμενος Ὄρους.

«Ἡγουμενος Ἰωαννίκιος ορους κε εγο ημουν απο τὴν Ἐλληοκαλη μοναστηρι και εις τους 1832 εβαλαν αλον καλον ανθρωπον πητροπο μου μητρον κραψήτην χαϊταν κολος και κακότροπος οπου να το εχη στό σπητη του κε εις ολο το γενοσ του οτι καλο εκαμε τοῦ μονοσταριου ο αγιος επιτροπος» οτι εκαμε να το εχη αυτος και ουλο του το σπητι του κε η γενεα του» ³.

τῆ Νήσου εἰς τὸ μηναιὸν Ὀκτωβρίου τῆς αὐτῆς Μονῆς» πρόκειται περὶ τῆς Μονῆς Δουραχάνης.

¹) Ἰ. Λαμπρίδου Μαλακασιακά σελ. 38.

²) Πρώτη σελὶς Μηναιῶν Ἀυγούστου Μονῆς ἁγίου Παντελεήμονος τῆς Νήσου.

³) Ἐν τῷ ἀνωτέρῳ μνησθέντι εὐχολογίῳ τῆς Μονῆς τοῦ ὄρους ἐπὶ τῆς ἐτέρας πινακίδος τοῦ σταχώματος.

1829

Δεινοπαθήματα μοναχῶν ἀγίου Παντελεήμονος. Σιλιχτάρ Πότα.

«Αὐγούστου 30 τῆς Μονῆς Παντελεήμονος καιο θήμισιν τον κερῶ ποῦ ἔστειλε ὁ ρουμελης τον σιλιχταρη ποτα εις τα Ιωαννινα δια μουσελίμη κε δεν τον ἔκασαν μεσα ὁ βελίμπεγης κε μαχμουτ πασιᾶς μαζί με τοὺς αρβανιτες κε καθισε στον ζελοβα ημερας 40 κε το νισι το ηχε κλισμενο κε ηχε αρβανητη ο σαλικασος που εφύλαγαν ανθρωποι 130· κε καμαν εξοδα αρκετα το νισι κε τα μοναστηρια κε εμαζουν η αρβανιτες τα καεικια το βραδυ αποξω απο τον παντελεημονα κε τα φιλαγαν κε ἴχαμε κε στο μακαστήρι δυο κονακια αρβανιτες και μας ἔκαμαν πολὰ εξοδα κε ζιμιες κε εκαμαμεν κλισμενη απο αβγουστου 30 εος οκτομβριου 7 δια ενθιμισι Παναγιωτης αδελφος του ιγουμενου γραφο»¹.

1828

Καταγραφὴ κατοίκων Βιλαετίων.

«Ἐπρόσταξεν ὁ ρούμελης βαλοῆς και ἔστιλαν εις ὅλα τα βηλαῆταν και εμετρισαν τῶν κόσμον ὄλων ἄνδρες γινεκες πεδίαν και κωριτζιαν μηκρούς μεγαλους ὦπου και μίαν ημερον τεκνων τω εγραφαν και κανένας δεν ημπορούσε να το ἔβρι ὅτι να εἴταν ὁ μέτρος ὅπου εγενωνταν εις ὅλα τὰ βιλαῆταν, εις αω28 μᾶρτ. α.»

Καληνοικος ἱεροδιακωνας Παλεωρῆς².

«Ὁ Ρούμελη Βασιλεὺς τῆς ἐνθυμήσεως εἶνε ὁ Ρεσιτ-Πασᾶς Κιουταχῆς, ἀλλ' ὁ Ἀραβαντινὸς δὲν ἀναγράφει οὐδεμίαν καταγραφὴν τῶν κατοίκων ἔξιστορῶν τὰ κατὰ τὸν Κιουταχῆν, τὸν ὅποιον μάλιστα ὑπερεπαινεῖ ἐν ἀντιθέσει πρὸς ὅσα λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ Ταφηλμπούζης πρὸς τὸν Λουκᾶν Βάγια ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω.

1831

Πόλεμος Τζάμηδων και Ἐμιν-Πασᾶ.

«Ηουλῆος 29 ἔγηνε πῶλεμος ης στη βελτζηστα ἦλθαν ἡ τζάμηδες και επωλεμοῦσαν με τω πεδῆ του ρουμελη την Νημηνη πασα ἦχενε ασκέρηο Ημην πασας δύο χηληαδες και η τζαμηδες διοιο χηληαδες τους ενικησαν³».

Ὁ Νημήνη πασᾶς οὗτος εἶνε ὁ υἱὸς τοῦ Ρεσιτ-Πασᾶ Κιουταχῆ. Τὸ ὡς ἄνω γεγονὸς ἀναφέρει και ὁ Ἀραβαντινός⁴, ἀλλ' ἀντὶ τῆς 29 Ἰουλίου γράφει τὴν 3ην Ἰουλίου.

1830

Μονὴ ὄρους. Ἰωαννῆσιος Ἡγούμενος.

«Ἐτουτα τα μηνεα τα δωδεκα ηνε του μοναστηριου ορους και ὀπιος

¹) Εἰς τὸ πρῶτον ἄγραφον φύλλον τοῦ μηναιίου Ἰανουαρίου τῆς μονῆς ἀγίου Παντελεήμονος.

²) Ἐν τινι ἀγράφῳ φύλλῳ Τυπικοῦ τῆς Μονῆς Παληωρῆς.

³) Ἐν ἀγράφῳ φύλλῳ Μηναιίου Αὐγούστου Μονῆς Παληωρῆς.

⁴) Χρονογραφία τῆς Ἠπειροῦ τόμ. Α'. σελ. 390.

καὶ τα παρῆ να εχη την καταρα του μοναστηριου κα της παναγιας κα του αγιου Νικολαου και τα αγορασα εγο Ιωαννικιος Ἡγουμενος του μοναστηριου γροσ. 165 ητοι εκατον εξηντα πεντε».

1831

Ἰωαννικιος ηγουμενος (ευχετης) (μηπως κα εδιωχθην); κα εβαλαν τον μητρον χαϊταν επιτροπον εγο το εθελισα μοναχος μου δια καλην βουλην του μοναστηριου κα ομως εγελαστηκα και με εγελασεν αυτος και δεν καμει δια επιτροπος ουτος ουτε αλος. . . . » ¹.

1834

«Εγὼ ηγουμενος Ιωαννίκιος το αγορασα ετουτο το τριοδι του μοναστηριου ορους κα οπιος το αποξενωση νὰ εχη την καταραν τοῦ θεου και της παναγιας και τοῦ μοναστηριου και παντων των αγιων και του αγιου Νικολαου το εχο γροσ. 50 ητη πενηντα».

«1834 εφτιασε ο βεηπι εφεντης τους μῆλους στο ποηνηκοβα και τους επνιξε η λιμνη τον χειμωνα και δεν αλεσαν ολοτελας και εξοδιασαν πουκια 150 και παλε αλα εξοδα λεγω να καμη» ².

Ἡ Μονὴ τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς τοῦ ὄρους περὶ ἧς πρόκειται εἰς τὰ ἄνω σημειώματα, ὡς και εἰς τὰ προγούμενα, εἶνα ἀρχαιοτάτη ἀναφερομένη εἰς τὸ κατὰ τὸ 1321 ἐκδοθὲν χρυσόβουλον τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου τοῦ πρεσβυτέρου, ἔχουσα εἰς τὴν δικαιοδοσίαν του και τὸ τοῦ Κανακίου μετόχιον εἰς ὄνομα καλούμενον τοῦ Ἀγίου Νικολάου. Ἡ Μονὴ αὕτη σήμερον κατὰ παραφθορὰν καλεῖται Τσόρα ³.

1834

Ἡ Μύλος τῆς Μονῆς Καστρίτσας.

«Εγγραφα ἐνθύμισιν διὰ τὸν μύλον, ὅποιος Ἡγούμενος εὑρει καιρὸν δίκαιον νὰ εἶναι ταβατζῆς νὰ ξεύρη νὰ ὀμιλήση πῶς εἶναι ἡ ὑπόθεσις τοῦ μύλου.

Ἡγούμενος Παρθένιος γράφω.

Ἡ μύλος τοῦ Μποϊνίκοβα ἦτο παλαιὸς χαλασμένος τοῦ Μοναστηριοῦ Καστρίτσας ἔγινε ἐπιμελητῆς ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἰωακείμης ὁ μελενίκος, ὅπου (σήκωσε) τὴν ἁγίαν Μητρόπολιν, ὁ ὅπου ἦτον πλούσιος κατὰ πολλὰ μὲ τὸν πρόφην Ἡγούμενον Χρῦσανθον νὰ βάλῃ τὰ ἔξοδα ὁ Δεσπότης, τὰ ἔξοδα, ὅσο νὰ βγοῦν, νὰ πέρνη τὸ εἰσόδημα ὁ Δεσπότης καὶ ὕστερα νὰ εἶναι τοῦ Μοναστηριοῦ. Πρῶτα μίλησεν ὁ Δεσπότης μὲ

¹) Τὰ ἀνωτέρω δύο σημειώματα ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἰωαννικίου Ἡγουμένου τοῦ ὁποίου και πρότερον ἐμνήσθημεν εἰς τὸ πρῶτον φύλλον σελ. β'. τοῦ μηναιίου Μαΐου Ἐνετίησιν 1804 τῆς Μονῆς τοῦ ὄρους.

²) Ἀμφότερα τὰ σημειώματα εὑρηνται ἐν τινι τριφδίῳ Ἐνετίησιν 1820 τῆς Μονῆς τοῦ ὄρους ἐπὶ τῆς πρώτης πινακίδος.

³) Ἀραβαντινοῦ Χρονογρ. Ἠπειροῦ Β'. σελ. 308.

τὸν Πασσᾶ Βαλῆ, Μουσταφᾶ Πασσᾶ τοῦ Ἰωαννίνου καλὰ καὶ τῷδωσε τὴν ἄδειαν καὶ ἔστειλεν μαστόρους ὁ Δεσπότης ὕστερα πάγει ὁ Τοῦρκος ὁ Βεΐλη ἐφένδης, λέγει τοῦ Πασσιᾶ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἦτο τῶν ῥωμαίων ὁ τόπος· ἀμέσως κράζει ὁ Πασσιᾶς τὸν Δεσπότη καὶ σχόλασε τοὺς μαστόρους· ὕστερα ἔβαλε μαστόρους ὁ Βεΐλη ἐφένδης καὶ ἐξάπωσε μὲ τὴν δύναμίν του· ἔγινε ὁ μύλος 1834 Σεπτεμβρίου 24· ἀρχίνησαν οἱ μαστόροι καὶ δούλεθαν ἐκείνη τὴ χρονιά, ἔκανε μεγάλη ξηρασία»¹.

«1834 Ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ 9 ἡμέρα Παρασκευῆ. Εκημιθη ὦ ιερομονοχος Πολίκαρπος καὶ ετάφι καὶ εστω δια ενθημισι»².

1835

Μονὴ Ἀσπραγγέλου.

Ἐπ' ὀνόματι τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου.

Εἰς τὸν πρόναον ἐπιγραφή: «Ἰστορήθη ἡ παροῦσα ἱστορία δι' ἐξόδων Ἀγαστασίου Ζωρδούμη Ἀρχιερατεύοντος Κυρίου Ἰωακείμ Ἀρχηγουμενεύοντος Ἰωακείμ Γενναδίου τῶν ἱερομονάχων Παναρέτου, Δαμιανοῦ, Χριστοφόρου τῶν ἱερομονάχων διὰ χειρὸς Ἀναστασίου Τσεπελοβίτου 1835 Ἰουν. 10».

Ἔτος κτίσεως τῆς Μονῆς ἄγνωστον, ἐκ τῆς ὑπαρχούσης ὁμως σφραγίδος «Σφραγὶς ἱερᾶς Μονῆς Ἀσπραγγέλων τὸ Γενέσιον τῆς Θεοτόκου 1600 NPZ'».

Εἰκάζεται 1814 Ἠγούμενος Παχώμιος ἱερομόναχος.

1876 Ἠγούμενος Ἰωακείμ.

1887 Ἠγούμενος Ἰωακείμ.

1900 Παπᾶ Γεώργης Γεωργιάδης³.

1838

Μονὴ Προφήτου Ἡλιοῦ ἐν τῇ Νήσῳ.

«Καὶ τό δε σὺν τοῖς ἄλλοις πέφυκεν τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ τοῦ Θεοσβίτου εἰς Νησί Ἰωαννίνων, ὅποιος ἀποξενόση καὶ κλέψη αὐτῷ ἐπικαταρατος ἔστω παρα πατρος καὶ ἰοῦ καὶ θείου πνεύματος καὶ παρα τοῖς αὐτῇ ἄγιω εν τουτω τω αιωνι και εν τω μελλοντι αμιν». Γεγραπται παρ' ἐμοῦ τοῦ Βασιλείου Κ. Τζήμα» καὶ πάλιν «Ἠγουμενεύοντος Χριστοφόρου σὺν τῷ αὐταδελφῳ Γρηγοριῳ 1838 Ἰουλίου 20». «Ἐπιτροπεύοντος τῷ αὐτῷ χρόνῳ Ἀθανασιος μωραΐτης. Ἄχραντε μῆτερ παρθενε τῇ σῆ δεήσει καμφθείς»⁴.

¹) Εἰς τὸ πρῶτον ἄγραφον φύλλον λειτουργικοῦ βιβλίου ἐκδοαὶς Βενετίας 1791.

²) Μηναιὸν Σεπτεμβρίου τῆς Μονῆς Καστριτσῆς ἐντετήσιν ἀχμη' εἰς τὸ τελευταῖον ἄγραφον φύλλον.

³) Ἐκ τοῦ Καταστίχου τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως.

⁴) Μηναιὸν Δεκεμβρίου τῆς ἐν τῇ Νήσῳ Μονῆς τοῦ ἁγίου Ἡλιοῦ εἰς τὸ τελευταῖον ἄγραφον φύλλον.

1839

Μονὴ Παληουρῆς.

1839. 1840. 1841. 1843. Εχορηματισα ἐγὼ ὁ παππᾶ γγελος εὐφημέριος εἰς το μοναστήρι παλιορίου με τῶν ἁγίων καθηγουμενον ἤλθαν και ἐστὼ εἰς σιμιωσιν ¹.

1841

«Δωρεὰ παρὰ τοῦ πανευγενεστάτου Κυρίου Ν. Ζωσιμᾶ τοῦ πανοσιωτάτου Κυρίου Βενεδίκτου Ἱεροκήρυκος Ἰωανήνων» ².

Ἔσω τῆς πύλης ἀνωθεν τοῦ αὐτοῦ ναοῦ ἀναγινώσκομεν :

«Ἰστορήθη ὁ πάνσεπτος οὗτος και θεῖος ναὸς τῆς ὑπεραγίας ἐνδόδου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου Μαρίας Γενέθλια, Ἀρχιερατεύοντος τοῦ Θεοφιλεστάτου Βελλᾶς Κυρ Κυρ Ἰωσήφ ἡγουμενεύοντος τοῦ Πανοσιωτάτου κυρ κυρ Δανιήλ· Ἐπιτροπευόντων τῶν ἐντιμοτάτων Κυρ Κυρ Ἰωαννου Νάϊτ και Κυρ Δημητρίου Δρόσου. Διὰ χειρὸς Θεοδώρου και Κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ 1833» ³.

1843

Μονὴ ὄρους Δουραχάνης.

«1843. 15 Μαρτίου εγῆνα ἡγουμενος εἰς τους ορους και δουραχανη ἀνατολης ηγουμενος» ⁴.

1848

Μονὴ ἀγίου Νικολάου Ντήλιου Στρατηγοπούλου.

Βενέδικτος ἡγούμενος τοῦ ἀγίου Νικολάου Ντίλιου ⁵.

1849 Ἡβρα χρέος χιλιαδες 9 και ἄλλα ἐξοδα τοῦ μοναστηριοῦ σακκὶ χάρβαλο ἐξω ἀπὸ τὸ Μαστραφι τοῦ Μαναστηριοῦ και μένουνε χηλυαδες 16000 ἀπὸ τοὺς 1849 Φεβρουαρ 2. ἤλθα στὸ Μαναστήρι ⁶.

1850 ἀπέθανε ὁ ἡγούμενος Πολύκαρπος ⁷.

1851

Μονὴ Σπανοῦ (Φιλανθρωπηνῶν).

«Τὸ παρὸν βιβλίον ὑπάρχει τοῦ ἀγίου Νικολάου τοῦ ἐπονομαζομένου σπανηότου ἀν τυχῆ κε χαθῆ κε ευρεθῆ εἰς τῖνα χερια και να μην

¹) Ἐν ἀγράφῳ φύλλῳ Τυπικοῦ Μ. Παληουρῆς.

²) Κυριακοδρομικὸν εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ὑπὸ Ν. Θεοτόκη κτῆμα τῆς Μητροπολιτικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου.

³) Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἐδημοσίευσεν ὁ Δ. Πασχίδης εἰς τὴν «Ἠχὴ», ἐνθα ἀνωτέρω, μετὰ μικρῶν προσθηκῶν.

⁴) Ἐν τῷ εὐχολόγιῳ τῆς Μονῆς ὄρους περὶ οὗ πρόσθεν πολλάκις ἐμνήσθημεν.

⁵) Σημείωσις εἰς ἐν εὐχολόγιον τῆς Μονῆς.

⁶) Μηναιὸν Νοεμβρίου Μονῆς Καστριτζης, γράφει ὁ ἡγούμενος Παρθένιος.

⁷) Μηναιὸν Φεβρουαρίου τῆς Μονῆς τῶν Φιλανθρωπηνῶν. Ὁ Πολύκαρπος πρὸ τοῦ 1850 διετέλει ἡγούμενος, μετ' αὐτὸν δὲ Κωνσταντῖνος Ζωῖλος ἐκ χώρας Γουρμμένου.

τα δώσουν να ἔχουν τὴν καταραν τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῆς ὑπεραγίας Θεοτοκοῦ καὶ παντῶν τῶν ἁγίων ἀμὴν.

Ἦγουμενος Κωνσταντίνος μετὰ Ἀντωνίου Ἱερομονάχου ἐπὶ ἔτη 1851 Αὐγούστ. 22. Ἐτοῦτο τὸ παρὸν βιβλίον εἶνε τοῦ ἁγίου Νικολάου τῶν μυρέων τῆς λυκίας τοῦ θαυματουργοῦ τὸν τῶν μοναζόντων ὑπογραμμὸν ἀσκητῶν τὸ κλέος καὶ ἀνακτῶν τὴν καλλονὴν· στήλην σωφροσύνης τὸν μέγαν Ἰωάσαφ ἐν ὕμνοις κατὰ χρέος ἀνευφημήσωμεν. Τοῦτο δὲ τὸ λέγομεν ἁγίου καθηγουμένου τῆς Ἀγίας Μονῆς ταύτης καὶ παράκλησιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου. Ὁ κτήτωρ τῆς Μονῆς Ἰωάσαφ Ἱερομόναχος¹.

1852

Σφοδρὸς χειμῶν.

«3 Μαρτίου. Ἐγένετο ἕνας χειμῶνας ὅπου δὲν ἤξεύρουσιν ποτέσ βορέας καὶ χιόνι. 1852. Ὀκτωβρίου 8. Ἐκαμε ἕνας βορέας τόσοσ σφοδρὸς, ὅπου δὲν ἄφησε κλαρί, ὅπου νὰ μὴν τὸ τσακίση· ἕως ὅπου ἔχασεν ὁ κόσμος τὰ δῆκτεια καὶ ἐγκρεμνισε τὸ μετζῆτι τὴ μύτι τοῦ αὐτὰ ἔγιναν ὅπου δὲν θυμουνται ὁ κόσμος»².

1853 «Ἀπριλίου 4. Ἐγένηκα ὀστὰς στὸ μετόχι χωρίον μπαρκουμάδες ἔγραψα ἐνθύμιση. Ἦγούμενος Παρθένιος».

1854

Γρίβας.

«Φεβρουαρίου 26 ἔγινε ἕνας πόλεμος φριχτὸς ὥρες 12. ἐπολέμισεν ὁ Γρίβας εἰς χωρίον Κουτσουλιό. Ἦταν Τοῦρκοι χιλιάδες 3 τρεῖς ῥωμαῖοι τριακόσιοι ἐνθύμισιν Παρθένιος ἡγούμενος. Στὴν πανάστασιν ἐπῆγαν ἀρβανῆτες στὸ μοναστήρι ἡμέρες 26 ἦταν πάει στὸ Μέτσοβο ὁ Γρίβας καὶ ἔστησε πόλεμον 22 Μαρτίου ἕως 26 ἡμέρες 4»³.

1859

Πυρκαϊὰ Ἰωαννίνων.

«Ὀκτωβρίου Α'. Δια ἐνθήμηση γραφομε ὅπου εκαηκαν τὰ ἠωάνηνα». 1859. Σεπτεμβρίου 4. νύχτα ἐκάηκε ὁ κεσλᾶς τῶν Ἰωαννίνων⁴.

¹) Ἀμφότερα τὰ σημειώματα ταῦτα εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ἐτηρήσαμεν τὴν ὀρθογραφίαν τοῦ κειμένου εὐρηναται ἐν εὐχολογίῳ τῆς Μονῆς τῶν Φιλανθρωπητῶν· ὁ περὶ οὗ λόγος κτήτωρ Ἰωάσαφ εἶναι Ἰωάσαφ ὁ φιλανθρωπινὸς ὁ κατὰ τὸ 1560 ἀνακαινίσας τὴν Μονὴν ὑπὸ τοῦ προγόνου αὐτοῦ Μιχαήλ τοῦ Φιλανθρωπινοῦ μεγάλου οἰκονόμου καὶ ὑποψηφίου τῆς Μητροπόλεως Ἰωαννίνων κατὰ τὸ ἔτος 1242 ἐν τῇ Νήσῳ Μονῇ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἧτις ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου μέχρι τοῦ Ἰωάσαφ καὶ Ἰφροντιστήριον διετέλεσεν τῶν Ἰωαννίνων.

²) Μηναιὸν Μαρτίου 1843 τῆς Μονῆς τῶν Φιλανθρωπητῶν.

³) Μηναιὸν Μονῆς Καστριτζης.

⁴) Μηναιὸν Ὀκτωβρίου τῆς Μ. Φιλανθρωπητῶν.

1861 Γρίβας. Δεινοπαθήματα Μονῆς Καστρίτσας.

«Ἐδῶ φανερώνω τὸν καιρὸν τοῦ Γρίβα ἐξημιώθη καὶ χιλιάδες δύο. Ἐβδομήντα ὀνοματέοι ἐκάθισαν στὸ μοναστήρι ἡμέρες τριάντα μοῦ πήραν γίδια 30 ἓνα βόη γεννήματα καὶ χορτάρια καὶ ξυλικά καὶ τὰ λοιπὰ οἱ πρακμαδῆτες ἐκαζάντησαν καὶ τὸ ῥίχνουν βοήθεια χίλια πεντακόσια τὸ μοναστήρι γρ. 900 ἔξοδα καὶ κρίσεις γρ. 100.

Ποῖος συλογισμένος ἔγινε αἷτιος Χρῆστος Γιώργος νὰ μνημονεύεται αἰωνίως τὰ 500 τὸν διονήσιον τὸν ἔρριξαν κηνῶς ἡ χώρα ἔγραψα ἐνθύμισιν τὰ ἐσήκωσα με μολογο γρ. 1050 εἶνε τα τὴν ἡμεραν καὶ πλερώνει τόκον τὸ μεγάλο χρέος δὲν εἶχε τὸ μοναστήρι.

1861 Νοέμβριος Ἡγούμενος Παρθένιος τοῦ Μοναστηρίου. Τὸν Διονύσιον ἦταν θεμέριος τοῦ Μοναστηριοῦ σὶ πανάστασιν ἦταν φαπλικὸς ἐτούτην τὴν ἐτίαν τὸν ἤθραν ἡ χώρα καὶ τὸν ῥίχνουν καὶ 900 ἐννηακόσια το μοναστηρι νὰ μνημονευεται καὶ μένοι πατέρες ὅτι εἶμαι ἁμαρτωλὸς Παρθενίου ἱερομονάχου ἐκατόρθωσα πολλὰ ἀναγκαῖα τοῦ μοναστηριοῦ. Περὶ τῆς Μονῆς Καστρίτσας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ κωδίκων ἔγραψεν ὁ μακαρίτης Λάμπρος¹ μετὰ διαφόρων ἐνθυμήσεων καὶ σημειώσεων σχετικῶν πρὸς τὴν μονὴν Καστρίτσας τῆς ὁποίας περιελάβομεν εἰς τὰς παρούσας Συμβολάς· εὔρομεν καὶ τὰς ἀκολουθούς μὴ ἐχούσας μὲν σχέσεις μὲ τὴν μονὴν, ἀλλὰ χρησίμους διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν Μονῶν Δουγκάνου καὶ Ροζινῶν εἰς ἃς ἀναφέρονται:

«† Αἰδεσιμώτατον καὶ ἐν ἱερομονάχοις κυρ. Θεωνὰ τέκνον μου ἠγαπημένο χαίρεις ἐν Κυρίῳ καὶ ἀπὸ τοῦ γέρο Σαμουήλ μετάνοια. καὶ εἰς τὸν κ'' κύρ Πορφύριον μετάνοια· καὶ τὰ εἶτι μοῦ γράφεις τὰ ἀπόλαυσα καὶ ἀπὸ π'' Γαλαντίου μετάνοια. καὶ εὐχαριστῶ σε κατὰ τὴν χάριν σου. καὶ ἐγὼ θὰ σοῦ τὸ ἀνταμείψω. μόνον διὰ τῆς ὥρας δὲν μοῦ ἔλαλα σημά ἀμὴ ἔχεις ὑπομονὴ ἕως τὸν Ἀλασσῶνα νὰ σοῦ τὸ ἀνταμείψω, ὅτι ἤμπορέσω ἔρρωσο τέκνον μου ἔρρωσο 1628 μαΐου 28 Συμεῶν καὶ σὸς ἀδελφὸς καὶ ἀπὸ τὸν Ραφαήλ μετάνοια»².

«Ὅσιώτατε αἰδεσιμώτατε ἄγιε καθυγούμενε κύρ Ραφαήλ τῆς θείας καὶ σεβασμίας μονῆς τοῦ Δηγκάνου χαίρεις ἐν κῶ τὸν ἐν Χῶ ἀσπασμὸν ποιοῦμεν³ τὴν ἀγιωσύνην σου καὶ εὐχαριστοῦμεν τὸν Θν'' ὁποῖ κοπιάζεις διὰ τὸ μοναστήρι καὶ ὁ μεγαλοδύναμος Θε'' νὰ στὸ πλερώση εἰς τὴν ἄνο ἱερουσαλήμ. καὶ αὐτοῦ μᾶς ἔστηλες (χαρτί; χαράτσι;) τὸ πῶς νὰ στήλω μετρῆς (;) καλογήρους καὶ ἐμᾶς μᾶς ἐπείραξαν ἡ ἀφεντάδες καὶ

¹) Ν. Ἑλληνομνήμων ΙΑ', Α—Β, σ. 28.

²) Ἐν τινι τεμαχίῳ ἐπίστολῃς μετὰ τῶν βιβλίων Καστρίτσας.

³) Ἐν ἑτέρῳ τεμαχίῳ.

οἱ κήδες τοῦτο ποῦ καὶ ημᾶστε λήψη ἀπὸ ἀργύρια καὶ αὐτοὶ οἱ κιλόγηροι ὅπου θελομεν νὰ στείλομεν θέλουν χαράτzi πολὴ καὶ ἀνίσος καὶ θέλης στήλη παραμικρὸν ἐξοδεύουν θέλομεν στήλη εἰς τὸν Ἀλασωνα ἀμὴ α δὲν στήλης τὴν ἐξοδεῖα δὲν ἔχομεν μὲ τὶ νὰ τὸ στήλομε».

«Καὶ ἐξ ἑμοῦ τοῦ Γεροδανιῆλ ἀπὸ τὸ Γολγοθᾶ εἰς τὴν εὐγένειαν σας ἄρχων κυρ ἠλια καὶ κυρ Προνο καὶ κυρ Χρῖστο καὶ κυρ ῥουστα μετάνοιες πολλαῖς ποιούμεν τὴν εὐγένειαν σας καὶ ἄλο παρακαλοῦμεν τὴν εὐγένειαν σας νὰ μας κάμετε καλοσυνην καὶ εμεῖς θέλομεν τὸ εὐχαριστήσοι. αὐτοῦ ἔρχεται ὁ πνευματικὸς παπᾶ κυρ Πορφύριος καὶ νὰ τὸν δανήσητε τίποτε ἀργυριον νὰ στήλη στο μοναστηρι μὲ τὸν καλογερο ὅπου ἔρχεται αὐτοῦ ὅτι δὲν μᾶς ἔλαλον διὰ τῆς ὥρας νὰ τοῦ δοσομεν καὶ κάμετε αὐτὴν τὴν καλοσύνην καὶ εμεῖς θέλομεν εὐχαριστήση τὴν εὐγένειαν σας ὅτι μᾶς ἔστηλαν ἀπὸ τὸ μοναστήρη Χαρζῆ πῶς τὸ ἐπήραξεν τῆς Ἄγαρ τὸ θράσος καὶ εἶνε πολλὰ στενοχορημένος ἀπὸ δουλείας.

† Ὅσιώτατε ἐν μοναχοῖς γερο γιακῖμ ¹ ἤξευρε πῶς ἦρθε ὁ ἄρχων κυρ μῆτρος καὶ ἔστηλε μήα γραφὴ στὸ μοναστηρι καὶ λέγη πῶς νὰ ἔρθῃ ὁ ἡγούμενος γεροδανιῆλ νὰ εὐγουν εἰς τὴν κρίσιν νὰ κριθοῦν διὰ τοὺς μύλους τοῦ βαρθολομοίου ὅπου ἔδωσε εἰς τὸ μοναστήρι καὶ λέγει πῶς εἶναι ὁ τόπος ἰδικός του καὶ νὰ πηγαίνης νὰ τὸν ἀνταμόσης νὰ τοῦ εἰλῆς νὰ ἔχη ὑπομονὴ ὡς τὴν λαμπρὰ καὶ τότε θέλομεν κριθῆ μὲ αὐτόν».

1864 Ἡ Μονὴ Καστρίση καὶ οἱ Πρωκοματίδες.

Δύο χιλιάδες γρόσια μὲ τζερεμέτισαν οἱ προκωμαδίτες ζὸρ ζορτὰν μὲ χαμὸ μονέδα καὶ μὲ τόκο 2052. Νὰ εἶναι σχωρεμένοι καὶ ὅποιος ἡγούμενος κατασταθῆ ἔδω εἰς τὸ Μοναστήρι νὰ τοὺς μνημονεύη διὰ πάντα καὶ διὰ πάντα τοὺς ἀδικοῦντας τὴν χώραν ὅσοι ἐγένηκαν ἀρπατζῆδες μὲ λόγον καὶ μὲ χεῖρας των τοὺς ἀδικοῦντας αὐτῶν καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν ἐν τῇ ἀγίᾳ μονῇ ταύτῃ δίχως αἰτίαν ἄδικα ἀδίκων».

1864 Αὐγούστου 6. Ἠγούμενος Παρθένιος ὁ γράψας ².

1865 Μεγάλῃ ξηρασίᾳ καὶ χιόνια.

Ἐν Μηνὶ Ἰουνίου 8 σιμιονω, ὅπου ἕως τας 25 μηνος ἔκαμε ξερὰς καὶ ἀρχισε βροχὴ οστε εἰς τας 8 Ἰουνίου ἔκανε ψυχρὸς κερὸς ὅπου ἡ ἀνθρώπη ἔλαβον ἀναγκὴν καὶ ἐφορεσαμεν τα φορεματα τοῦ χιμονος ἐνεκα το κριον· τα δε γενίματα ἡ τιμὴ 16 γρόσια 15 το ταγάρι οστε οπου εμινε ἀφαγωτο. Ἐστὼ εἰς ἐνθυμησι Καλίνικος Ἠγουμενος Δουραχάνης ³.

¹) Ἐν ἐτέρῳ τεμαχίῳ ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ.

²) Εἰς τὸ Α' ἄγραφον φύλλον Μηναιίου Ἀπριλίου ἐκδόσ. 1843.

³) Μηναιὸν Ἰουνίου Μονῆς Δουραχάνης εὐρισκόμενον ἤδη ἐν τῇ Μονῇ Προφήσεω Ἰηλίου ἐν τῇ Νήσῳ.

1866 Μαρτίου 7. ἔβρεξε καὶ ἔγινε μεγάλη ξηρασία, ἔστιψαν τὰ νερὰ ἔλουθε, εἰς ὅλον τὸν τόπον κτλ. κτλ. ¹.

1869. Ἰανουαρίου 12. ἔριξε χιόνι πιθαμὲς 3 σφοδρὸ κρῦο σὲ τρεῖς ἡμέρες πάγωσε ἡ λίμνη ἄκρα σε ἄκρα χάθηκαν πολλὰ ἄρνια τοῦ κόσμου καὶ τοῦ μοναστηρίου πάγωσε καὶ τὸ κρασί ἔκαμε ἡμέρες ἕως 22 τοῦ γιναριοῦ ἔγραψα ἐνθύμιον. Ἡγούμενος Παρθένιος ².

1869 *Πυρκαϊὰ ἐν Ἰωαννίνοις.*

Ἰουνίου 9. Τρίτη βραδύ ἐκάηκαν τὰ Γιάννενα ἔγραψα ἐνθύμιον Ἡγούμενος Παρθένιος ἱερομόναχος. Τὸ παζάρι ἐκάηκεν ὅλον.

1870 *Ἀνθίμος καὶ Θεόκλητος Ἡγούμενοι Παλιοῦρης.*

Χίλια οκτακοσία ἑβδομιντα νοεβρίου ἦκοσι αναπαυθη ὁ μακαριτης Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Παλιοῦρης Ἀνθίμος καὶ πατρίς του ἦτο ἀπο χοριον Αραχοβιτσα πλησιον τῆς μονῆς Παλιοῦρης Εὐνια τους ἡ μνήμη ³.

1877. Σταχιλια οκτακοσία ἑβδομιντα ἑπτὰ νοεμβρίου 29 εἰκοσι ενεα ἐπροβιδαστη ἡγούμενος τῆς ἱερᾶς Μονῆς Παλιοῦρης ὁ Θεόκλητος παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως Ἐπισκοποῦ Βελλὰς κυρ Βασιλείου ἐπίτροπος ευγενέστατος Σακελλάριος Ἰωαννηνων.

Ὁ Ἡγούμενος Παλιοῦρης Αρχιμ. Θεόκλητος μὲ τζίφραν ⁴.

1874 *Σφοδροὶ ἄνεμοι.*

Σεπτεμβρίου 8. ἤρχισε νὰ φυσᾷ σφοδρὸς ἄνεμος βορειος καθημερινῶς ἡμέρας σαράντα ὄλοκλήρους.

1874 *Χρῦσανθος Ἡγούμενος Ἀγίου Παντελεήμονος.*

Μονὴ Παντελεήμονος ὁ ελαχιστος ἐν μοναχοῖς Χρῦσανθος Ἡγούμενος Παντελεήμονος ⁵.

Σφοδρὸς θανατηφόρος χειμῶν.

Ἐγινε χειμῶν μέγας ἀπο εἰκοσι Ἰανουαρίου μέχρι 20 Μαρτίου χειμῶνας ξηροβόρειος καὶ γενικὸς καὶ πολὺ μᾶλλον εἰς τὰ θερμὰ κλίματα

¹) Τυπικὸν τῆς Μονῆς Καστρίτης.

²) Εἰς τινὰ φυλλάδα τοῦ Μοναστηρίου Καστρίτης ἐνθα ἀνωτέρω.

³) Ἱερῶν Συνόδων Δαψιλεστάτη Συλλογὴ τ. Α'. Παρισίων 1761 σελ. 118.

⁴) Δαψιλεστάτη Συλλογὴ ἐνθα ἀνωτέρω σελ. 119.

⁵) Μηναιὸν Ὀκτωβρίου τῆς Μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος.

ἀπέθανον πολλοὶ ἄνθρωποι ἀπὸ τὸ ψῦχος τὴν 30 Ἰανουαρίου ἡμέρα τετάρτη ἦτο γενικὴ κατοροὴ ἀνεμοχαλάζι μὲ χιόνι καὶ πολλὰ μέρη ἐπάγωσαν καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι καὶ ἀπέθανον τὰ δὲ πρόβατα χάθηκαν εἰς ὄλα τὰ μέρη.

Παρθένιος Ἡγούμενος Καστρίτσας.

1879. Ἐκλεψαν τὸ Μοναστηρι ὀκτωβρίου 2. ἐπῆραν δισκοπότηρο ἄσημένιο βαγγέλιο ἄσημένιο θυμιατὸν ἄσημένιο στεφάνι ἄσημένιο μιὰ ζέο ρούσικη καὶ ἐνα φελονι ρούσικο ἓνα ζευγάρι ἄσημένια δεσποτικά καὶ ἄλλες δύο ζεύγες ἱερατικά τὸ ὄλον ἔκαμαν λίρες 50 ἦτε πενήνια λίρες ἔγραψα ἐνθύμισι ἡγουμενος Παρθενιος τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου Καστρίτζης¹⁾.

1884 Ἀφιξίς Πρίγηπος Σαξωνίας.

Μαΐου 22. Ἡμέρα τρίτη εἶρθε ἓνα Βασιλόπουλο εἰς τὸ Μοναστηρι ἦταν ἀπὸ τὴν Σαξωνίαν τῆς Γερμανίας ἔγραψα ὡς ἐνθυμιον Ἡγουμενος Παρθένιος τοῦ Μοναστηρίου Καστρίτσας²⁾.

1888 Τραγικὸς θάνατος Ἡγουμένου.

Νοεμβρίου 26 ἡμέρα ζ'. Σάββατον ἐπέφουσκεν: ὅταν ἔγινε ὁ τραγικὸς θάνατος τοῦ μακαρίτου Ἡγουμένου Κωνσταντίου ἀπὸ τοὺς λιστάς ὡς καὶ τί πικρότατον θάνατον τοῦ ἔδοσαν ἀπιστοι ἀδυνατὸ νὰ το γράψου: Ἀδελφοί μου καὶ πατερες σταν ἐνθυμουμε ανατρομάζω καὶ το σιμιόνω διὰ νὰ ἐβρίσχετε. Ταπινος Ἀναστάσιος ἱερεὺς ἀπὸ Χ. Κλαζιάδου³⁾.

¹⁾ Τελευταῖον ἄγραφον φύλλον περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Πατριαρχευσάντων.

²⁾ Μηναιὸν Ἀπριλίου Μονῆς Καστρίτσας πρῶτον ἄγραφον φύλλον.

³⁾ Τελευταῖον φύλλον σελ. 528 Τριωδίου Ἑνετίκου 1820 Μονῆς τοῦ Ὄρους.